

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇANKIRI VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

**ÇANKIRI İLİ 2019 YILI ÇEVRE DURUM
RAPORU**

**HAZIRLAYAN:
ÇANKIRI ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ÇANKIRI - 2020

ÖNSÖZ

Çevre kirliliği ile mücadele etmek, doğayla uyum içerisinde yaşamak, her bireyin asli görevleri arasında olmalıdır. İnsanlar yaşadıkları çevreyi koruma, bilinçli kullanma, kollama, etkin çevre politikalarını desteklemeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56. Maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmiş olup çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirliliğini önlemenin devletin ve vatandaşların vazifesi olduğunun belirtilmesi de yasal zeminlere dayanak oluşturmuştur.

Çevreyi korumak, çevre kirliliğini önlemek ve çevre sorunlarını, bunların önceliklerini ortaya çıkarmak için öncelikle çevre değerlerinin mevcut durumunun tespit edilmesi, çevreye ilişkin bilgi ve her türlü verilerin toplanması, sınıflandırılması ve verinin bilgiye dönüştürülmesi gerekmektedir. İlimizde çevrede olan değişikliklerin güncel olarak izlenmesini sağlamak ve çevre durumunu özetlemek ve sürdürülebilir kalkınma yolundaki hedefler doğrultusunda elde edilen gelişmelerin izlemesini sağlamak amacıyla hazırlanan bu rapor, Çankırı ili açısından çevre konusuna her yönüyle genel bir bakış sunmaktadır.

İl Müdürlüğümüz; ilimizdeki çevre sorunları ile ilgili olarak, kuruluşundan bu yana ilgili yönetmelikler çerçevesinde ekolojik sistemin korunması ve iyileştirilmesi, her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi, ilimizin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin oluşması için bir çok kurum ve kuruluş ile işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu doğrultuda; İlimizdeki çevre ile ilgili konuların toplumun her kesimine ulaşması ve çevreye ilişkin iletişimin sağlanması amacıyla hazırlanan bu raporun çevre bilincinin yerleşmesine ve yaygınlaşmasına katkıda bulunacağını umuyorum. En son veri ve bilgilerin değerlendirilerek sunulduğu, “Çankırı İli Çevre Durum Raporu”nun tamamlanmasında katkıda bulunan kamu kurum ve kuruluşlarına, titiz ve özverili çalışmaları ile raporu hazırlayan personelimize teşekkür ediyor ve bu çalışmanın yaşanabilir bir dünya için gerekli olan çevre bilincinin oluşmasına katkıda bulunmasını temenni ediyorum.

Öcal ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
GİRİŞ	1
A. HAVA	4
A.1. HAVA KALİTESİ	4
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLİTİCİLER	7
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	10
<i>A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları</i>	<i>10</i>
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	11
A.5. GÜRÜLTÜ	13
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	14
A.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	14
B. SU VE SU KAYNAKLARI	16
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	16
<i>B.1.1. Yüzeysel Sular</i>	<i>16</i>
B.1.1.1. Akarsular	16
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	17
<i>B.1.2. Yeraltı Suları</i>	<i>18</i>
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	19
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	20
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	24
<i>B.3.1. Noktasal kaynaklar</i>	<i>24</i>
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	24
B.3.1.2. Evsel Kaynaklar	25
<i>B.3.2. Yayılı Kaynaklar</i>	<i>25</i>
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	25
B.3.2.2. Diğer	25
B.4. DENİZLER	25
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	26
<i>B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu</i>	<i>26</i>
B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	26
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	26
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	26
<i>B.5.2. Sulama</i>	<i>27</i>
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	27
B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	27
<i>B.5.3. Endüstriyel Su Temini</i>	<i>27</i>
<i>B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı</i>	<i>28</i>
<i>B.5.5. Rekreasyonel Su Kullanımı</i>	<i>28</i>
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	28
<i>B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri</i>	<i>28</i>
<i>B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri</i>	<i>31</i>
<i>B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler</i>	<i>31</i>
<i>B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması</i>	<i>32</i>
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	32
<i>B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar</i>	<i>32</i>
<i>B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi</i>	<i>32</i>
<i>B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar</i>	<i>32</i>
<i>B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği</i>	<i>33</i>

B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	34
C. ATIK	35
C.1. BELEDİYE ATIKLARI (KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ).....	35
C.2. HAFRIYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI.....	37
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	37
<i>C.3.1. Eğitimler</i>	<i>37</i>
<i>C.3.2. Atık Getirme Merkezleri.....</i>	<i>38</i>
<i>C.3.3. Atık Miktarları</i>	<i>38</i>
<i>C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı.....</i>	<i>39</i>
<i>C.3.5. Ekipman</i>	<i>40</i>
<i>C.3.6. Kompost.....</i>	<i>40</i>
C.4. AMBALAJ ATIKLARI	40
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR	42
C.6. ATIK MADENİ YAĞLAR	44
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER.....	45
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR.....	46
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER	47
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR.....	48
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR.....	49
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	49
<i>C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Çürüf Atıkları</i>	<i>50</i>
<i>C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül</i>	<i>50</i>
<i>C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları</i>	<i>50</i>
C.13. TIBBİ ATIKLAR.....	50
C.14. MADEN ATIKLARI.....	51
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	51
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI.....	52
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	52
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	52
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	53
D.1. FLORA	53
D.2. FAUNA	72
D.3. ORMANLAR VE MİLLİ PARKLAR.....	94
<i>D.3.1. Ormanlar</i>	<i>94</i>
<i>D.3.2. Milli Parklar.....</i>	<i>95</i>
<i>D.3.3. Tabiat Parkları</i>	<i>96</i>
D.4. ÇAYIR VE MERA	102
D.5. SULAK ALANLAR	105
D.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	106
<i>D.6.1. Tabiat Anıtları</i>	<i>106</i>
<i>D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları</i>	<i>108</i>
<i>D.6.3. Anıt Ağaçlar</i>	<i>108</i>
<i>D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri</i>	<i>113</i>
<i>D.6.5. Doğal Sit Alanları.....</i>	<i>114</i>
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	115
E. ARAZİ KULLANIMI	116
E.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	116
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	119
<i>E.2.1. Çevre Düzeni Planı</i>	<i>119</i>
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	122

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ.....	123
F.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ.....	123
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	125
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	125
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	127
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ.....	127
G.2. ŞİKAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	128
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	128
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI	130
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	130
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ.....	131

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri.....	5
Çizelge A.2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları.....	6
Çizelge A.3 - Ulusal hava kalitesi indeksi.....	6
Çizelge A.4 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri	7
Çizelge A.5 – Çankırı ilinde 2019 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları.....	9
Çizelge A.6 – 2019 yılında Çankırı ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı	10
Çizelge A.7 Çankırı ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler.....	11
Çizelge A.8 - Çankırı ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerlerin aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3).....	13
Çizelge B.9 – Çankırı ilinin akarsuları	16
Çizelge B.10 - Çankırı ilinde mevcut göl, gölet ve rezervuarlar	17
Çizelge B.11 – Çankırı ilinin yeraltı suyu potansiyeli	19
Çizelge B.12 - DSİ’ce İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Yeraltı Suyu Sulama Tesisleri	19
Çizelge B.13 - Çankırı ilinde 2019 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları.....	20
Çizelge B.14 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu.....	30
Çizelge B.15 – Çankırı ilinde 2019 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu	31
Çizelge B.16 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı.....	31
Çizelge B.17 - Çankırı ilinde 2019 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	33
Çizelge B.18 - Çankırı ilinde 2019 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb).....	33
Çizelge B.19 - Çankırı ilinde 2019 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları	33
Çizelge C.20 - Çankırı ilinde 2019 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri	36
Çizelge C.21 – 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi.....	37
Çizelge C.22 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler.....	37
Çizelge C.23 – 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri.....	38
Çizelge C.24 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	38
Çizelge C.25 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı	39
Çizelge C.26 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar.....	40
Çizelge C.27 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri.....	40
Çizelge C.28 - Çankırı ilinde 2018 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları*	41
Çizelge C.29 - 2019 yılında Çankırı ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı.....	41
Çizelge C.30 - 2019 yılında Çankırı ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı.....	42
Çizelge C.31 - 2019 yılında Çankırı ilinde ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	42
Çizelge C.32 2019 yılında Çankırı ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu	42
Çizelge C.33 - 2019 yılında Çankırı ilinde Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum	42

Çizelge C.34 - Çankırı ilinde 2018 yılında atık işleme ve miktarı*	43
Çizelge C.35 – Çankırı ilinde 2018 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları*	45
Çizelge C.36 – Çankırı ilinde 2018 yılında toplanan akümülatörlerle ilgili veriler*	45
Çizelge C.37 – Çankırı ilinde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg)*	46
Çizelge C.38 - Çankırı ilinde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (kg)*	46
Çizelge C.39 – Çankırı ilinde 2018 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler	46
Çizelge C.40 – Çankırı ilinde 2018 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler*	47
Çizelge C.41 – Yıllar itibariyle Çankırı ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	47
Çizelge C.42 – Çankırı ilinde 2019 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar	49
Çizelge C.43 - Çankırı ilinde 2019 yılı hurdaya ayrılan araç sayısı.....	49
Çizelge C.44 – Çankırı ilinde 2018 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri.....	49
Çizelge C.45 – 2019 yılında Çankırı ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı.....	50
Çizelge C.46 - Çankırı ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı.....	51
Çizelge C.47 – 2019 yılı itibariyle Çankırı ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı.....	51
Çizelge Ç.48 – Çankırı ilinde 2019 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı	52
Çizelge Ç.49 – Çankırı ilinde 2019 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları	52
Çizelge D.50 – Çankırı ilinin Florası	58
Çizelge D.51 – Çankırı ilinin Memeli Hayvan Türleri.....	73
Çizelge D.52 – Çankırı ilinin Kuş Türleri.....	76
Çizelge D.53 – Çankırı İlinin Sürüngen Türleri.....	80
Çizelge D.54 – Çankırı ilinin Çiftyaşar Türleri.....	81
Çizelge D.55 – Çankırı ilinin Balık Türleri.....	83
Çizelge D.56 – Çankırı ilinin Omurgasız Canlılar Türleri	84
Çizelge D.57 - Çankırı İlinin Orman İşletme Müdürlüğü'nün Sınırları Dahilinde Bulunan Alanların Dağılımı ve Yıllara Göre Değişimleri	94
Çizelge D.58 - Çankırı İlinin Servet ve artımının dağılımı ve yıllara göre değişimi	95
Çizelge D.59 - Çankırı İlinin Orman İşletme Müdürlüğü sınırları bünyesinde bulunan ana ağaç türlerimiz ve diğer bitki topluluklarının isimleri	95
Çizelge D.60 - Çankırı İlnde çayır ve meralarda bulunan bitki türleri.....	103
Çizelge E.61 - Çankırı İli 2019 yılı Arazi Dağılımı	117
Çizelge E.62 – Çankırı İlnde arazi kullanım sınıflandırması	118
Çizelge F.63 – Çankırı İlnde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı	123
Çizelge F.64 – Çankırı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı	124
Çizelge F.65 – Çankırı ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı.....	124
Çizelge F.66 – Çankırı ilinde 2019 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	125
Çizelge G.67 - Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı.....	127
Çizelge G.68 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM'e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları	128
Çizelge G.69 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı.....	128

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik A.1 - Çankırı ilinde 2019 yılında Çankırı istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği	12
Grafik A.2 - Çankırı ilinde 2019 yılında Çankırı istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	12
Grafik A.3 – Çankırı ilinde 2019 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı	13
Grafik B.4 – Çankırı ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	26
Grafik B.5 - Çankırı ilinde 2019 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı	28
Grafik B.6 – 2019 yılında Çankırı ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı	29
Grafik B.7 – 2019 yılında Çankırı ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı	29
Grafik C.8 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu	35
Grafik C.9 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı	37
Grafik C.10 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	39
Grafik C.11 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı	39
Grafik C.12 – Yıl bazında Çankırı ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı	41
Grafik C.13 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*	43
Grafik C.14 – Yıllar itibariyle Çankırı ilinde atık madeni yağ toplama miktarları &*	44
Grafik C.15 – Çankırı ilinde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (kg)*	45
Grafik C.16 – Yıllar itibariyle Çankırı ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	47
Grafik C.17 - Çankırı ilinde yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton)	48
Grafik E.18 – Çankırı ilinde 2019 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	117
Grafik F.19 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı ...	123
Grafik F.20 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	124
Grafik F.21 – Çankırı ilinde 2019 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı	125
Grafik G.22 – Çankırı ilinde ÇŞİM tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı	127
Grafik G.23 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı	128
Grafik G.24 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı	129
Grafik G.25 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı	129

HARİTALAR DİZİNİ

	Sayfa
Harita A.1 – Çankırı ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazının yeri.....	11
Harita D.2 - Kadınçayırı Tabiat Parkı	98
Harita D.3 - Hazım Dağlı Tabiat Parkı Mesire Alanı	100
Harita D.4 - Kenbağ Tabiat Parkı.....	101
Harita E.5 - Çankırı ilinin çevre düzeni planı.....	120

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim D.1 - Nezaket kevkesi(<i>Alyssum nezaketiae</i>).....	54
Resim D.2 - <i>Acantholimon lycanicum</i>	54
Resim D.3 - <i>Tanacetum germanicopolitanum</i>	54
Resim D.4 - <i>Gypsophila germanicopolitana</i>	55
Resim D.5 - Ters Şeytanayağı(<i>Bupleurum Sulphureum</i>)	55
Resim D.6 - <i>Allium Stylosum</i>	55
Resim D.7 - Beyaz üçgül (<i>Trifolium repens</i>)	56
Resim D.8 - Sarı Üçgül (<i>Trifolium campestre</i>)	56
Resim D.9 – Kuşburnu (<i>Rosa canina</i>)	56
Resim D.10 - Kekik (<i>Tyhmus sp.</i>)	57
Resim D.11 - Deve Dikeni(<i>circium sp.</i>).....	57
Resim D.12 - Böğürtlen(<i>Rubus sanctus</i>).....	57
Resim D.13 - Ilgaz Teresi(<i>Arabis abietina</i>).....	72
Resim D.14 - Kır Sarıbaş(<i>Centaurea cankiriense</i>)	72
Resim D.15 - Kızıl Tilki(<i>Vulpes vulpes</i>)	74
Resim D.16 - Ağaç Sansarı(<i>Martes martes</i>).....	74
Resim D.17 - Kızıl Geyik(<i>Cervus elaphus</i>).....	75
Resim D.18 - Arap Tavşanı(<i>Allactage williamsi</i>)	75
Resim D.19 - Porsuk(<i>Meles meles</i>).....	75
Resim D.20 - Boz Ayı(<i>Ursus arctos</i>).....	76
Resim D.21 - Çit Ötleğeni (<i>Sylvia nisoria</i>)	78
Resim D.22 - Şah Kartal(<i>Agulia heliaca</i>).....	78
Resim D.23 - Büyük Dağ Bülbülü	78
Resim D.24 - Saz Tavuğu.....	78
Resim D.25 – Yalıçapkını	79
Resim D.26 - Tahtalı Güvercin	79
Resim D.27 - Alaca Ağaçkakan	79
Resim D.28 - Küçük Akgerdanlı Ötleğen	79
Resim D.29 - Cüce Kertenkele.....	80
Resim D.30 - Tosbağa	80
Resim D.31 - Hazer Yılanı	81
Resim D.32 - İnce Parmaklı Keler	81
Resim D.33 - Ova Kurbağası	82
Resim D.34 - Pürtüklü Semender.....	82
Resim D.35 - Oriental Ağaç Kurbağası.....	82
Resim D.36 - Uludağ Kurbağası	83
Resim D.37 - Tatlisu Kefali	83
Resim D.38 - Noktalı İnci Balığı.....	84
Resim D.39 - Kababurun Balığı	84
Resim D.40 - <i>Agelena labyrinthica</i>	93
Resim D.41 - <i>Siona lineata</i>	94

Resim D.42 - Ilgaz Dağı Milli Parkı	96
Resim D.43 - Kadın Çayırı Tabiat Parkı	99
Resim D.44 - Hazım Dağlı Tabiat Parkı	101
Resim D.45 - Kenbağ Tabiat Parkı	102
Resim D.46 - Bakkal Gölü Sulak Alanı	105
Resim D.47 - Türbe Çamı Tabiat Anıtı	107
Resim D.48 - Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı	108
Resim D.49 - Koca Meşe Anıt Ağacı	109
Resim D.50 - Demir Meşe Anıt Ağacı	110
Resim D.51 - Paşa Sultan Çamı Anıt Ağacı	111
Resim D.52 - Çatal Çam Anıt Ağacı	112
Resim D.53 - Yağmur Çamı Anıt Ağacı	113
Resim D.54 - Çınar Anıt Ağacı	113
Resim D.55 - Çankırı Orta Gelincik Kayası Peri Bacaları	114
Resim H.56 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü çelenk koyma	131
Resim H.57 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği	131
Resim H.58 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği	132
Resim H.59 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği	132
Resim H.60 - Kamu Kurum ve Kuruluşları Sıfır Atık Projesi bilgilendirme toplantısı	133
Resim H.61 - Sıfır Atık Projesi bilgilendirme toplantısı	134
Resim H.62 - Sıfır Atık Projesi bilgilendirme toplantısı	134

GİRİŞ

Çankırı, Orta Anadolu'nun kuzeyinde, Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında, 40° 30' ve 41° kuzey enlemleri ile 32° 30' ve 34° doğu boylamları arasında yer almaktadır. İlin komşuları batıda Bolu, kuzeybatıda Karabük, kuzeyde Kastamonu, doğuda Çorum ve güneyde de Ankara'yla Kırıkkale'dir. Denizden yüksekliği 723 metre olan İl, ülke topraklarının %0,94'lük bölümünü oluşturan 7.388 km²lik bir alana sahiptir. İç Anadolu bölgesinin kısmen Karadeniz Bölgesi'ne geçişinde yer almaktadır. Doğu-Batı doğrultusunda uzunluğu 130 km, genişliği ise 80 km dir.

Çankırı İlçeleri; Merkez ilçe, Atkaracalar, Bayramören, Çerkeş, Eldivan, Ilgaz, Kızılırmak, Korgun, Kurşunlu, Orta, Şabanözü ve Yapraklı olmak üzere 12 ilçesi vardır.

Çankırı iklimi Karadeniz iklimiyle İç Anadolu Bölgesine özgü kara iklimine geçiş kuşağında yer almasına rağmen Çankırı'da genellikle İç Anadolu'ya özgü iklim hüküm sürmektedir. Merkez, Ilgaz ve Yapraklı ilçelerinde ise kışlar soğuk, yazlar serin geçer. İlin en fazla yağış alan ilçesi Yapraklı'dır. Hemen, hemen her mevsim yağışın görüldüğü ilde ortalama yıllık yağış miktarı 392–538 kg/m² arasında değişmektedir.

Kent birbirine çok benzeyen çıplak, dik tepeler ile sarıdır. Özellikle doğusunda kalan tepeler Kaya tuzu maden rezervlerinden dolayı çıplak görünümlüdür. Kentin etrafındaki vadiler ise yeşillik, bağ ve bahçelerle kaplıdır. Kuzeybatısından gelen Tatlıçay bir kavis çizerek kenti ikiye ayırır. Kuzeydoğusundan gelen Acıçay ile Tatlıçay birleşerek Acısu adını alır ve Kızılırmak'a karışır. Kentin ticaret merkezi ve yönetsel alanı ise; Cumhuriyet Mahallesi, İstasyon Caddesi, Atatürk Bulvarı ve Buğdaypazarı Caddesidir.

Çankırı topraklarının yaklaşık %60'ı dağlar ve yüksek tepelerden oluşmaktadır. İlin kuzey sınırındaki dağlar, aynı zamanda en yüksek kesimini teşkil etmektedir. Kuzey Anadolu dağlarının ikinci sırasındaki Ilgaz Dağları, doğu-batı düzleminde uzanmaktadır. En yüksek noktası 2.587 metre olan söz konusu dağ sırasının üzerinde Küçükhacet Tepesi (2.546 Mt), Büyükhacet Tepesi (2.587 Mt), Kulpi (1.980 Mt), Buluncak (1.935 Mt), Altunsivrisi (1.934 Mt) ve Kocadağ (1.763 Mt) bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ve Kastamonu arasındaki doğal sınırı il sınırına dönüştüren Ilgaz Dağları, Kurşunlu civarında Sofra Sırtları ve Çerkeş yöresinde Doğu ve Çamlıca olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Ilgaz Dağları'nın güneyinde ise Çorum ile Kastamonu/Tosya sınırından başlayarak batıya doğru yönelen Erikli, Sarıkaya, Karakaya, Ilıslık, Yapraklı, Doğdu, Taşyakası, Batıbeli ve Dumanlı Dağları, yaklaşık 2.000 Mt yüksekliğe uzanan yeni bir sıra oluşturur. Bu sıraların daha güneyinde kalan bölgede de Çerkeş-Gerede ve Kızılcahamam sınırı boyunca bir diğer dağ sırası uzanır. Bu sırada Çit, Karataş, Işık, Elden, Aydos, Eldivan ve Bozkır Dağları yer almaktadır. İlin kuzeybatısında ise Karabük ve Bolu ile doğal sınırı oluşturan Hodalca, Elaman ve Eğriova Dağları yer almaktadır. Kent merkezi civarında yer alan Hıdırlık Kaşı, Meryemana Tepesi ile Sarıdağ ise güneybatı düzleminde uzanan diğer büyüklü küçükü tepelerle birlikte, ileride Taşyakası, Dumanlı ve Aydos Dağlarını oluşturarak devam etmektedir.

Çankırı'da Kızılırmak Havzası dışında kayda değer önemli ovalar yoktur. Ne var ki bu havzanın da sularının tuzlu olması sulanabilen tarım arazisinin sınırlı olmasına sebep olmaktadır. İldeki ovalar başlıca beş başlıkta incelenebilir:

Kızılırmak Havzası Ovaları: Bölgenin coğrafi konumuna göre oldukça geniş olan havzanın Çankırı topraklarında kalan bölümü yaklaşık 30 Km uzunluğundadır. Havzada batı-doğu doğrultusunda uzanan geniş ova ile bu ovanın kolları, bölgenin büyük akarsuyu olan Kızılırmak'la birleşen çeşitli çay ve derelerin yatakları boyunca, kuzeye doğru yaklaşık 25 Km uzanmaktadır. Bu ovalarda her türlü tarıma uygun alüvyonlu topraklar bulunmaktadır.

Devrez Çayı Çevresindeki Ovalar: Söz konusu ovalar Kurşunlu'nun güneyinden başlayıp Devrez Çayı boyunca uzanarak Ilgaz İlçesi çevresinde genişleyen ovalardır. Ilgaz'a kadar yaklaşık 2 Km.lik dar bir şerit çizen ovalar, buradan itibaren genişlemeye başlar. Devrez Çayı'nın suladığı bu ovalarda da her türlü tarıma uygun alüvyonlu topraklar bulunmaktadır.

Tatlıçay Çevresindeki Ovalar: Bu bölgedeki ovalar Tatlıçay ve Korgun Çayı'nın birleşme noktasında olup, söz konusu çay sularının tuzlu olması sebebiyle tarıma yönelik sulama yapılmamaktadır.

Orta İlçesindeki Ova: İlçe dahilinde bulunan ve doğudan batıya doğru uzanan ova 15 Km uzunluğunda ve yaklaşık 2 Km genişliğindedir.

Çerkeş Ovası: Oldukça küçük sayılabilecek ova alüvyonlu topraklarla kaplıdır.

Yaylalar: Dağların hakim olduğu İl arazisinde "Yayla" tanımına uygun arazilerin sayısı pek fazla değildir. Genel arazinin yaklaşık % 2,5-3'ünü oluşturan bu yaylalar ise Ilgaz Dağları üzerinde bulunan Mülayim ve Karapınar Yaylaları, Yapraklı Yaylası ile Taşyakası, Aydos ve Dumanlı Dağları üçgeninde bulunan Sanı Yaylası ile Eldivan, Aydos, Karapazar ve Aliözü Yaylalarıdır. Yaylaların bitki örtüsü ve ekolojik yapıları, özellikle dağ turizmi ile tracking sporu için son derece uygundur.

İlin en önemli akarsuları Kızılırmak, Terme, Devrez, Melan ve Acı çaydır. Çankırı il sınırları içinde kalan göller; kışın su toplayan, yazın suları çekilen göllerdir. Doğal yanında D.S.İ. ye ait sulama amaçlı göletlerde bulunmaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 749.000 ha olup, bunun 268.580 hektarı tarım arazisi, 135.000 hektarı çayır mera arazisi, 192.163 hektarı orman arazisi ve 153.257 hektarı kullanılmayan ve yerleşim alanı araziler olarak dağılım göstermektedir. Çankırı ilinin tarımda kullanılan 268.580 hektar arazi varlığı; toplam yüzölçümünün % 36'ini oluşturmaktadır. Akarsuların geçtiği alüvyon topraklar %2-5 meyillidir. Kızılırmak nehrinin il sınırı içerisinde 30 Km. boyunca mikroklima kuşağı hüküm sürdüğünden polikültür tarım yapılabilir. Çankırı ilinde doğal bitki örtüsü üst florası karaçam, sarıçam, ardıç, ladin ve köknar gibi orman ağaçları ile ahlat, kızılırmak gibi meyve ağaçları teşkil eder. Alt flora da ise hububat, yemlik ve yemeklik baklagiller ile devedikenini, yumak ve ayrık otu gibi bitkiler bulunur. Çankırı'da kuru ve sulu tarım koşullarında yetiştirilen en önemli ürünler başta hububat olmak üzere baklagillerden; kuru fasulye, nohut, yemlik bitkilerden; fiğ, endüstri bitkilerinden; şeker pancarı, yumrulu bitkilerden patates, sebzelerden domates, kavun ve karpuz başta olmak üzere diğer sebzeler ile meyvelerdir.

Çankırı turizm çeşitliliği açısından önemli bir merkezdir. Çankırı'da kış turizmi başta olmak üzere, inanç turizmi, kültür turizmi ve sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyel bulunmaktadır. İle olan turist ilgisi her geçen yıl artmaktadır.

Çankırı ilinin sanayi altyapısı hızla gelişmekte olup adım adım çağın ihtiyaçları ile şekillenmektedir. Planlı sanayileşmenin örneğini teşkil eden OSB ler İlimiz Korgun, Şabanözü ve Merkez İlçelerinde faaliyette olup, Çerkeş OSB nin Alt yapı yatırımları bitmiş, parsel tahsisleri yapılmış olup tamamen dolmuştur. Korgun İlçesinden bulunan Korgun OSB, 1977 yılında kurulmuş olup Atıksu tesisi dahil olmak üzere altyapısı büyük ölçüde tamamlanmıştır. Şabanözü ilçesinde bulunan Şabanözü OSB, 2005 yılında kurulmuştur. Merkez Yakıncık OSB, 2012 yılında

kurulmuştur. Çerkeş ilçesinde bulunan Çerkeş OSB, 2002 yılında kurulmuş ve altyapı çalışmaları devam etmektedir. Sanayi tesisleri İlimiz Merkez, Korgun, Şabanözü, Çerkeş, Ilgaz, Kurşunlu, Eldivan, Yapraklı, Atkaracalar, Orta ve Kızılırmak İlçelerinde bulunmaktadır İlimizde küçük ve ortak ölçekli sanayi kuruluşları ağırlıktadır. Orta ölçekteki özel sektör sanayi kuruluşlarının yanında, kamu yatırımları olarak MKEK Çankırı Silah Fabrikası ve TCDD Makas Fabrikası faaliyet göstermektedir Ayrıca, ilimizde Küçük Sanayi Siteleri (KSS) de bulunmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunca açıklanan 2019 yılı genel nüfus sayım sonuçlarına ve Demografik niteliklere göre, yapılan değerlendirmede; Çankırı ili nüfusu 195.789 kişidir. Bu nüfusun 98.683'ü erkek, 97.106'sı ise kadından oluşmaktadır. Yüzölçümü 7.490 km² olan Çankırı ilimizde kilometrekareye 26 insan düşmektedir.

Çankırı Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde Çevre kısmı ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü ve Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü olarak 2 adet şube (tek Şube Müdürü), 2 Çevre Mühendisi, 1 Harita Mühendisi, 1 Teknisyen olarak toplamda 4 kişi tarafından yürütülmektedir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirlenici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, 2019 yılı itibarıyla geçerli olan hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge A.1’te verilmektedir.

Ancak farklı kirlenicilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirlenicilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirlenici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirlenici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirlenici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER		UYARI EŞİĞİ
		2018 (µg/m ³)	2019 (µg/m ³)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	380	350	500 µg/m ³ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	150	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim’den 31 Mart’a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	260	250	400 µg/m ³ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	44	40	
NO _x	yıllık -vejetasyonun korunması için-	30	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	60	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	44	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,6	0,5	----
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	8	7	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	10.000	10.000	----

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği)

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.2’ de verilmektedir.

Çizelge A.2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı hava kalitesi izleme istasyonu web sitesinden alınan verilere göre Çankırı ili 2019 yılı ortalama SO₂ ve PM₁₀ değerlerine bakılmıştır. 2019 yılı SO₂ **yıllık ortalama** [µg/m³] değerinin 21,44 olduğu görülmüştür, bu değer Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları Tablosuna göre iyi olarak; 2019 yılı **PM₁₀ yıllık ortalama** [µg/m³] değerinin 35,01 olduğu görülmüş olup bu değer de Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları Tablosuna göre iyi olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge A.3 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirlleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.4 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Çankırı ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri		
Asit Üretim Tesisleri		
Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisleri		
Cam Üretim Fabrikaları		
Çimento		
Demir - Çelik ve Metalurji Fabrikaları		
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller		
Gıda Fabrikaları	1	1
Gübre Fabrikaları		
Kağıt Fabrikaları		
Kimya Fabrikaları		
Kireç Fabrikaları		
Lastik Üretim Tesisleri		
Otomotiv		
Petrol ve Petrokimya Tesisleri		
Şeker Fabrikaları		
Tekstil Fabrikaları		
TOPLAM		

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 ' nin ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO_2 derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO_2 derişimine uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM_{10}), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM 'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM_{10} -10 μm 'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 μm 'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM_{10} için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM_{10} solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkaçıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM_{10} 'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM_{10} maruziyetine karşı hassastır. PM_{10} yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerlere ulaşılmasının bir sebebi de enverziyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0,06 ve 0,17 mg/m^3 arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye

yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xylene (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.*

Çizelge A.5 – Çankırı ilinde 2019 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları

(Çankırı ÇŞİM, Çankırı KARGAZ Doğalgaz dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş., İl Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü, 2020)

	Katı Yakıt			Doğalgaz		Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (m ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (ton)
Sanayi		Odun	126		33.300.807,18		44
		Taş Kömürü	5.355				
		Linyit Kömürü	167.665				
	Tüketim Miktarı (ton)			Tüketim Miktarı (m ³)		Tüketim Miktarı (m ³)	
Konut	5.082 ithal kömür 3.757 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı kömürleri			2.088.478,28		-	

İlimizde 1 i mobil olmak üzere toplam 5 adet istasyon da egzoz emisyon ölçümü yapılmaktadır. 2019 yılında 21.591 araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

Çizelge A.6 – 2019 yılında Çankırı ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (Çankırı İl Emniyet Müdürlüğü, Çankırı ÇŞİM, 2020)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
1	52.617	21.591

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

Çankırı İlinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağına bağlı bir adet sabit hava kalitesi izleme istasyonu bulunmakta olup, istasyonda sürekli olarak kükürtdioksit (SO₂) ve partikül madde (PM₁₀) ölçülmekteyken söz konusu istasyon 2017 yılında yeni yerine alınarak ölçülen parametrelerine NO_x, CO, PM_{2,5} ve O₃ eklenmiştir.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

Temiz Hava Eylem Planı, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile Bakanlığımızın 2013/37 sayılı Genelgesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Planda yapılması gereken revizeler ve Ülke genelinde hazırlanan Temiz Hava Eylem Planlarında birliktelik sağlanması amacıyla İlimiz Temiz Hava Eylem Planı 12.06.2020 tarihinde toplanan İlimiz Mahalli Çevre Kurulunda 12.06.2020 tarih ve 20 sayılı kararla onaylanarak Bakanlığımıza gönderilmiştir. Temiz Hava Eylem Planında yer alan eylem uygulamaları 6 aylık dönemler halinde takip edilerek, Bakanlığımızca geliştirilen THEP-İZ (Temiz Hava Eylem Planı İzleme Yazılımı) üzerinden Bakanlığımıza bildirilmektedir.

A.4. Ölçüm İstasyonları

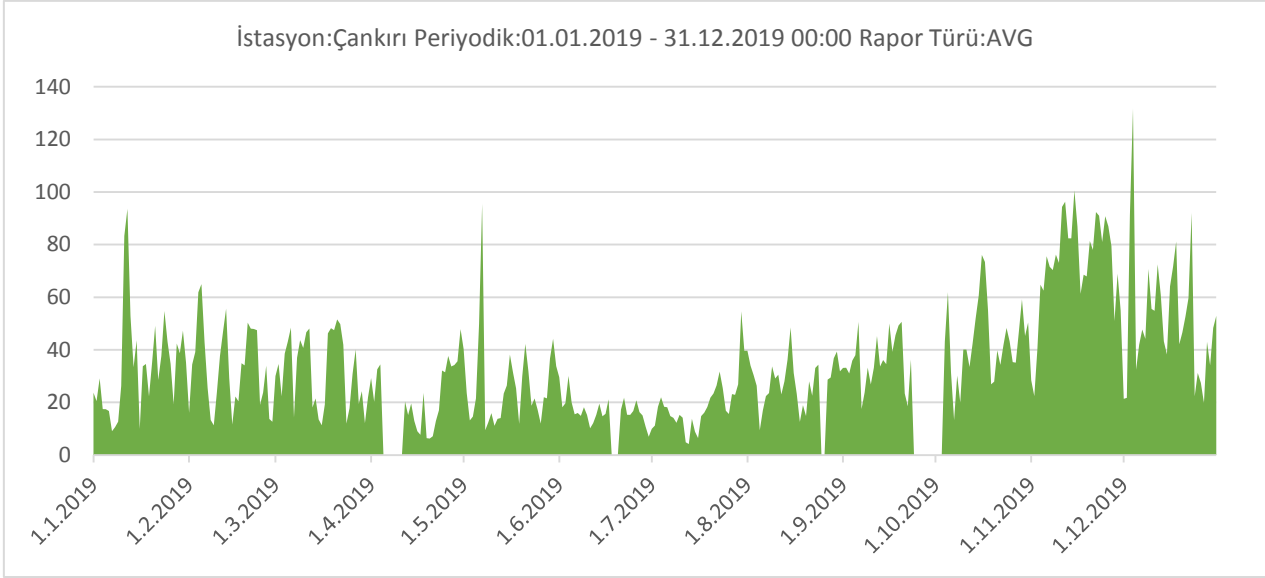

Harita A.1 – Çankırı ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazının yeri

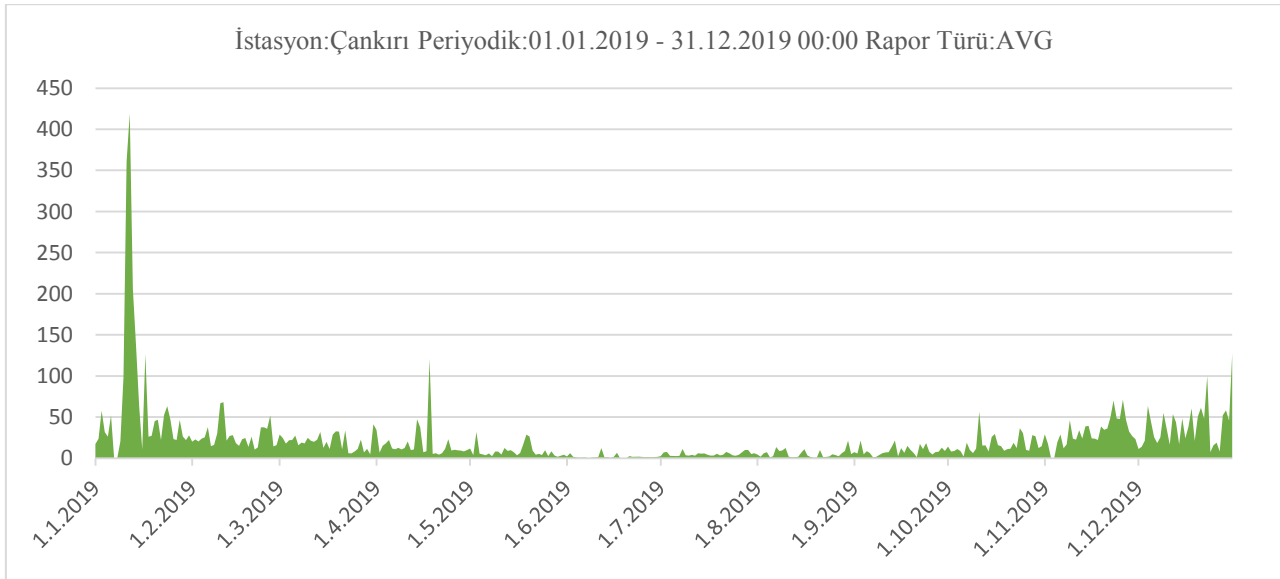
Çizelge A.7 Çankırı ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Dr.Refik Saydam İlkokulu Bahçesi	33° 37' 27.475'' 40° 35' 45.379''	X	X	X	X		X

(havaizleme.gov.tr, 2020)

Grafik A.1 - Çankırı ilinde 2019 yılında Çankırı istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği
(havaizleme.gov.tr, 2020)

Grafik A.2 - Çankırı ilinde 2019 yılında Çankırı istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2020)

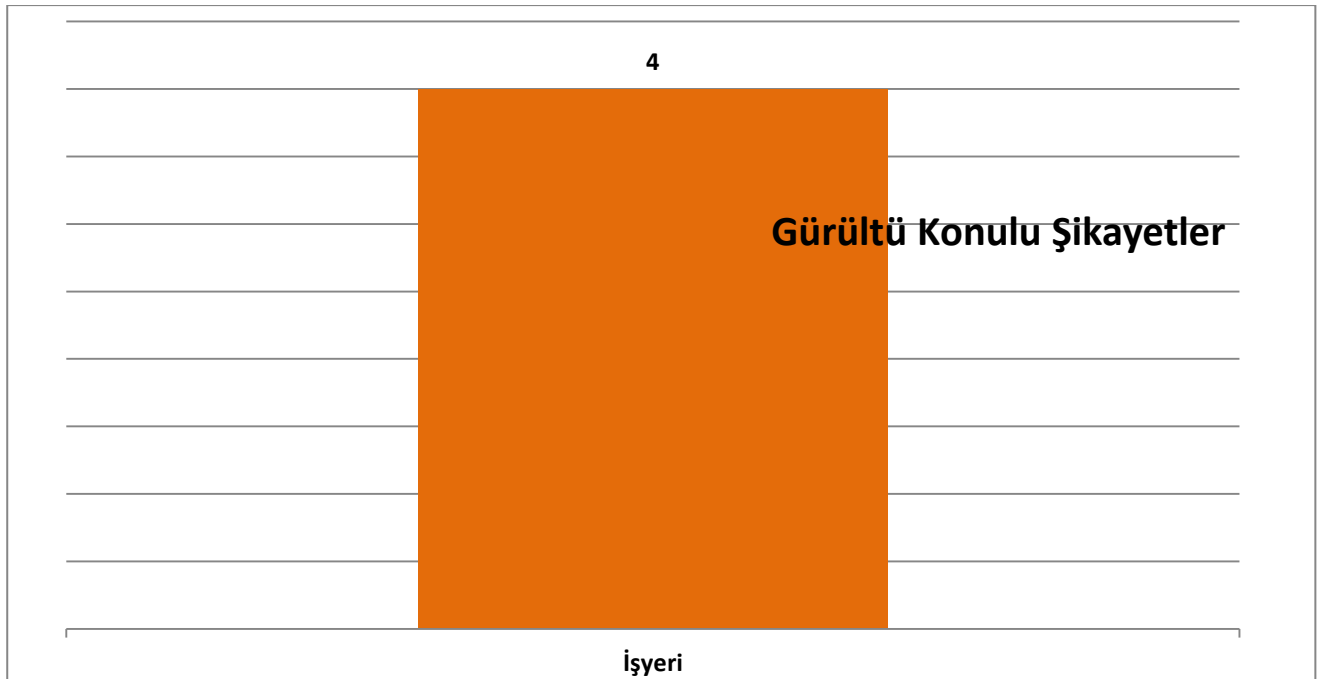
Çizelge A.8 - Çankırı ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerin aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)
(havaizleme.gov.tr, 2020)

İSTASYON ADI	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	74.14	5	34.08	4	684.15		27.84		53.03		80.87	19	14.5	
Şubat	27.15		32.96	3	610.24		30.31		45.96		76.27	17	15.15	
Mart	41.29		51.56	1	917.34		39.71		53.57		92.3	14	20.69	
Nisan	17.67		22.93		471.08		13.58		28.86		42.44	21	15.38	
Mayıs	8.58		26.55		359.6		12.05		27.77		39.81	26	10.05	
Haziran	2.18		17.11		301.49		7.09		20.39		27.48	9	22.45	
Temmuz	5.05		18.85	1	323.79		7.04		22.51		29.56	14	41.89	
Ağustos	5.3		28.15		362.47		10.44		26.29		36.75	20	54.11	
Eylül	8.88		35.59		466.26		19.57		35.56		55.13	28	31.2	
Ekim	16.51		43.12	7	739.93		46.63		53.59		100.22	31	25.35	
Kasım	33.83		72.7	26	939.75		65.59		56.88		122.46	30	17.62	
Aralık	39.72	1	52.17	14	525.55		34.45		41.64		76.09	30	14.45	

*AGS: Sınır değerin aşıldığı gün sayısı

A.5. Gürültü

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne 2019 yılında 4 adet gürültü şikayeti olmuştur. Şikayetler Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğine göre değerlendirilmiştir. Şikayetlere gidilmiştir. Bu şikayetlerin tamamı işyeri grubunda yer almaktadır.

Grafik A.3 – Çankırı ilinde 2019 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde, emisyonların tesis seviyesinde takibine yönelik mevzuat çalışmaları 2010 yılında başlamış, Bakanlığımız ve ilgili kurumlar ile kuruluşlar arasında oluşturulan teknik bir çalışma grubu Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasal çerçevenin temelleri “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik”in 25 Nisan 2012 Tarihli ve 28274 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle atılmıştır. Yönetmelik, Doğrulayıcı Kuruluşlar için TÜRKAK tarafından yapılması gereken akreditasyon yükümlülüğünü 2017 yılına ertelemek üzere revize edilerek 17 Mayıs 2014 tarih ve 29003 Sayılı Resmi Gazete’de tekrar yayımlanmıştır. Yönetmeliğimiz ihtiyaçlar doğrultusunda bir kez daha revize edilmiş, 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik, 2003/87/EC sayılı AB Emisyon Ticareti Direktifinin, sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması konularını uyumlaştıracak şekilde hazırlanmış olup, AB Çevre Müktesebatına uyum çerçevesinde önemli bir adım atılmıştır.

Ulusal mevzuat kapsamında, elektrik, çimento, demir-çelik, rafineri, seramik, kireç, kâğıt ve cam üretimi gibi sektörlerden kaynaklanan ve ulusal sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını teşkil eden sera gazı emisyonları tesis seviyesinde izlenmektedir.

Yönetmelik kapsamında yürütülecek izleme ve raporlama iş ve işlemlerinin detaylandırılmasına yönelik “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” 22 Temmuz 2014 tarih ve 29068 sayılı Resmi Gazete’de, tesis bazında hazırlanacak emisyon raporlarının Bakanlığa gönderilmeden önce yetkili bağımsız kuruluşlarca doğrulanması ile ilgili hususlar ve bahse konu doğrulayıcıların yetkilendirilmesine ilişkin şartlara yönelik “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği” ise 02 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik kapsamındaki tesisler öncelikle sera gazı izleme planlarını hazırlayarak sera gazı emisyonlarının ilk izlenmeye başlanacağı tarihten en az 6 ay önce Bakanlığa onay için göndermekle yükümlüdür. İzleme planı onaylandıktan sonra tesis, sera gazı emisyonlarını bu plan çerçevesinde her takvim yılı (bir önceki yılın sera gazı emisyon raporunu Bakanlıktan tarafından 1 Ocak -31 Aralık) için izlemek ve her yılın 30 Nisan tarihine kadar yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlara doğrularak Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür. Tesisler tarafından 2017 yılında Entegre Çevre Bilgi Sistemi üzerinden 650 adet doğrulanmış emisyon raporu Bakanlığımıza sunulmuş olup, 2018 yılına ait doğrulanmış emisyon raporlarının 30 Nisan 2019 tarihine kadar sunulması zorunludur.

Bu kapsamda, İklim Değişikliği Eylem Planı’nda bulunan sektörel hedefler kapsamında ilde yapılan kısa, orta ve uzun vadeli çalışmalar bulunmamaktadır.

A.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz hava kalitesi İl Merkezinde ki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonundan 24 saat izlenmektedir. İstasyonda öncelikle en yaygın kirleticiler olan ve ağırlıklı olarak yakıt kullanımından kaynaklanan Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) kirleticilerinin ölçümü yapılmaktadır. Sınır değerlerin aşılmaması ve hava kalitesinin korunması için alınan önlemler kapsamında, İl Merkezi, İlçeler ve Köylerde yakılacak ithal ve yerli kömürlerin kalori, kükürt ve nem oranının belirlenen

limit değerleri sağlaması gerekmektedir. Isınma amaçlı olarak düşük kalorili ve kükürt oranı yüksek kömürlerin kaçak kullanımı ve yanlış yakma tekniklerinin uygulanması hava kirliliğine yol açtığı için Çankırı İl sınırları içerisinde kömür satacak tüm kömür ithalatçı ve üreticilerinin İl Müdürlüğümüzden kömür satış izin belgesi almak zorunluluğu olup bu izni alabilmek için Çankırı ilinde satılacak kömürün Çankırı İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile belirlenen kalori, kükürt, nem, uçucu madde ve kül limit değerlerini sağladığını İl Müdürlüğümüze ispatı gerekmektedir. Belirlenen kriterlere uymayan kömürlerin kullanılması ve satışı yasaktır.

Kaynaklar

havaizleme.gov.tr

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020

İl Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü, 2020

Çankırı KARGAZ Doğalgaz dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş, 2020

Çankırı İl Emniyet Müdürlüğü,2020

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Kara ikliminin tüm özelliklerinin görüldüğü ilde, kar sularının akış miktarlarında meteorolojik değişimlere paralel olarak düzensizlik görülmekte, yazları bazı sularda azalma görülürken, irili ufaklı dere ve çayların tamamen kurduğu görülmektedir. Bu durumun tersine ilkbahar ve sonbahar da ise dere ve çaylarda su miktarının artarak normal ortalamalarının üzerine çıktığı gözlemlenmektedir. Eskiden ciddi can ve mal kaybına yol açan taşkınların, son yıllarda alınan önlemler sayesinde tehlike oluşturmadığı bilinmektedir.

Çankırı sınırları içerisinde bulunan akarsuların en önemlilerinden birisi Kızılırmak'tır. Çankırı sınırları içerisinde geçtiği bölgedeki tarımsal araziye sulamaktadır. Ankara'nın Kılcahamam ilçesinden doğarak Orta, Kurşunlu ve Ilgaz'ın topraklarını sulayan Devrez çayı ise 109 km uzunluğunda ve 4,081 m³/sn'lik debiye sahiptir. Önemli bir kolu da kent merkezinden geçen Tatlı Çay olan Acı Çay, sularının tuzlu olması sebebiyle yararlanılan bir akarsu değildir. Terme Çayı yada kaynağındaki ismiyle Şabanözü Çayı, Çankırı – Ankara sınırlarını sulama tarıma uygun olan Uluçay, Kurşunlu ve Çerkeş'ten gelen küçük çaylarla beslenmektedir.

Akarsu Yüzeyleri	:5.575,1 ha
- Kızılırmak nehri	: 2.513 ha
- Devrez çayı	: 1.132 ha
- Gerede çayı	: 1.201,5 ha
- Diğer yan dereler	: 728,6 ha

Çizelge B.9 – Çankırı ilinin akarsuları

(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2020)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Hacılar Deresi	-	-	0,570	Çerkeş Çayı	Hacılar Barajı Done Temini
Gerede Çayı	78,4	43,4	15,049	Gerede Çayı-Yenice Irmağı	Baz
Devrez Çayı	109	109	4,081	Devrez Çayı- Kızılırmak Nehri	Kızılırmak Barajı Done Temini
Söğütözü Deresi	-	-	0,396	Devrez Çayı	Bügdüz Barajı Done Temini
İçin Deresi	-	-	0,985	Devrez Çayı	Güldürcek Barajı Done Temini
Terme Çayı	124,9	69,9	2,313	Terme Çayı- Kızılırmak Nehri	Koyunbaba Barajı Done Temini
Kızılırmak Nehri	290,2	44,9	57,297	Kızılırmak Nehri	Hamzalı Barajı

					ve Tımarlı Reg. Done Temini
Sam Çayı	-	-	0,408	Terme Çayı	Baz
Şabanözü Çayı	-	-	0,611	Terme Çayı	Baz
Delice Çayı	65,8	1,1	5,162	Delice Çayı- Kızılırmak Nehri	Baz
Büyükçay	-	-	0,148	Acıçay	Korgun İçme Suyu Projesi
Acıçay	72	72	-	Terme Çayı- Kızılırmak Nehri	-

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Çankırı sınırları içerisinde önemli göl bulunmamaktadır. Küçük ve orta ölçekli göller ise kışın su toplayan, yazın ise kuruyan göllerdir.

İl sınırları içerisinde Kamış, Hacılar, Uzun, Bozkara, Yayla, Hasır, Kürt, Pazar, Büyük, Dipsiz, Çöp, Bakkal, Gül, Suluk, Kadıgil isimlerinde toplan 15 göl bulunmaktadır.

Çankırı da tarım ve hayvancılığa yönelik olarak yapılmış bulunan bazı göletlerin isimleri, hacimleri ve sulama sahaları Çizelge B.10' da gösterilmiştir.

Çizelge B.10 - Çankırı ilinde mevcut göl, gölet ve rezervuarlar

(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2019)

Gölün/Göletin/ Rezervuarın Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Katılan Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Eldivan-Sarayköy-1 Göleti	Kargir	332.000,00	55,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Eldivan-Karadere Göleti	KD	400.000,00	144,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Eldivan Saray-2 Göleti	KD	544.000,00	223,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Eldivan-Seydiköy Göleti	HD	688.000,00	94,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Şabanözü Göleti	KD	885.000,00	100,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Şabanözü-Karaören Gölet	HD	908.000,00	160,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Şabanözü-Mart Göleti	HD	535.000,00	112,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Şabanözü-Ödek Göleti	HD	236.000,00	46,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Yapraklı Göleti	HD	279.000,00	155,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Korgun Maruf Göleti	KD	871.000,00	190,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Kurşunlu Demirciören Göl.	KD	119.000,00	23,00	ölçü tesisi yok	Sulama+Hay. iç me	
Kurşunlu Dumanlı Göleti	KD	885.000,00		ölçü tesisi yok	Hayvan İçme	
KurşunluTaşkaracalar Göl.	KD	308.000,00	24,00	ölçü tesisi yok	Sulama+Hay. iç me	
Alanpınar Göleti	HD	1.726.000,00	438,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Karacaözü Göleti	KÇD	500.000,00	251,00	ölçü tesisi yok	Sulama	
Yakalı Göleti	HTD	210.000,00	273,00	ölçü tesisi yok	Sulama	

		0				
Ekinne Göleti	Kil çekirdekli Yarı Geçirim li Kum- Çakıl	1.864.444,55	484	ölçü tesisi yok	Sulama	
Yukarıöz Göleti	KÇKD	1.955.449	457	ölçü tesisi yok	Sulama	

B.1.2. Yeraltı Suları

Çankırı ve çevresinde genel olarak sulama, sanayi ve içmeye yeterli miktarda yeraltı suyu taşıyan en önemli formasyon Tatlıçay, Acıçay ve Eldivan Çayı boyunca uzanan killi, kumlu ve çakıllı alüvyondur. Alüvyonun kalınlığı 10-35 m arasında değişmektedir. Bölgenin yüksek kotlarında bulunan volkanik kayalarda az miktarda yeraltısuyu taşımaktadır. Volkaniklerden çok sayıda küçük debisi (5l/sn den küçük) kaynak, boşalmaktadır. Ofiyolitler ve Oligo-Miyosen yaşlı kıvrılmalı formasyonlar yeterli yeraltı suyu taşımamaktadır. Bölgenin nispeten düşük kotlarında yer alan jipsler ise tuzluluk nedeniyle yeraltı suyu açısından olumsuzdur.

Tatlıçay Havzası

Handırı ve Korgunözü çaylarının Ayan köyü yakınında birleşmesiyle oluşan Tatlıçay'ın Çankırı'nın güneyinde Acıçay ile birleşim yerine kadar olan havzadır. Bu havzanın yeraltı suyu potansiyelinin belirlenmesi amacıyla DSİ tarafından hidrojeolojik çalışmalar tamamlanmış olup değerlendirmeler ve rapor yazımı henüz tamamlanmamıştır. Tatlıçay havzasında vadiler boyunca 50-200 m genişliğinde uzanan alüvyon bol yeraltı suyu taşımaktadır. Ayan, İçyenice, Akçavakıf bölgesinde açılan. DSİ kuyuları ve İller Bankası, kuyularından 15-25 l/sn verimler elde edilmiştir. Havzanın yeraltı suyu potansiyeli henüz belirlenmemiş olmasına rağmen sulama, içme ve diğer amaçlarla yapılan çekimleri karşılayabilecek miktardadır.

Tatlıçay havzasında Korgunözü vadisinde su kalitesi genel olarak içmeye ve sulamaya uygun özelliktedir. Handın Çayının Aşağı Çavuş ve Yukarıçavuş köyleri ve mansap bölgesinde (Acıçay'a kadar) yeraltı suları tuzlu olduğundan genel olarak içmeye uygun kalitede değildir; ancak sulamaya uygun özelliktedir. Çankırı ve Korgun'un içme suyu bu havzadaki kuyulardan ve kaynaklardan karşılanmaktadır. Ayrıca, havzanın, vadi kısmında DSİ'nin Ayan-İçyenice Sulama Kooperatifi sahası ve şahıs arazilerinin büyük bir kısmı kuyulardan pompajla sulanmaktadır.

Acıçay Havzası

Bu havza Yapraklı ilçesi ile İkizören ve Yüklü köylerinden Çankırı'ya ve daha güneyde Terme Çayına kadar uzanan havzadır, Vadi boyunca uzanan killi, kumlu, çakıllı alüvyon yeraltı suyu taşımaktadır, İkizören-Yüklü bölgesinden mansapta (İkizörenMen Acıçay'm Terme çayı ile birleşim yerine kadar) jipsli formasyonun yaygın olması nedeniyle yeraltı sularında aşırı tuzluluk vardır. Bu bölgedeki yeraltı suları sulama ve içmeye uygun değildir.

Eldivan Havzası

Eldivan Ovasının içinde bulunduğu havzadır. Havza, Eldivan'dan Aşağıyanlar köyüne ve oradan da Acıçay'a kadar uzanır. Eldivan Ovasında genişleyen ve Aşağıyanlar bölgesinde daralan. alüvyon yeraltısuyu taşımaktadır. Eldivan ovasındaki yeraltı suları genel olarak içmeye ve sulamaya uygundur. Ancak Aşağıyanlar köyü çevresinde vadinin her iki yamaçlarında bulunan jipsler nedeniyle tuzlanma başlamakta, vadi boyunca Acıçay'a doğru yaklaşıldıkça tuzlanma artmakta; bu

nedenle de su kalitesi bozulmaktadır. Kızılırmak ilçesine bağlı grup köylerin içme suyu Eldivan Ovasından karşılanmaktadır. Ovada kısmen de olsa kuyulardan sulama yapılmaktadır.

Çizelge B.11 – Çankırı ilinin yeraltı suyu potansiyeli
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2020)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Çerkeş	10
Melan Ç. (Bayramören)	5
Bayat-Kızılırmak	1
Acıçay	9
Eldivan	8
Terme(Şabanözü)	20
Devrez(Orta)	12
Tatlıçay	16
Devrez(Kurşunlu-Ilgaz)	24
Toplam	105

İlimiz Kurşunlu İlçesi Çavundur Mevkiinde jeotermal alan bulunmakta olup, alan üzerinde kurulan sosyal tesislerle sağlık turizmi açısından büyük önem arz etmektedir. Kaynaktan 54 °C sıcaklıkta 47 L/s su çıkmaktadır.

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

Çizelge B.12 - DSİ’ce İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Yeraltı Suyu Sulama Tesisleri
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 2019)

SIRA NO	TESİSİN ADI	İŞLETME ŞEKLİ	BULUNDUĞU YER		İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL	NET SULAMA ALANI (Ha)	
			İLİ	İLÇESİ		KESİN	PROĞRAM
1	Bükçük YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Ilgaz	1997	670	670
2	Kale YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Ilgaz	1998	150	150
3	Yenice- Ayan YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Merkez	1997	200	200
4	Hallaçlı YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Kızılırmak	1997	100	100
5	Ilgaz Merkez YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Ilgaz	1998	200	200
TOPLAM						1.320	1.320

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Çizelge B.13 - Çankırı ilinde 2019 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları
(Tarım ve Orman İl Müdürlüğü,2020)

Su Kaynağının Cinsi (Yüzey/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyonu kodu	Analiz sonuçları YSKY (Tablo-5)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yüzey	Ilgaz Çeltikb aşı			x			0,7 0,7 0,8 0,5 0,7 1,0 1,0 1,0 1,0 1,0 1,0	Ilgaz	X 4528409 Y 565834	0,85
Yüzey	Bayramören Köprüsü			x			1,3 1,0 1,0 1,3 2,3 2,0 1,5 1,5 2,3 1,7 1,3	Bayramören	X 4533849 Y 518983	1,56
Yüzey	Aytaç Altı			x			1,6 1,2 1,0 0,5 0,8 1,0 1,0 1,1 1,3 1,0 1,5	Çerkeş	X 4519052 Y 485471	1,09
Yüzey	Atkaracalar Çardaklı			x			2,3 1,0 1,0 1,8 1,5 1,9 2,1 2,3 2,8 3,0 2,6	Atkaracalar	X 4519291 Y 510591	2,02
Yüzey	Kurşunlu Sumuca			x			0,9 0,8 1,0	Kurşunlu	X 4519609 Y 528926	0,96

ÇANKIRI 2019 ÇEVRE DURUM RAPORU

	k						1,0 0,8 1,1 1,0 1,0 1,0 1,0 1,0			
Yüzey	Tepeala göz Köprüsü			x			1,6 1,2 1,1 2,0 2,7 2,3 2,1 1,8 2,3 1,9 1,1	Kızılırmak	X 4469269 Y 581962	1,82
Yüzey	Kızılırmak Tımarlı Reğlatörü			x			2,8 1,6 1,4 0,8 1,7 2,8 1,1 1,3 1,3 1,4 1,5	Kızılırmak	X 3396816 Y 4034555	1,60
Yüzey	Kavlaklı Köprüsü			x			2,7 0,3 1,3 1,2 1,5 1,9 1,2 1,4 1,1 1,1 1,9	Kızılırmak	X 4471018 Y 586578	1,55
Yüzey	İnanç Köprüsü			x			2,3 0,7 1,0 1,5 2,4 1,4 1,9 2,3 1,5 2,1 3,4	Merkez	X 4497917 Y 557457	1,85
Yüzey	Aşağıya nlar Köyü			x			1,2 0,8 1,8 2,7 1,3 0,9 1,8 1,8	Merkez	X 4489435 Y 549251	1,59

ÇANKIRI 2019 ÇEVRE DURUM RAPORU

							2,0 1,5 1,7			
Yüzey	Tüney			x			2.1 1.1 1.8 1.0 1.3 1.7 1.0 1.0 2.0 1.0 1.3	Merkez	X 4467124 Y 543734	1.39
Yüzey	Kenbağ Çıkış			x			2.3 0.3 1.0 0.4 1.0 1.0 1.0 1.4 1.0 1.1 1.0	Merkez	X 4495526 Y 551423	1.07
Yüzey	Orta Yuva			x			0.3 0.4 1.0 0.6 0.3 0.4 1.0 1.0 1.0 1.0 0.7	Orta	X 4496347 Y 503353	0.82
Yüzey	Şabanö zü Bulgur u			x			0.7 0.6 1.6 1.2 1.2 1.0 1.0 1.0 1.0	Şabanözü	X 4475337 Y 522971	1.09

ÇANKIRI 2019 ÇEVRE DURUM RAPORU

							1.2 1.5			
Yüzey	Eldivan Saray Göleti			x			0.3 0.5 0.6 0.3 0.3 0.5 0.8 0.8 0.7 0.7 0.6	Eldivan	X 4486717 Y 539599	0.55
Yüzey	Alpsarı Göleti			x			0.8 0.6 0.5 0.3 0.6 0.8 0.8 0.8 0.8 0.5 0.5	Korgun	X 4503119 Y 542761	0.61
Yüzey	Gümerdğin Göleti			x			0,3 0,4 0,7 0,3 0,3 0,3 0,8 0,8 0,8 0,7 0,8	Şabanözü	X 4478392 Y 522441	0,56
Yüzey	Kırsakal Köprüsü			x			0,6 0,5 1,0 0,2 1,0 1,0 1,1 0,9 1,0 1,0 1,0	Orta	X 4500832 Y 512450	0.92
Yer altı	Apsarı Kuyusu			x				Korgun	X 4505934 Y 545685	
	Ayan DSİ			x				Merkez	X 450474 Y 5500236	

Yer altı	Kuyu suyu									
Yer altı	Eldivan Çay Mah.			x			1,9 1,4 2,4 1,5	Eldivan	X 4486149 Y 541676	1,80
Yer altı	Eldivan Cami Mah			x			2,9 2,4 3,0 2,1	Eldivan	X 4488705 Y542427	2,60

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

Endüstride kullanılan su genelde şebeke suyudur. İlimizde faal 4 adet Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü bulunmaktadır. Korgun OSB Müdürlüğünün Fiziksel biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. Kapasitesi 2 ton/gün deşarj yeri Korgun deresidir. Ayrıca Atık suyu bulunan sanayi tesisleri bulunmaktadır. Alıcı ortam kuru dere, Kayı Çayı, Çerkeş Çayı, Terme Çayı, Ulusu Çay Deresi ve Acı Çaydır. Havzası Kızılırmak ve Batı Karadeniz Havzasıdır.

Çankırı ilinde bulunan sanayi tesislerinin bir kısmının münferit olarak atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Söğütsen Seramik San. İnş. Mad. İth. İhr. A.Ş. Kurşunlu Şubesi'nin 1 endüstriyel (fiziksel+kimyasal+biyolojik) ve 2 evsel paket arıtma tesisi (biyolojik) bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 151.300 metreküp/gündür. Söz konusu atıksu geri dönüşüm olarak kullanılmaktadır. 2 adet evsel paket atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 200 metreküp/gün dür.

Abdülkadir Özcan Otomotiv Lastik San. ve Tic. A.Ş.'nin 1 endüstriyel (kimyasal), 1 adet evsel atıksu(paket) arıtma tesisi bulunmaktadır. Endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 150 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 150 metreküp/gündür. Evsel Atıksu(paket) Arıtma tesisinin Kapasitesi 30 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 20 metreküp/gündür.

Makina ve Kimya Endüstri Kurumu Çankırı Silah Fabrikası'nin 1 endüstriyel (kimyasal) arıtma tesisi bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 126 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 7,68 metreküp/gündür.

Sumitomo Rubber Ako Lastik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nin 1 endüstriyel (kimyasal) arıtma tesisi ve 1 biyolojik Arıtma tesisi bulunmaktadır. Endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 1.745 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 780 metreküp/gündür. Söz konusu atıksu geri dönüşüm olarak kullanılmaktadır. Biyolojik atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 400 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 400 metreküp/gündür.

Safir Tuz Gıda Maden Pazarlama Nakliyat İnşaat İthalat İhracat San. Tic. Ltd. Şti.'nin 1 endüstriyel (fiziksel) arıtma tesisi bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 64,91 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 64 metreküp/gündür.

Aytaç Gıda Yatırım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nin 1 endüstriyel (fiziksel+kimyasal+biyolojik) arıtma tesisi bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 1000 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 650 metreküp/gündür.

Med-mar Sağlık Hizmetleri Gıda İnş. Tur. ve Tuz İşl. ve Nak. San. ve Tic A.Ş-Çankırı Şubesi'nin 1 endüstriyel (fiziksel) arıtma tesisi bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 195 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 175 metreküp/gündür.

Megasan Medikal Gaz Sistemleri Tıbbi Alet ve Cihazlar İnşaat Taahhüt Madencilik Nakliye Turizm İthalat Ve İhracat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Eldivan Şubesi 1 endüstriyel (fiziksel+kimyasal) arıtma tesisi bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 12 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 12 metreküp/gündür.

Alpin Çorap San. ve Tic. AŞ'nin 1 endüstriyel (kimyasal) arıtma tesisi bulunmakta olup endüstriyel atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 100 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 100 metreküp/gündür.

Korgun Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü'nün 1 adet fiziksel + biyolojik atıksu arıtma tesisi bulunmakta olup atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 2.000 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 150 metreküp/gündür.

Gelal Çorap San. ve Tic. A.Ş'nin 1 adet kimyasal + biyolojik atıksu arıtma tesisi bulunmakta olup atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 50 metreküp/gün olup günlük atıksu miktarı 50 metreküp/gündür.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Evsel Kaynaklı Atıksular Atkaracalar (Çardaklı), Bayramören, Ilgaz, Korgun, Kurşunlu (Sivricek), Orta (Yaylakent), Şabanözü (Gümerdiğin, Gürpınar), Eldivan, Yapraklı, Yapraklı (Yukarıöz) İlçe ve Belde Belediyeleri tarafından yaptırılan doğal atıksu arıtma tesislerinde arıtıldıktan sonra alıcı ortama verilmektedir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

İlimizde 256.580 ha.tarıma elverişli tarım arazisi vardır. Sulanan tarım arazisi 25.900 ha., Ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi ise 83.700 ha dır. Toplam tarım arazisinin %10 nu sulanan %32,6 sıda ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisidir. Arazilerinin büyük bir kısmı tarla bitkileri ekiliş alanı olarak kullanılmaktadır.

İlimiz genelinde 2019 yılında 1,51 ton insektisit, 61,1 ton herbisit, 22,6 ton fungusit, 0,037 ton rodentisit, 0,31 ton akarisit kullanılmıştır. İlde tarımsal ilaç kullanılan alan 82.443 ha dır.

B.3.2.2. Diğer

İlimiz sınırları içerisinde vahşi depolama sahası yer almamaktadır.

B.4. Denizler

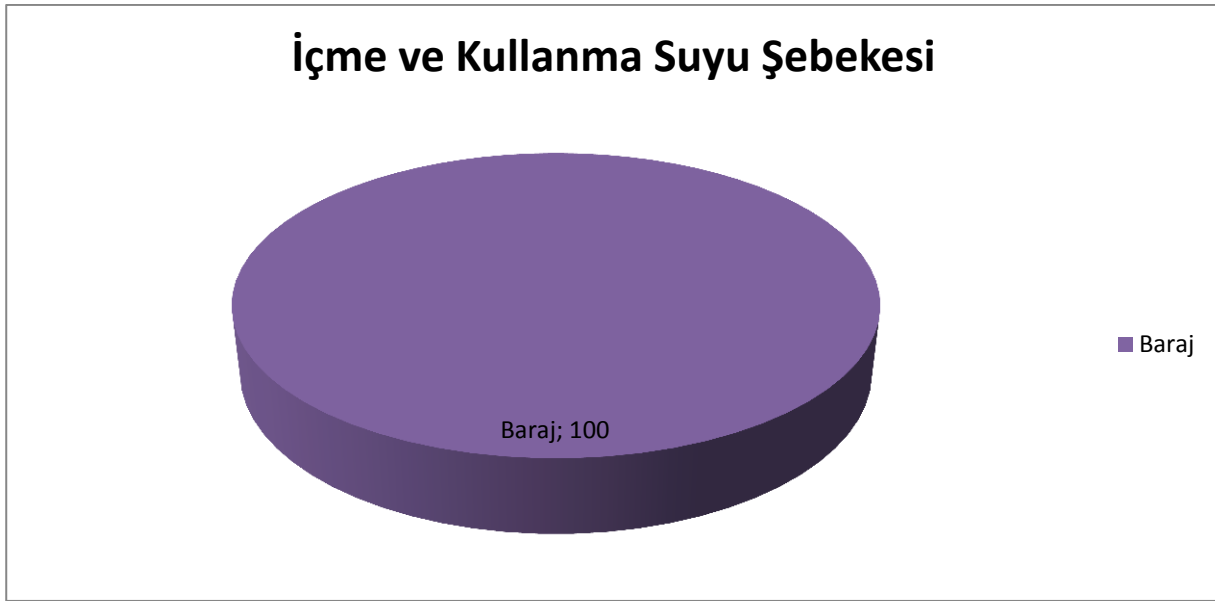
Çankırı ilinin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Çankırı Belediyesi olarak içme ve kullanma suyu kaynağı olarak Çankırı Belediyeleri Su ve Hizmet Birliği bünyesindeki GÜLDÜRCEK Barajından su temin edilmektedir. Barajdan gelen su yine birlik bünyesindeki arıtma tesisinden çıktıktan sonra şebekeye verilmektedir.

Grafik B.4 – Çankırı ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Türkiye İstatistik Kurumu 2018 yılı bilgilerine göre İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 15 adettir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 143.213 dür.

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Güldürcek Barajı faaliyete geçtikten sonra içme suyu amaçlı yeraltı su kaynaklarının kullanılmasından vazgeçilmiştir.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

2012 yılı bilgilerine göre İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, Güldürcek Barajıdır. Kızılırmak havzasında yer almaktadır. Maksimum ve minimum hacim (m³) Mak 53.000.000 m³, Min 51.000.000 m³ Çankırı Merkez, Orta, Şabanözü, Eldivan, Yaylakent, Gümerdiğin, Gürpınar, Elmalık, Dodurga, Kalfat, Dumanlı, Taşkaracalar ve Saray Köyü Yerleşim alanlarına içme suyu sağlamaktadır.

B.5.2. Sulama

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha olup, bunun 256.580 ha tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün % 34'ünü oluşturmaktadır.

İlimizde tarımsal sulamada kullanılan su, İlimiz sınırlarında seyreden akarsu kenarları, baraj, gölet suları ve kuyulardan sağlanmaktadır.

İlimizde 256.580 ha tarıma elverişli tarım arazisi vardır. Sulanan tarım arazisi 25.900 ha ve Ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi ise 83.700 ha dır. Toplam tarım arazisinin %10 nu sulanan %32,6 sıda ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisidir. Arazilerinin büyük bir kısmı tarla bitkileri ekiliş alanı olarak kullanılmaktadır. Genel olarak salma sulama yöntemi kullanılmakla birlikte, yağmurlama ve damlama yöntemleri de kullanılmaktadır.

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

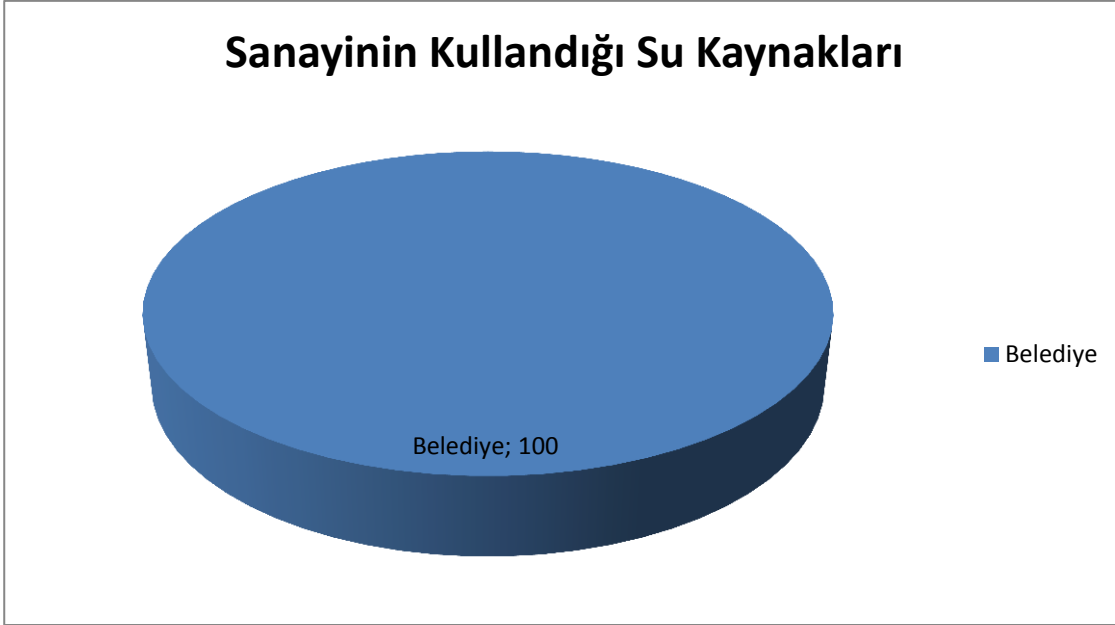
İlimizde 256.580 ha. tarım alanı vardır. Sulanan tarım arazisi 25.900 ha ve ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi ise 83.700 ha dır. Sulama yapılan 4 yerleşim birimine ait 5 adet sulama kooperatifi vardır. İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kullanılan su miktarı ile ilgili veri bulunmamaktadır.

B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Damlama ve yağmurlama sulamayla ilgili kooperatif ve birlik yoktur. İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kullanılan su miktarı ile ilgili veri bulunmamaktadır.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

İl Merkezinde bulunan sanayi sitesinin kullanmış olduğu su kaynağı Belediye şebeke suyudur. Ancak bazı münferit sanayi tesisleri yeraltı suyu kullanmaktadır.

Grafik B.5 - Çankırı ilinde 2019 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

İlimizde Su kaynakları üzerinde enerji üretme amacıyla kurulan hidroelektrik santrali bulunmamaktadır.

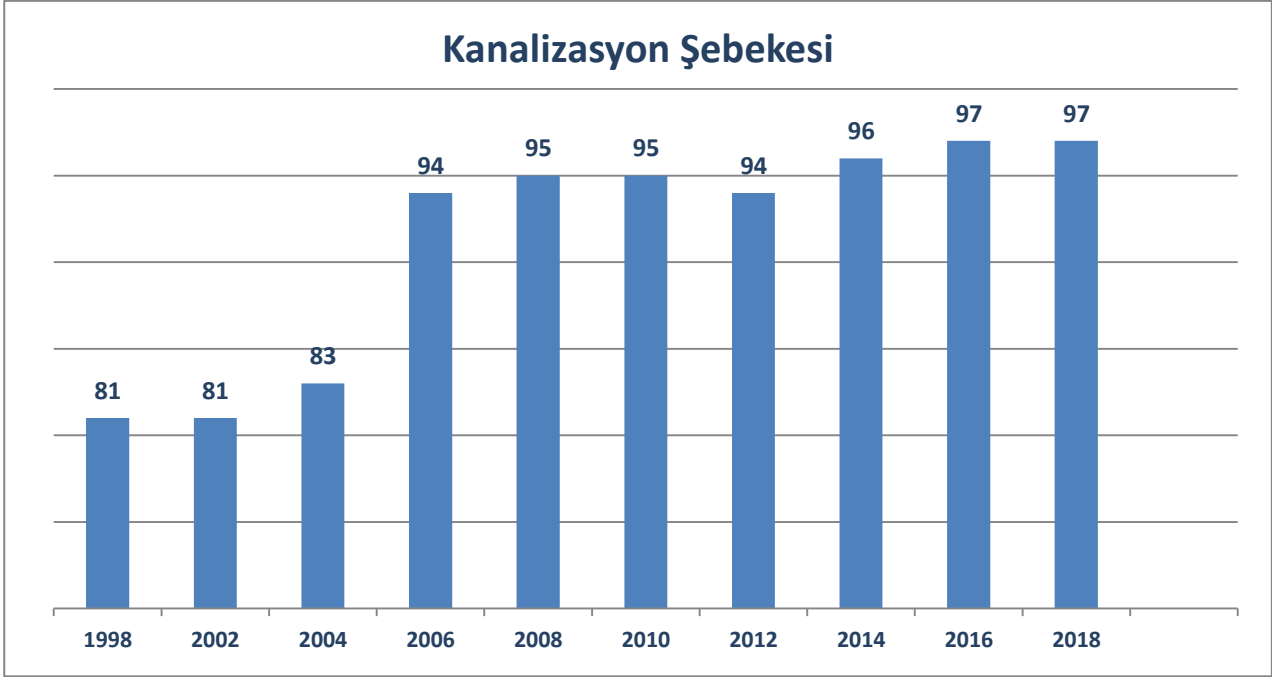
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı

İl genelinde rekreatiyonel amaçlı kullanılan 2 adet gölet bulunmaktadır. Karaören ve Alpsarı göletleridir. Karaören Göleti Şabanözü ilçesindedir. Aktif hacmi 1,636 hm³ dir. Alpsarı göleti Korgun ilçesindedir. İlçe Merkezine 10, İl Merkezine 22 km mesafede bulunan Alpsarı Göleti yaklaşık 227.000 m² lik alanıyla çevrenin en büyük göleti konumundadır. Alanın topoğrafik yapısı ve bu yapıyla bütünleşen bitki örtüsü'nün güzelliği nedeniyle ilgi duyulan önemli bir mesire yeridir.

B.6. Çevresel Altyapı

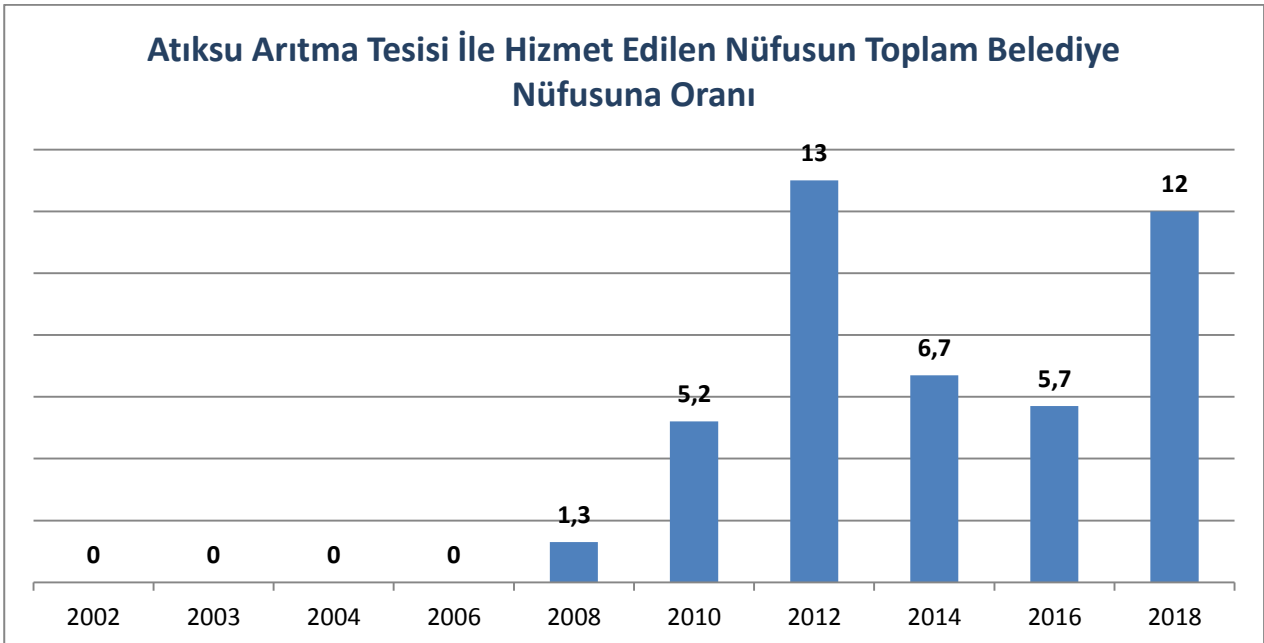
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

TÜİK verilerine göre Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 1998 yılında %81, 2002 yılında %81, 2004 yılında %83, 2006 yılında %94, 2008 ve 2010 yıllarında ise %95 olup 2012 yılında %94, 2014 yılında %96, 2016 yılında %97, 2018 yılında ise %97 dir.

Grafik B.6 – 2019 yılında Çankırı ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı
(TÜİK,2020)

Arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusu içindeki oranı 2008 yılında %1,3, 2010 yılında %5,2, 2012 yılında %13, 2014 yılında %6,7, 2016 yılında %5,7, 2018 yılında ise %12 dir.

Grafik B.7 – 2019 yılında Çankırı ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı
(TÜİK, 2020)

Çizelge B.14 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi	Merkez İlçe		Plan aşamasında										
İlçeler	Atkaracalar (Çardaklı)	VAR			Doğal Arıtma					Kuru Dere		2.000 kişilik	
	Bayramören	VAR			Doğal Arıtma					Melan Çayı		1.000 kişilik	
	İlgaz	VAR			Doğal Arıtma					Devrez Çayı		2.000 kişilik	
	Korgun	VAR			Doğal Arıtma					Tatlı Çay		2.000 kişilik	
	Orta(Yaylakent)	VAR			Doğal Arıtma					Devrez Çayı			
	Şabanözü	VAR				Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi				Sanı Çayı			
	Yapraklı	VAR			Doğal Arıtma					Değirmendere			
	Yapraklı	VAR			Doğal Arıtma					Değirmendere		2.500 kişilik	
	Eldivan	VAR			Doğal Arıtma					Dümeşi Çayırığı		2.000 kişilik	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde 4 adet faal OSB Müdürlüğü bulunmaktadır. Korgun Organize Sanayi Müdürlüğü, Şabanözü Organize Sanayi Müdürlüğü, Çerkeş Organize Sanayi Müdürlüğü ve Yakınkent Organize Sanayi Müdürlüğü dür. Ayrıca Atıksuyu bulunan münferit sanayi tesisleri de bulunmaktadır.

Çizelge B.15 – Çankırı ilinde 2019 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu

(Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Korgun OSB Atıksu Arıtma Tesisi	AKTİF	2	Fiziksel,Biyolojik (Aktif Çamur Sistemi)	0	Korgun Deresi	40°43'17.56"N, 33°31'5.21"E
Şabaanözü OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Çerkeş OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Yakınkent OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Orta OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Kurşunlu Çavundur OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Çizelge B.16 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı

(Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	-	10
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler

Bu Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 114.000 m² alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise Merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılacak olan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m² olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis,

Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Tesis inşaatı 13.09.2010 başlamış ve 15.07.2011 tarihinde son bulmuştur. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2017 yılı kasım ayında faaliyete geçmiştir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde biriken atık sular toprağı ve suları kirletmemesi için sızıntı havuzunda biriktirilmektedir.

B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimizde hazır beton santralleri ve yıkama-eleme tesisleri başta olmak üzere endüstriyel faaliyette bulunan işletmeler, prosesten kaynaklı atıksularının yeniden kullanımı ile ilgili olarak üniversitelerin Çevre Mühendisliği Bölümlerine hazırlattıkları Teknik Uygunluk Raporlarını İl Müdürlüğümüze sunmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde raporun uygun bulunması halinde, işletmeler prosesten kaynaklı atıksularını proseslerinde yeniden kullanabilmektedirler.

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

08.06.2010 Tarih 27605 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğinin amacı; alıcı ortam olarak toprağın kirlenmesinin önlenmesi, kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel sahaları ve sektörleri tespit etmek, kirlenmiş toprakların ve sahaların temizlenmesi ve izlenmesi esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemektir.

Çankırı ilinde tespit edilmiş kirlenmiş saha bulunmamaktadır.

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi

İlimizde Belediyelerden kaynaklanan arıtma çamuru bulunmamaktadır. Sanayiden Kaynaklanan arıtma çamuru bulunmakta olup düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir.

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

23.01.2010 tarih ve 27471 Sayılı Resmi Gazete de yayımlanan “Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında İlimizde toplam 38 adet proje ile ilgili Doğaya Yeniden Kazandırma Planı verilmiştir.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge B.17 - Çankırı ilinde 2019 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2020)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	7.527,28	138.299
Fosfor	9.762,66	
Potas	725,46	
TOPLAM	18.015,40	

Çizelge B.18 - Çankırı ilinde 2019 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)

(İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2020)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Böcek ilacı	1,51	82.433
Herbisitler	Yabancı ot ilacı	61,1	
Fungisitler	Mantar İlacı	22,6	
Rodentisitler	Kemirgen ilacı	0,037	
Nematositler	Nematod ilacı	-	
Akarisitler	Kırmızı Örümcek ilacı	0,31	
Kışlık ve Yazlık Yağlar	-	-	
Diğer	-	1,36	
TOPLAM		86,9	

İlimizde tarımsal mücadele için pestisit kullanılmaktadır. Pestisitlerden İnsektisit, fungusit, herbisit kullanımı yaygındır. Toprakta birikimi hakkında bir çalışma yapılmamış olup aşırı pestisit kullanımı görülmediğinden toprakta birikim olmadığı tahmin edilmektedir. Pestisit kullanımı hakkında İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne düzenli eğitimler yapılmaktadır. İlimizde 2019 yılında topraktaki pestisit vb. tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analiz yoktur.

Çizelge B.19 - Çankırı ilinde 2019 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları

(İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2020)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlgili yönetmelikler çerçevesinde ilimizin su kaynaklarının korunması çalışmaları sürdürülmektedir.

Kaynaklar

Çankırı, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

TUİK

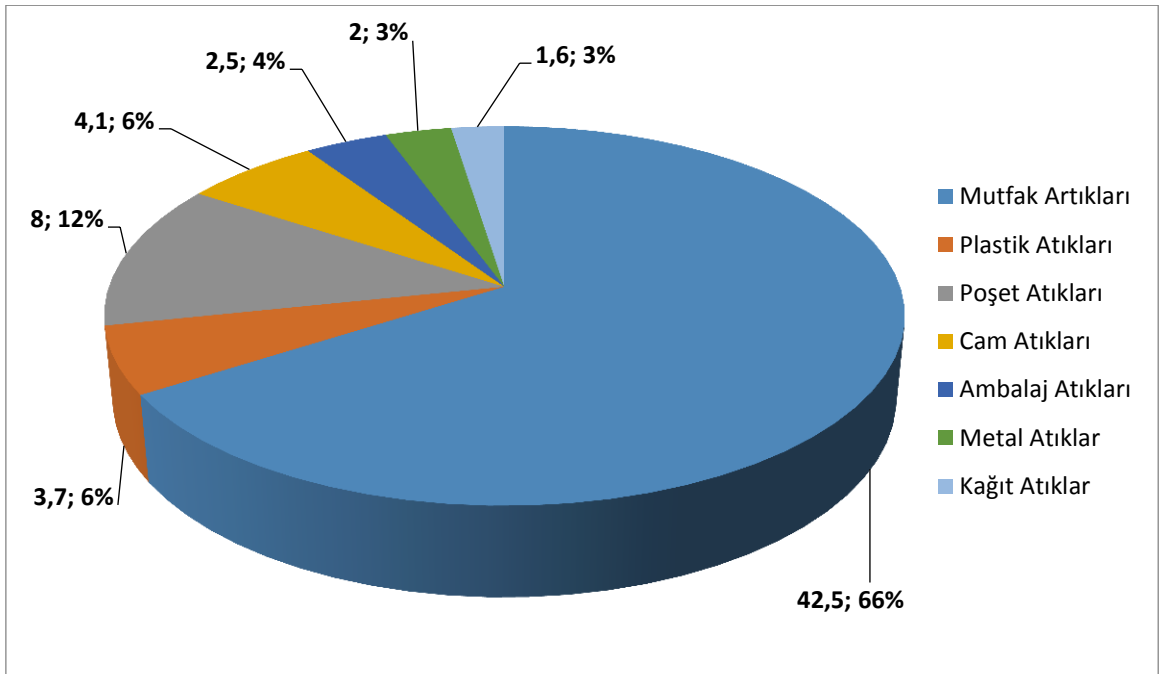
DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü

Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

İlde yıllık ortalama olarak 34.675 ton/yıl evsel atık toplanmaktadır. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 114.000 m² alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise Merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m² olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis, Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Tesis inşaatı 13.09.2010 tarihinde başlamış ve 15.07.2011 tarihinde son bulmuştur. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Kasım 2017 yılı kasım ayında faaliyete başlamıştır.

Grafik C.8 – Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu
(Çankırı Belediye Başkanlığı, 2019)

Çizelge C.20 - Çankırı ilinde 2019 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri (Belediyeler,2020)

Büyükşehir/İl/İlçe Belediye veya	Birliğin Adı Büyükşehir Belediyesi/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Üretilen Katı Atık Miktarı (ton/gün)	Toplanan Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor? (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ))	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi						
		Yaz	Kış		Yaz	Kış	Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon)	Yakma	Düzensiz Depolama	Depo Gazından Enerji Üretimi		
Çankırı Belediyesi																	
Kızılırmak Belediyesi		4.500	2.500	15	9	6	2	2,6									X
Ilgaz Belediyesi		12.000	7.701	39,5	43	36	5,58	4,67	YOK	B						X	YOK
Korğun Belediyesi		2.800	2.300		10	6	3.70	2.72	-----	B						X	
Orta Belediyesi		6.200	2.350		5	2	0,80	0,85		B						X	
Şabanözü		11.869	11.869	11,28	13,65	8,9	1,15	0,75	0	B						X	
Yaylakent Belediyesi		3.500	1.500	0	2,50	1,00	13	12	-	B	-					1	-
Yapraklı Belediyesi		1.900	1.200	5	5	3	3	1	-	B						x	
Eldivan Belediyesi		4.500	2.500	5	6	4	1,33	1,6	-	B						1	
Kurşunlu Belediyesi		6.000	5.000	12	12	10	2	2	-	B							
Çerkeş Belediyesi		11.000	8.271	13	13	14	0,8	0,59		B	*						
Bayramören Belediyesi		1.000	700		1,5	1	1,5	1,43		B							X
Saçak Belediyesi		2.000	7.000	1.000	720	280	0,3	0,2		B							
Çardaklı Belediyesi		2.500	1.000	2,78	2,06	0,72	0,82	0,72		B							
İl Genel																	

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

İlimizde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları Çankırı Belediyesi tarafından Kirazlı dere mevkiine ve Fatih Mahallesi hayvan pazarı mevki Tosa caddesi hafriyat döküm sahasına gönderilmektedir.

Çizelge C.21 – 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi
(Belediyeler, 2020)

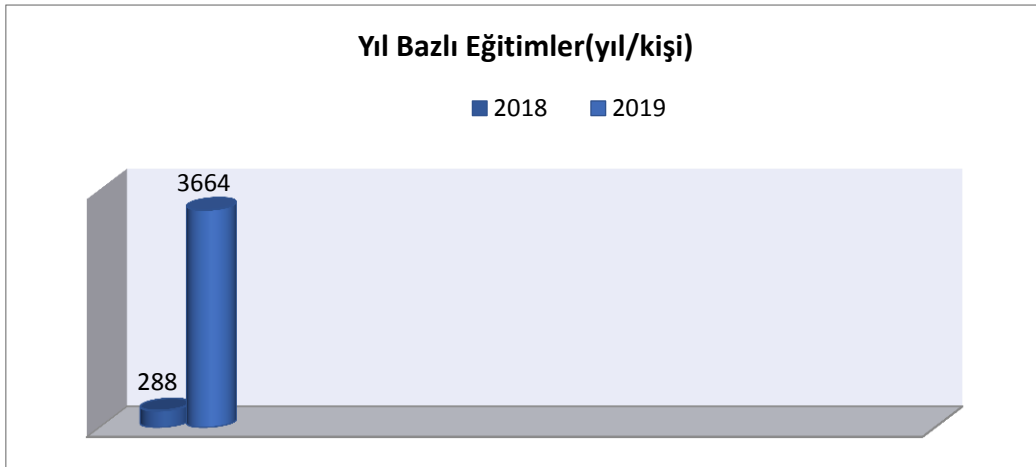
Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Çankırı Belediyesi	3.705,00	26.741,81	-	-	1
Korgun Belediyesi	-	-	-	-	1
Orta Belediyesi	-	200	-	-	1
Yaylakent	400	600	-	-	1
Yapraklı Belediyesi	200	150	-	-	1
Kızılırmak Belediyesi	550.000	300.000			2
İl Geneli (Toplam)					

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

Çizelge C.22 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler
(Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	24	1.711
Öğrenci	17	1.953

Grafik C.9 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı

(Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge C.23 – 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri

(Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM Belediye			
2. Sınıf AGM AVM			
3. Sınıf AGMOSB, Üniversite, Site, havaalanı			
Mobil Atık Getirme Merkezi	Çankırı Belediye Başkanlığı	Merkez	5	Atık Pil, bitkisel Atık Yağ, Evsel Tehlikeli Atık, AEEE, Kağıt Atık

C.3.3. Atık Miktarları

Çizelge C.24 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı

(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez ve İlçeler	118.887
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez ve İlçeler	44.103
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Merkez ve İlçeler	22.405
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Merkez ve İlçeler	22.445
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Merkez ve İlçeler	57.720
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	Merkez ve İlçeler	--
Pil(16 06 01*)	Merkez ve İlçeler	-
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Merkez ve İlçeler	-
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Merkez ve İlçeler	-
Aydınlatma (20 01 21*)	Merkez ve İlçeler	-
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Merkez ve İlçeler	-
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	Merkez ve İlçeler	-
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Merkez ve İlçeler	-
Hacimli atıklar (20 03 07)	Merkez ve İlçeler	-
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Merkez ve İlçeler	-
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Merkez ve İlçeler	-
Organik atık	Merkez ve İlçeler	-
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Merkez ve İlçeler	21.545
TOPLAM		287.105

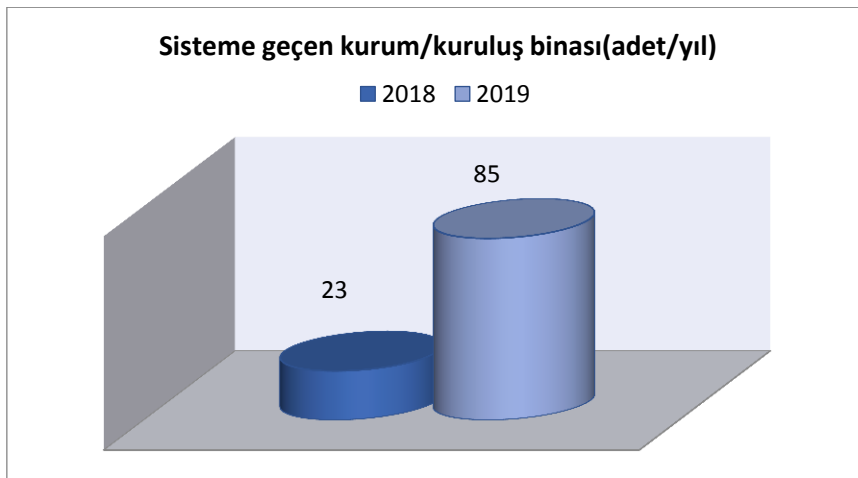

Grafik C.10 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

Çizelge C.25 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	15	3	20
Belediye Hizmet Binası	15	3	20
Okul	157	19	12
Kurum/kuruluş	276	56	20
AVM	1	1	100
Otel	22	-	0
Hastane	10	3	30
Sanayi			
Diğer			

Grafik C.11 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

C.3.5. Ekipman

İlimizdeki sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlara ilişkin bilgiler Çizelge C.26’da gösterilmiştir.

Çizelge C.26 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
175	5	

C.3.6. Kompost

Çizelge C.27 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri

(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Geneli	-	-	-
Kurum/Kuruluşlar	-	-	-

C.4. Ambalaj Atıkları

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 2019 yılı içerisinde ilde, piyasaya süren işletme sayısı 33 adettir. Ambalaj üreticileri ve piyasaya sürenler takip edilip firmalara sistem üzerinden kullanıcı adı ve şifre verilmektedir.

2019 yılı içerisinde Üretilen Ambalaj Miktarı (kg) Plastik 2.193.467 kg Kağıt Karton 588.461 kg olmak üzere toplam 2.781.928 kg dır.

Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg) Plastik 927.278kg Kağıt Karton 844.951 kg Cam 7.670 kg Ahşap 303.058 kg olmak üzere toplam 2.082.957 kg dır.

Tedarik Edilen Ambalaj Miktarı (kg) Plastik 375.719 kg Kağıt Karton 3.165.499 kg olmak üzere toplam 3.541.218 kg dır.

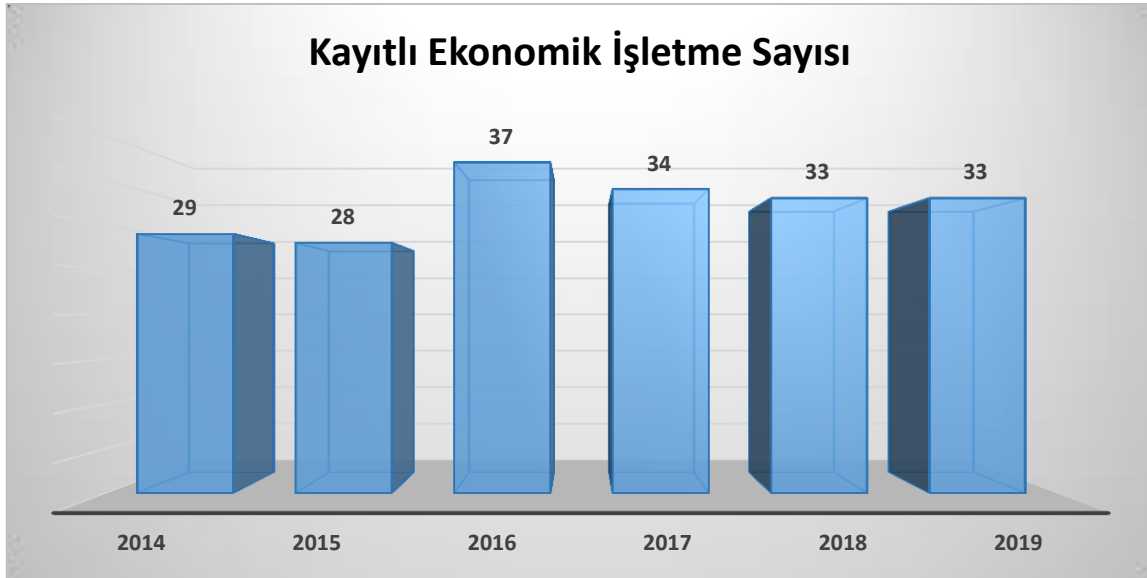
Çizelge C.28 - Çankırı ilinde 2018 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları*
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	-	-
Metal	-	-
Kompozit	-	-
Kağıt Karton	-	-
Cam	-	-
Ahşap	-	-
Karışık	-	-
Toplam	-	-

Ambalaj Bilgi Sisteminde 2019 yılı istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriye Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında Ambalaj Bülteninden ulaşılabilir.

Çizelge C.29 - 2019 yılında Çankırı ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	33
Ambalaj Üreticisi Sayısı	3
Tedarikçi Sayısı	1

Grafik C.12 – Yıl bazında Çankırı ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge C.30 - 2019 yılında Çankırı ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
1	-	1	-

Çizelge C.31 - 2019 yılında Çankırı ilinde ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt-Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge C.32 2019 yılında Çankırı ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu

(TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2020)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi
Çankırı Belediye	97.882	VAR	05.07.2017
Bayramören Belediye	2.924	VAR	05.03.2018
Kurşunlu Belediye	8.466	YOK	
Şabanözü Belediye	11.869	VAR	29.05.2017
Kızılırmak Belediye	7.304	YOK	
Atkaracalar Belediye	5.534	YOK	
Çardaklı Belediye		YOK	
Çerkeş Belediye	16.792	YOK	
Saçak Belediye		YOK	
Eldivan Belediye	6.460	YOK	
Ilgaz Belediye	14.098	YOK	
Korgun Belediye	4.626	YOK	
Orta Belediye	11.978	YOK	
Yaylakent Belediye		YOK	
Yapraklı Belediye	7.856	YOK	

Çizelge C.33 - 2019 yılında Çankırı ilinde Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum

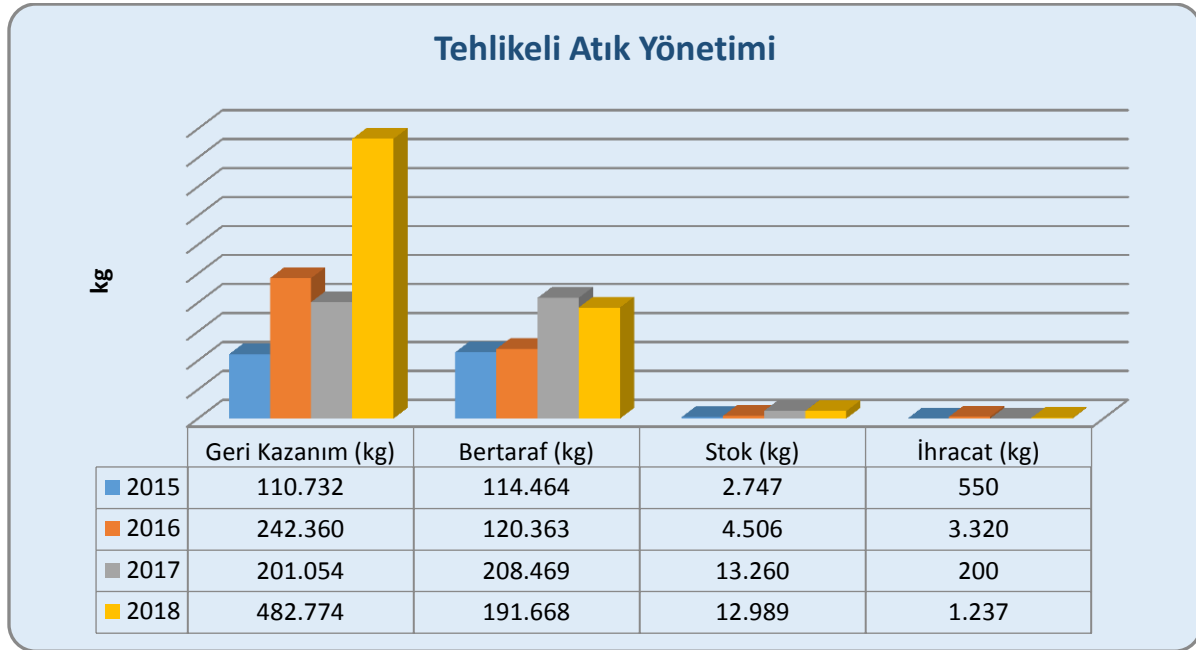
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2019)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Sahibi	Kurucu Türü (Belediye-AVM-OSB- Havalimanı-Satış Noktası vd.)	Adresi	İzin/Onay tarihi	Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-	-	-	-	-
2. Sınıf AGM	-	-	-	-	-
3. Sınıf AGM	-	-	-	-	-

C.5. Tehlikeli Atıklar

İlimizde tehlikeli atıkları bertaraf eden tesis bulunmamaktadır.

İldeki Atık Yönetim Uygulaması sistemine kayıtlı tesislerden elde edilen veriler doğrultusunda Grafik C.13 ve Çizelge C.34 oluşturulmuştur.

Grafik C.13 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*

(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Çizelge C.34 - Çankırı ilinde 2018 yılında atık işleme ve miktarı*

(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

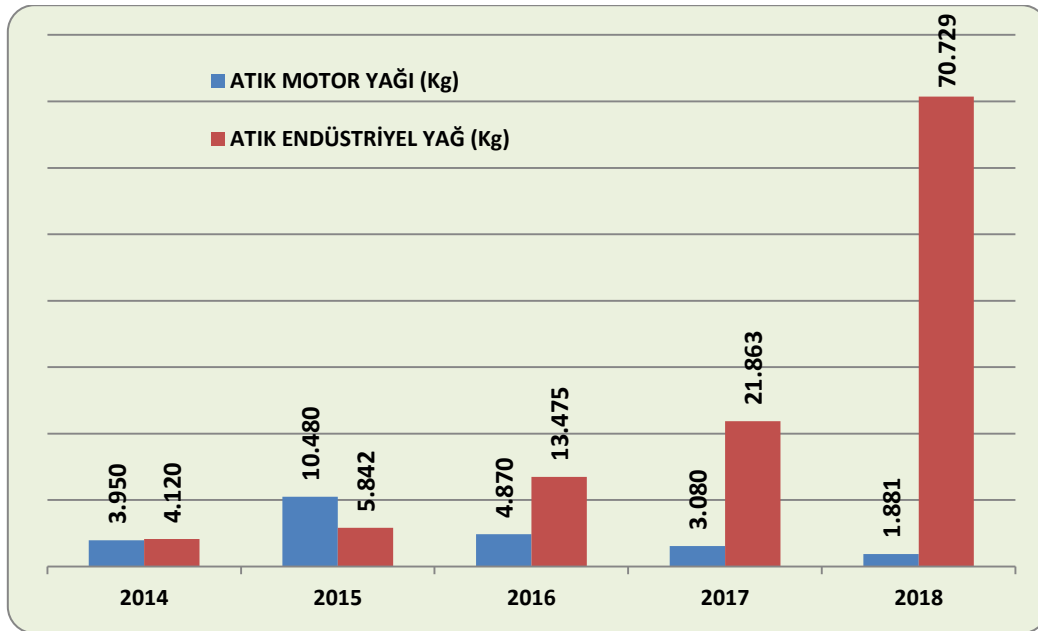
ATIK İŞLEME YÖNTEMİ	ATIK İŞLEME YÖNTEMİ ADI	MİKTAR (kg)
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	119.066
R2	Solvent (çözücü) ıslahı/yeniden üretimi	239
R3	Solvent olarak kullanılmayan organik maddelerin ıslahı/ geri dönüşümü (kompost ve diğer biyolojik dönüşüm süreçleri dahil)	785.058
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	351.654
R6	Asitlerin veya bazların yeniden üretimi	40.870
R9	Kullanılmış yağların yeniden rafine edilmesi veya diğer tekrar kullanımları	76.602
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi	12.120.157
R13	R1 ile R12 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların stoklanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	134.954
R_AHM	Alternatif hammadde işleme	31.400
D9	D1 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri ile bertaraf edilen nihai bileşiklere veya karışımlara uygulanan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen fiziksel-kimyasal	123.828

	işlemler (örn: buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	
D10	Yakma (karada)	248.486

Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistikleri veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.6. Atık Madeni Yağlar

“Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde atık yağ oluşturan resmi ve özel kuruluşların denetimleri yapılarak atık yağlarını yılında uygun şekilde bertaraf etmeleri sağlanmaktadır. İlimizde 2018 yılında 1.881 kilogram atık motor yağı, 70.729 kg atık endüstriyel yağ toplanarak geri kazanım/bertarafı sağlanmaktadır.

Grafik C.14 – Yıllar itibariyle Çankırı ilinde atık madeni yağ toplama miktarları &*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

* Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok ve tesis içi hariç olarak değerlendirilmektedir.

Atık motor yağı kodları : 13 02 04*, 13 02 05*, 13 02 06*, 13 02 07*, 13 02 08*
Atık endüstriyel yağ kodları : 12 01 06*, 12 01 07*, 12 01 10*, 12 01 12*, 13 01 01*, 13 01 04*, 13 01 05*, 13 01 09*, 13 01 10*, 13 01 11*, 13 01 12*, 13 01 13*, 13 03 01*, 13 03 06*, 13 03 07*, 13 03 08*, 13 03 09*, 13 03 10*, 13 05 06*, 19 02 07*

Çizelge C.35 – Çankırı ilinde 2018 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları*

(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Geri kazanım ^{&&} (kg)	Nihai bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)	Atık Minimasyonu (Tesis İçi) (kg)
71.373	0	1.237	3.500	0

^{&&} Ek yakıt olarak kullanım dahildir.

*Atık istatistikleri Atık Yönetim Uygulaması - Atık Beyan Sistemine (TABS) atık üreticileri Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistikleri veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

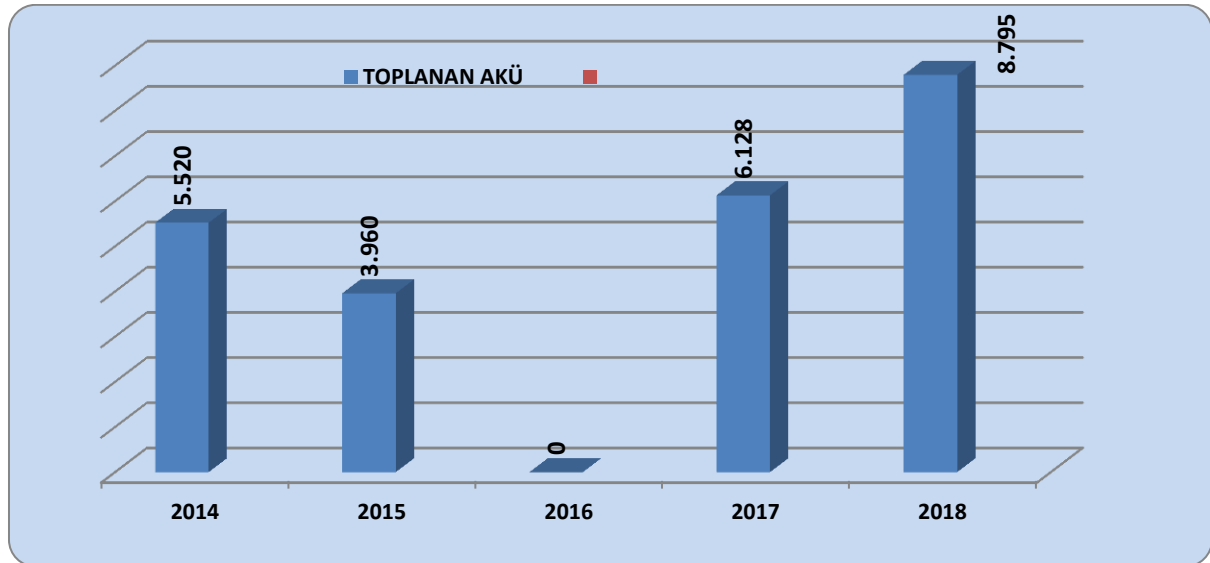
İlimizde pil ve akümülatörler hakkında yapılan çalışmalara ilgili Çizelge C.36, Çizelge C.37, Çizelge C.38 ve Gafik C.15 oluşturulmuştur.

Çizelge C.36 – Çankırı ilinde 2018 yılında toplanan akümülatörlerle ilgili veriler*

(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER				
Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen Geçici Depolama Alanı Sayısı	Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (kg)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri Sayısı	Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
			Miktarı (kg)	%
	8.795			

16 06 01*: Kurşunlu Akümülatörler için kullanılan atık kodu

Grafik C.15 – Çankırı ilinde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (kg)*

(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

*Atık Yönetimi Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden çizelge ve grafikler son veri olarak 2018 i içermektedir

Çizelge C.37 – Çankırı ilinde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg)*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

2014	2015	2016	2017	2018
5.520	3.960	0	6.128	8.795

Kurşunlu Akümülatörler için kullanılan atık kodu 16 06 01*

*Atık Yönetimi Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018 i içermektedir.

Çizelge C.38 - Çankırı ilinde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (kg)*
(Atık Yönetimi Uygulaması, 2020)

2014	2015	2016	2017	2018
-	-	27	-	-

Atık piller için kullanılan atık kodları: 16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05

*Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

“Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ilimizde işletmelerde oluşan atık bitkisel yağlar lisanslı firmalarca toplanarak geri dönüşümü sağlanmaktadır. İlimizde lisanslı Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi ve Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç bulunmamaktadır. Diğer illerden gelen lisanslı araçlarla bitkisel atık yağlar toplanılmaktadır.

Çizelge C.39 – Çankırı ilinde 2018 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler
(Atık Yönetimi Uygulaması, 2020)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesisi Sayısı ¹	Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg) ²		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
	7.183		

¹ Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri dahil

² Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok ve tesis içi hariç olarak değerlendirilmektedir.

*Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve

Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

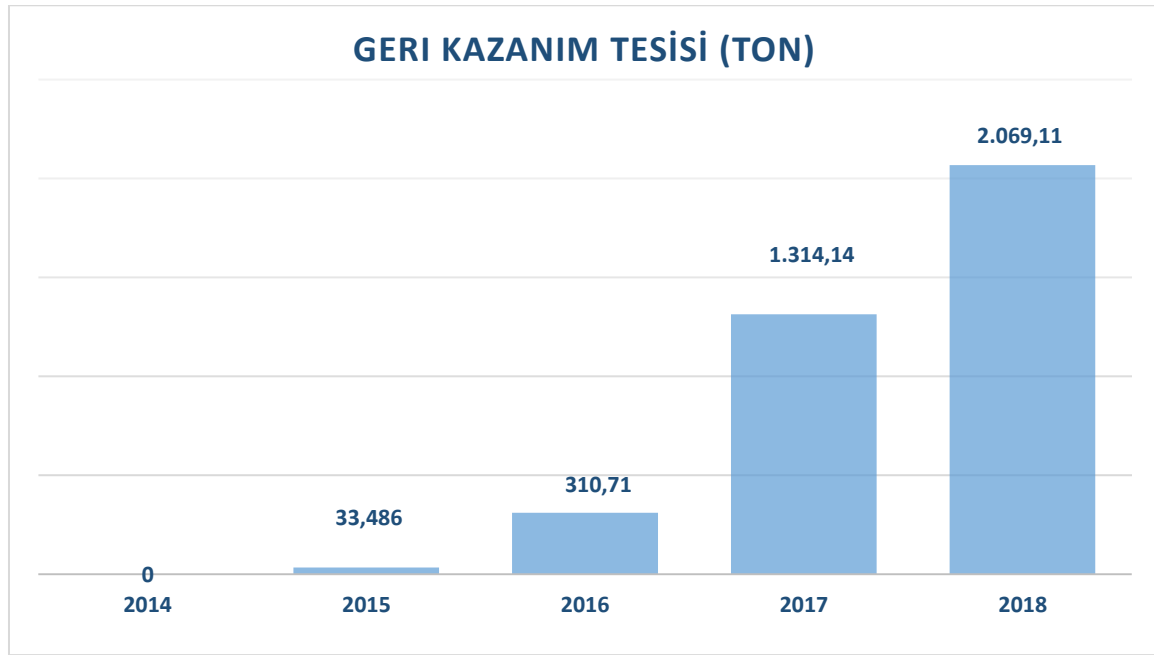
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler

İlimizde “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında lisanslı bertaraf tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.40 – Çankırı ilinde 2018 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler*

(Atık Yönetimi Uygulaması, 2020)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
			2.069,11		

Grafik C.16 – Yıllar itibariyle Çankırı ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)

(Atık Yönetimi Uygulaması, 2020)

Çizelge C.41 – Yıllar itibariyle Çankırı ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)

(Atık Yönetimi Uygulaması, 2020)

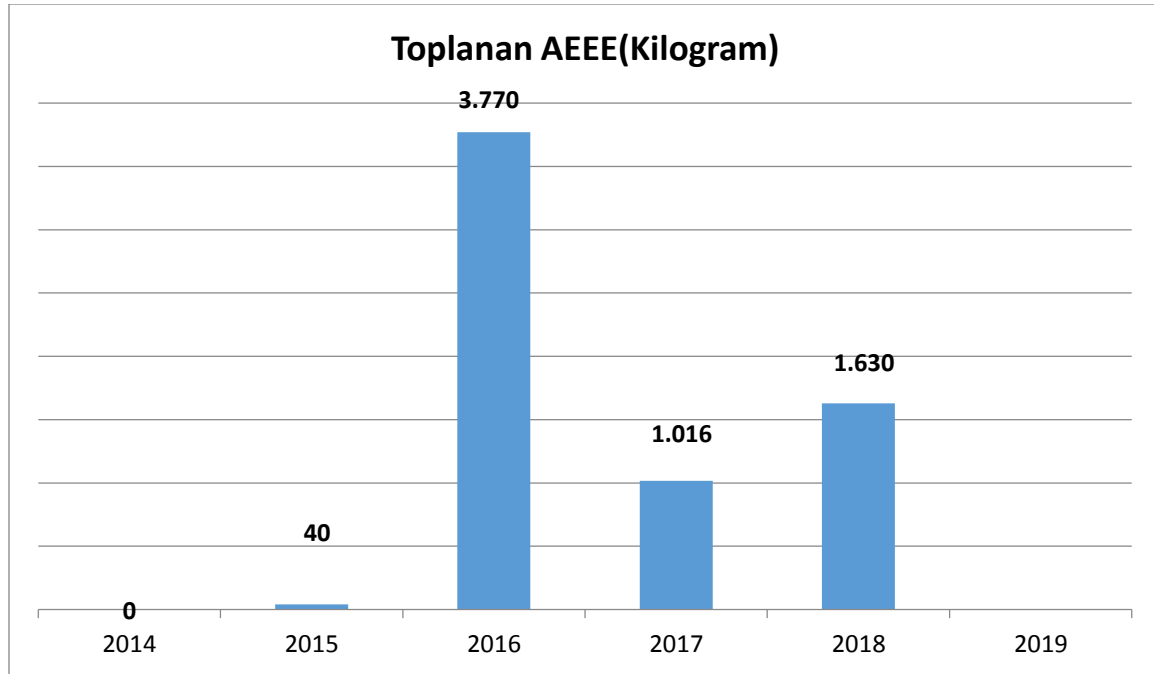
	2014	2015	2016	2017	2018
Geri Kazanım Tesisi		33,486	310,71	1.314,140	2.069,11
AYT Tesisi					

*Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistikleri veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

Avrupa Birliği'nin 2002/96/EC sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Direktifi ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde kullanılan tehlikeli maddelerin kullanılmasını yasaklayan 2002/95/EC sayılı elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin direktiflerin ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında "Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü (AEEE) Yönetmeliği" hazırlanarak 22.05.2012 tarih ve 28300 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri, tıbbi cihazlar (implantasyon ürünleri ve hastalık bulaşıcı temaslarda bulunan ürünler hariç), izleme ve kontrol aletleri ve otomat sınıflarına dâhil olan elektrikli ve elektronik eşyalar ile elektrik ampulleri ve evsel amaçlı kullanılan aydınlatma gereçlerini kapsamaktadır.

Grafik C.17 - Çankırulinde yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton)

(Atık Yönetimi Uygulaması, 2020)

İlimizde AEEE işleyen tesis bulunmamaktadır.

Çizelge C.42 – Çankırı ilinde 2019 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar
(Çankırı ÇŞİM, 2020)

Belediyeler Tarafından Oluşturulan AEEE Getirme Merkezleri Sayısı	AEEE'lerin Toplanması Amacıyla Oluşturulan Aktarma Merkezleri Sayısı	Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriken AEEE Miktarı (ton)	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
-	-	-	-	-

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

30.12.2009 Tarih 27448 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkındaki Yönetmeliğin amacı; çevre ve insan sağlığının korunması için araçlardan kaynaklanan atıkların oluşumunu engellemek, ömrünü tamamlamış araçlar ve bunlara ait parçaların yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım işlemleri ile bertaraf edilecek atık miktarını azaltmak, ekonomik operatörlerin ve geçici depolama alanlarının tabi olacakları standartları ve yükümlülükleri belirlemektir.

İlimizde ÖTA Araç teslim yeri, ÖTA Geçici Depolama Alanı ve ÖTA İşleme Tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.43 - Çankırı ilinde 2019 yılı hurdaya ayrılan araç sayısı
(Çankırı ÇŞİM, 2020)

Oluşturulan ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
-	-	-	-

C.12. Tehlikesiz Atıklar

Çizelge C.44 – Çankırı ilinde 2018 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Atık İşleme Yöntemi Kodu	Atık İşleme Yöntemi Adı	Toplam Miktar (kg)
D10	Yakma (karada)	114.786
D9	D1 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri ile bertaraf edilen nihai bileşiklere veya karışımlara uygulanan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen fiziksel-kimyasal işlemler (örn: buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	1.597
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	3.120
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi	9.230.998
R3	Solvent olarak kullanılmayan organik maddelerin ıslahı/ geri dönüşümü (kompost ve diğer biyolojik dönüşüm süreçleri dahil)	241.960
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	370.826

Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik”in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “**Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar**” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır. İlimizde demir çelik sektörü bulunmamaktadır

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan termik santral mevcut değildir.

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlimizde ki İlçe ve Belde Belediye Başkanlıklarına ait evsel atık sular toplam 8 adet doğal atıksu arıtma tesisi ile arıtılarak alıcı ortama verilmektedir. Bir ilçemizde biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. İlimizde Belediyelerden kaynaklanan arıtma çamuru bulunmamaktadır. Sanayiden Kaynaklanan arıtma çamuru bulunmakta olup düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir.

C.13. Tıbbi Atıklar

Çizelge C.45 – 2019 yılında Çankırı ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı
(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Çankırı	X		X		98.85		X		X	Kastamonu
Atkaracalar	X		X		0.73		X		X	Kastamonu
Bayramören	X		X		0.07		X		X	Kastamonu
Çerkeş	X		X		6.38		X		X	Kastamonu
İlgaz	X		X		7.78		X		X	Kastamonu
Kızılırmak	X		X		1.29		X		X	Kastamonu
Korgun	X		X		0.16		X		X	Kastamonu
Kurşunlu	X		X		5.81		X		X	Kastamonu

Orta	X	X	1.32	X	X	Kastamonu
Şabanözü	X	X	1.79	X	X	Kastamonu
Yapraklı	X	X	0.13	X	X	Kastamonu

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı "adet" olarak belirtilecektir.

Çizelge C.46 - Çankırı ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı

(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	108,189	196,138	116,353	121,623	124,87	124,12

C.14. Maden Atıkları

İlimizde ortaya çıkan Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar, Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar, Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları, Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık bulunmamakta olup maden kazılarında kaynaklanan atıklar bulunmaktadır. İlimizdeki maden sahalarından oluşan proses atığı bulunmamaktadır.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Çankırı ilinde tüm atıklarla ilgili yönetmelikler çerçevesince denetimler yapılarak, atıkların uygun şekilde geri kazanım ve bertarafının yapılması sağlanmaktadır.

Çizelge C.47 – 2019 yılı itibariyle Çankırı ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı

(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	-
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	-
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	-

Kaynaklar

Atık Yönetim Uygulaması

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Çankırı, Şabanözü, Çerkeş, Eldivan, Kurşunlu, Korgun, Yapraklı, Orta, Ilgaz, Kızılırmak Yaylakent, Bayramören, Saçak, Çardaklı Belediye Başkanlıkları

TUIK

Ambalaj Bilgi Sistemi

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel kuruluşlar Yönetmeliğin bildirim maddesi uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmakla yükümlüdür.

Çankırı ilinde 2019 yılında, BEKRA bildirimlerine göre kuruluş sayıları ve kategorileri Çizelge Ç.48’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.48 – Çankırı ilinde 2019 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
(BEKRA Bildirim Sistemi, 2020)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	3
Üst Seviye	1
TOPLAM	4

Çankırı ilinde 2019 yılında yapılan çevre denetimlerinde BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları Çizelge Ç.49’da yer almaktadır.

Çizelge Ç.49 – Çankırı ilinde 2019 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları
(BEKRA Bildirim Sistemi, 2020)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	-
Üst Seviye	-
Kapsam Dışı	-
TOPLAM	-

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde, SEVESO Bildirim Sistemine (BEKRA) firmalar giriş yapmaya devam etmektedir. Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelikte belirtilen üst seviyeli kuruluş işletmecilerinin aynı Yönetmeliğin 13 üncü maddesi gereği hazırlamaları veya hazırlatmaları gereken Dâhili Acil Durum Planlarını Valiliğimize sunan firma bulunmamaktadır.

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

Türkiye biyolojik zenginlikler bakımından, bulunduğu coğrafyadaki hiçbir ülke ile kıyaslanamayacak düzeyde şanslı bir ülkedir. Tüm Avrupa'da 12.000 civarında bitki türü varken, Türkiye'deki bugüne kadar tespit edilen bitki taksonu sayısı 11.000'i geçmiştir. Bunların yaklaşık 3.500'ü endemiktir.

Türkiye bitki çeşitliliğinde olduğu üzere hayvan çeşitliliğinde de tüm Avrupa kıtasıyla yarışır durumdadır. Avrupa'da yaşayan 150 memeli hayvan türünün 120'si Türkiye'de bulunmaktadır. Türkiye'de bilinen yerli ve göçmen 485 kuş türü bulunurken 93 sürüngen, 18 amfibi, 276 deniz balığı ve 192 tatlı su balığı türü bulunmaktadır. Böcek türlerinin sayısı ise 60-80 bin kadar olarak tahmin edilmektedir.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi" ile ülke genelinde biyolojik çeşitlilik çalışmaları başlamıştır. Bu proje ile "Çankırı İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İş'i" kapsamında gerekli bütün arazi ve literatür çalışmaları tamamlanmış, Çankırı İlinin bütün flora ve fauna zenginliği ortaya koyulmuştur. Bu proje kapsamında yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda Çankırı İlinde 1974 bitki taksonu, 171 kuş, 51 memeli, 17 sürüngen, 8 amfibi, 1420 omurgasız canlı ve 18 iç su balığı tespit edilmiştir.

D.1. Flora

Karadeniz iklim kuşağından Orta Anadolu iklim kuşağına geçiş şeridinde yer alan Çankırı'da kuzeyden güneye doğru inildikçe bitki örtüsünde yoksullaşma görülmektedir. Elverişsiz iklim koşulları, orman yangınları, düzensiz kesimler ve otlatma gibi nedenlerle ormanlık alanların büyük bir bölümü yol olmuş veya verimsizleşmiştir. Kuzeyde genellikle iğne yapraklı ağaçlardan oluşan orman ve koruluklar, güneyde ise yükseklerle doğru doğru yer yer örmen kalıntıları yer almaktadır. İlin güney ve güney batısında geniş alanlarda stepler mevcuttur.

Bu alanlarda akarsular boyunca yer yer kavak ve söğütlerden oluşan ağaçlık alanlara rastlanmaktadır. İldeki ormanlar Ilgaz, Ovacık, Düvenlik, Eldivan, Ilıslık Yapraklı, Sarıkaya, Karakaya ve Erikli Dağları ve çevresindeki alanlarda yer alır. Başlıca ağaç türleri çam, köknar, ardıç, kayın ve meşedir. Ayrıca vadi tabanlarında kavak ve söğüt ağaçları yanında zengin meyve ve sebze bahçelikleri de yer almaktadır.

Çankırı il merkezinin bulunduğu bölge 3. jeolojik zamanda meydana gelmiş jipsli yani alçıtaşı toprak yapısına sahiptir. Bu jipsli bölgelere has birçok endemik bitki bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ili sınırları içerisinde bulunan Ilgaz dağı Türkiye'nin en zengin bitki çeşitliği olan bölgelerinden biridir. Çankırı il sınırlarında Türkiye Florası'nın ilk dokuz cildinin kayıtlarına göre 52 familyaya ait 357 tür olmak üzere 360 adet takson bulunmaktadır. Tür sayısı daha sonra yapılan flora çalışmalarıyla yaklaşık 1.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çankırı ilinde bulunan bu türlerden Türkiye Florası'nın ilk dokuz cildine göre 119 tanesi endemiktir. Endemik türler içerisinde altı tanesi (*Tanacetum germanicopolitanum* (Bornm. et Heimerl) Grierson, *Gypsophila germanicopolitana* Hub.-Mor., *Gypsophila simonii* Hub.-Mor., *Helianthemum germanicopolitanum* Bornm., *Astragalus barbarae* Bornm., *Onobrychis germanicopolitana* Hub.-Mor. et Simon,) lokal endemiktir yani dünya üzerinde

tek yaşam alanı Çankırı ilidir. Bu altı türe daha sonra 10 tane tür (*Acantholimon lycaonicum* Boiss.et Heldr. subsp. *cappadocicum* Dogan et Akaydın, *Alyssum nezaketiae* Aytac & H. Duman, *Viola alba* Besser subsp. *alba* Dinc et al., *Genista vuralii* A.Duran & H.Dural, *Astragalus fallacinus* Podlech, *Centaurea cankiriense* A.Duran & H.Duman, *Erysimum jacquemoudii* Yıld., *Erysimum yaltırıkii* Yıld., *Astragalus rausianus* Podlech & Ekici, *Galium cankırıensis* Yıld.) eklenerek lokal endemik tür sayısı 16 adede çıkmıştır. Bu türlerin tek nokta endemiği olması da ayrıca çok önemlidir.

Resim D.1 - Nezaket kevkesi(*Alyssum nezaketiae*)

Resim D.2 - *Acantholimon lycaonicum*

Resim D.3 - *Tanacetum germanicopalitanum*

Resim D.4 - Gypsophila germanicopolitana

Resim D.5 - Ters Şeytanayağı(Bupleurum Sulphureum)

Resim D.6 - Allium Stylosum

Resim D.7 - Beyaz üçgül (Trifolium repens)

Resim D.8 - Sarı Üçgül (Trifolium campestre)

Resim D.9 – Kuşburnu (Rosa canina)

Resim D.10 - Kekik (Tyhmus sp.)

Resim D.11 - Deve Dikeni(circium sp.)

Resim D.12 - Böğürtlen(Rubus sanctus)

Çizelge D.50 – Çankırı ilinin Florası

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2020)

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Mor darımanca	Amaranthus blitoides	Er tırnakotu	Pilosella hoppeana
Tilkikuyruğu	Amaranthus retroflexus	Daz tırnakotu	Pilosella piloselloides
Çorak döşeği	Camphorosma monspeliaca	Kulak tırnakotu	Pilosella x auriculoides
Kızılacak	Chenopodium botrys	Keçe tırnakotu	Pilosella x macrotricha
Kum döngesi	Salsola tragus	Yaraotu	Pulicaria dysenterica
Lifli körmən	Allium atroviolaceum	Kekre diken	Rhaponticum repens
Benli soğan	Allium guttatum	Tekesakalı	Scorzonera cana
Kıllı soğan	Allium hirtovaginatatum	Tekesakalı	Scorzonera cana
Narin soğan	Allium huber-morathii	Köksakızı	Scorzonera eriophora
Sülün soğan	Allium jubatum	Goftigoda	Scorzonera mollis
Konya soğanı	Allium lycaonicum	Çatalkök	Scorzonera parviflora
Sürüsalkım	Allium paniculatum	Şiro	Senecio racemosus
Kayış soğanı	Allium peroninianum	Kanarya otu	Senecio vernalis
Küllü soğan	Allium pseudoflavum	Gevirtlek	Sonchus asper
Dilli soğan	Allium stylosum	Kaya papatyası	Tanacetum armenum
Sakızlık	Pistacia atlantica	Diri pireotu	Tanacetum germanicopolitanum
Dereotu	Anethum graveolens	Beyaz papatya	Tanacetum parthenium
Kekire	Angelica sylvestris	Dişlek pireotu	Tanacetum poteriifolium
Gımı	Anthriscus sylvestris	Yaygın pireotu	Tanacetum vulgare
Bendik	Apium nodiflorum	Karahindiba	Taraxacum butleri
Dağ yıldızcası	Astrantia maxima	Ümbülükçiçeği	Tephrosia integrifolia
Gendeme	Berula erecta	Sarı yemlik	Tragopogon aureus
Ters şeytanayağı	Bupleurum sulphureum	Katır yemliği	Tragopogon coloratus
Baldıran	Conium maculatum	Çayır yemliği	Tragopogon porrifolius
Benekli havuç	Daucus guttatus	Sülün papatya	Tripleurospermum elongatum
Sarıçördük	Echinophora tenuifolia	Güş gödesi	Tripleurospermum rosellum
Orakotu	Falcaria vulgaris	Hanim gödesi	Tripleurospermum sevanense
Etekli kişniş	Ferulago pauciradiata	Öksürükotu	Tussilago farfara
Yalancı kişniş	Fuernrohria setifolia	Koca pıtırak	Xanthium strumarium
Göbekaksar	Gasparrinia peucedanoides	Kağıtçiçeği	Xeranthemum annuum
Öğrekotu	Heracleum platytaenium	Karamuk	Berberis crataegina
Saçlı enguban	Laserpitium hispidum	Gürgen	Carpinus betulus
Gelinpıtrağı	Lisaea papyracea	Fındık	Corylus avellana
Attohumu	Oenanthe silaifolia	Sarı sormuk	Alkanna orientalis
Şeker havucu	Pastinaca sativa	Siğirdili	Anchusa azurea
Bahar	Peucedanum palmbioides	Toklubaşı	Anchusa leptophylla
Salkım anason	Pimpinella corymbosa	Ballık	Anchusa leptophylla
Yeşilcire	Pimpinella oliverioides	Kırkbatıran	Anchusa pusilla
Teke anasonu	Pimpinella tragiun	Tarla taşkesesi	Buglossoides arvensis
Dağ anasonu	Pimpinella tragiun	Çobansüzeği	Cerinth glabra
Atkişnekotu	Scandix iberica	Livarotu	Cerinth minor
Zühretarağı	Scandix pecten-veneris	Pisiktetiği	Cynoglossum creticum
Dağ kişkişi	Scandix stellata	Dağ köpekdili	Cynoglossum montanum
Horozgözü	Seseli tortuosum	Kurtkuyruğu	Echium italicum
Mor dercikotu	Torilis arvensis	Engerekotu	Echium vulgare
Zilasur	Vincetoxicum canescens	Gürke	Lappula barbata
Hıyaluk	Vincetoxicum tmoieum	Mavi kesen	Moltkia coerulea
Yılanekmeği	Arum maculatum	Taş boncukotu	Myosotis lithospermifolia
Kırsümbülü	Bellevalia clusiana	Unutmabeni	Myosotis sylvatica
Aktepeli	Bellevalia gracilis	Eşek sormuğu	Nonea macrosperma
Püsküllübaş	Muscari tenuiflorum	Dağ sormuğu	Nonea monticola

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Sahra yıldızı	Ornithogalum neurostegium	Yıldız emziği	Onosma briquetii
Sunbala	Ornithogalum umbellatum	Kül emcek	Onosma isaurica
Girtkesen	Achillea cappadocica	Ankara çarşağı	Paracaryum ancyritanum
Özge civanperçemi	Achillea phrygia	Çankırı çarşağı	Paracaryum paphlagonicum
Çorak papatyası	Anthemis fumarifolia	Arap taşçantası	Aethionema arabicum
Löşlek	Arctium minus	Taşçantası	Aethionema armenum
Baldikeni	Arctium platylepis	Boz kuduzotu	Alyssum dasycarpum
Acı pelin	Artemisia absinthium	Dumaotu	Alyssum desertorum
Yavşan	Artemisia austriaca	Yıldız kevkisi	Alyssum lepidoto-stellatum
Kara yavşan	Artemisia campestris	Çıplak kuduzotu	Alyssum linifolium
Saka dikenli	Carduus acanthoides	Nezaket kevkisi	Alyssum nezaketiae
Tomara	Carduus adpressus	Kanatlı kekke	Alyssum pateri
Kırkbaş dikenli	Carlina corymbosa	Kedidili	Alyssum sibiricum
Keygana	Carlina lanata	Sade kuduzotu	Alyssum simplex
Dişlek sarıbaş	Centaurea kotschyi	Dökük kuduzotu	Alyssum strigosum
Uludüğme	Centaurea olympica	Çöp kuduzotu	Alyssum virgatum
Çoruşbozan	Centaurea pterocaula	İlgaz teresi	Arabis abietina
Çakırdikeni	Centaurea solstitialis	Kazteresi	Arabis alpina
Kötürüm	Centaurea urvillei	Tıfıl kazteresi	Arabis nova
Deli kapele	Centaurea urvillei	Sülün obrizya	Aubrieta libanotica
Alakötürüm	Centaurea urvillei	Götlezgülü	Barbarea plantaginea
Karakavuk	Chondrilla juncea	Tosya nicarı	Barbarea trichopoda
Köygöçüren	Cirsium arvense	Sarıot	Boreava orientalis
Üç hamurkesen	Cirsium leucocephalum	Uzun şalgam	Brassica elongata
Kör kazankulpu	Cirsium ligulare	Ketentere	Camelina rumelica
Afyon kangalı	Cirsium pseudocreticum	Çobançantası	Capsella bursa-pastoris
Bodur kangal	Cirsium simplex	Kıllı kodim	Cardamine hirsuta
Su kangalı	Cirsium subinerme	Topuztelkari	Conringia clavata
Babuçça	Cota austriaca	Telkariotu	Conringia planisiliqua
Kara babuçça	Cota melanoloma	Akyumak	Crambe orientalis
Boyacı papatyası	Cota tinctoria	Tatarlahanası	Crambe tataria
Babuçça	Cota wiedemanniana	Aksotu	Descurainia kochii
Kese kiskısı	Crepis vesicaria	Sadırotu	Descurainia sophia
Gelindöndüren	Crupina crupinastrum	Türpenk	Diploaxis tenuifolia
Kır gelindöndüren	Crupina vulgaris	Çirçirotu	Draba verna
Has gökbaş	Cyanus germanicopolitanus	Zarifeotu	Erysimum crassipes
Topuz	Echinops ritro	Kuyruklu zarife	Erysimum cuspidatum
Şeytan arabası	Echinops sphaerocephalus	Kaba zarife	Erysimum pulchellum
Tarla şifaotu	Erigeron daënenis	Zeybek zarifesi	Erysimum smyrnaeum
Keçeo tu	Filago arvensis	Dadaş zarifeotu	Erysimum uncinatifolium
Alaman keçeo tu	Filago germanica	Sikkeotu	Fibigia clypeata
Ateşpamuğu	Filago pyramidata	Gecemenekşesi	Hesperis bicuspidata
Çatlakçanak	Garhadiolus hedyppnois	Nadasturpu	Hirschfeldia incana
Çam bozağanu	Gnaphalium sylvaticum	Civanotu	Iberis simplex
Mantuvar	Helichrysum plicatum	Soğutot	Isatis glauca
Titrek şahinotu	Hieracium gentile	Gübreotu	Lepidium perfoliatum
Top şahinotu	Hieracium ovalifrons	Boynuzlu şebboy	Matthiola longipetala
Havlı şahinotu	Hieracium paphlagonicum	Giyle	Microthlaspi perfoliatum
Sinirli şahinotu	Hieracium reductum	Göçmen hardalı	Neslia paniculata
Gümüş şahinotu	Hieracium sylvularum	Mor kuşbaşıotu	Noccaea violascens
Kaya andızı	Inula anatolica	Hardal	Sinapis arvensis
Çorak andızotu	Inula aucherana	Ergelenotu	Sisymbrium altissimum
Çayır andızı	Inula britannica	Bülbülotu	Sisymbrium loeselii
Kılıç andızotu	Inula ensifolia	Keçe teresi	Strigosella africana

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Su andızotu	Inula salicina	Tavşanekmeği	Asyneuma limonifolium
Kanatlı andızotu	Inula thapsoides	Bozkırdeğneği	Asyneuma lobelioides
Sobü göbek	Jurinea stoechadifolia	Nujdan	Asyneuma rigidum
Güzel merhemotu	Lactuca intricata	Erciyes çanı	Campanula ajugifolia
Eşekhelvası	Lactuca serriola	Yumak çanı	Campanula glomerata
Çukurçıtlaç	Lactuca viminea	Sarım çanı	Campanula involucrata
Deli şebrek	Lapsana communis	Memek	Campanula lyrata
Sidikli şebrek	Lapsana communis	Taraklı çan	Campanula pinnatifida
Alman papatyası	Matricaria chamomilla	Elmacık	Campanula rapunculoides
Atdikeni	Onopordum tauricum	Kadınaynası	Legousia pentagonia
Bozkangal	Onopordum turcicum	Mahmuzçiçeği	Centranthus longiflorus
Kılıçdikeni	Picnomon acarna	Çoruh pelemiri	Cephalaria aristata
Deli şiro	Picris hieracioides	Fesçitarağı	Dipsacus laciniatus
Acışiro	Picris strigosa	Çakkana	Lonicera caucasica
Saplı tırnakotu	Pilosella hoppeana	Mervedivenciçeği	Morina persica
Köse tırnakotu	Pilosella piloselloides	Top uyuzotu	Scabiosa rotata
Mamık tırnakotu	Pilosella procera	Pişot	Valeriana alliariifolia
Kirpi tırnakotu	Pilosella x ruprechtii	Taçlı kuzugevreği	Valerianella coronata
Has bozlanotu	Ptilostemon afer	Tarla kumotu	Arenaria serpyllifolia
Şevketi bostan	Scolymus hispanicus	Parlak boynuzotu	Cerastium chlorifolium
Sivri tekesakalı	Scorzonera acuminata	Mızrak boynuzotu	Cerastium dubium
Tekesakalı	Scorzonera cana	Ekin boynuzotu	Cerastium perfoliatum
Yar tekesakalı	Scorzonera pygmaea	Güzel karanfil	Dianthus calocephalus
Alabent	Scorzonera tomentosa	Kaya karanfili	Dianthus zonatus
Saz kanaryaotu	Senecio mollis	Bozkır çöveni	Gypsophila ericalyx
Sarı şiro	Senecio pseudo-orientalis	Çankırı çöveni	Gypsophila germanicopolitana
Zeze	Taraxacum androssovii	Ak çöven	Gypsophila parva
Leblebiotu	Taraxacum hellenicum	Kalecik çöveni	Gypsophila simonii
Kars çitliğı	Taraxacum macrolepium	Şeytan küpesi	Holosteum umbellatum
Kivirkivir	Taraxacum scaturiginosum	Tıstıotu	Minuartia anatolica
Aslandişi	Taraxacum serotinum	Çengel tıstı	Minuartia hirsuta
Tarla yemliğı	Tragopogon buphthalmoides	Dördüz otu	Moenchia mantica
Iskık	Tragopogon latifolius	Boz kepekotu	Paronychia kurdica
yemlik	Tragopogon porrifolius	Kargasabunu	Saponaria glutinosa
Salsifin	Tragopogon pratensis	Ebemterliğı	Saponaria prostrata
Çelebi yemliğı	Tragopogon pterodes	Puşkullu	Silene chlorifolia
Yer gödesi	Tripleurospermum repens	Kanlıbasıra otu	Silene compacta
Turanotu	Turanecio hypochionaeus	Çatal nakıl	Silene dichotoma
Pıtrak	Xanthium spinosum	Salkım nakıl	Silene dichotoma
Dikenüzümü	Berberis cretica	Yüğüşyüreğı	Silene italica
Kızılkaramuk	Berberis vulgaris	Gıcime	Silene latifolia
Istiriç	Carpinus orientalis	Ulu nakıl	Silene olympica
Yoz havacivaotu	Alkanna pseudotinctoria	Ana nakılı	Silene spergulifolia
Havaciva otu	Alkanna tinctoria	Fırat nakılı	Silene supina
Nevazilotu	Asperugo procumbens	Ecibücü	Silene vulgaris
Agres	Echium angustifolium	Urgancık	Stellaria holostea
Bambulotu	Heliotropium dolosum	Kınavel	uncinatus
Akrepotu	Heliotropium europaeum	Ekin ebesi	Vaccaria hispanica
Sülün gürke	Lappula squarrosa	Kır güneşotu	Fumana aciphylla
Hüthütgözü	Myosotis laxa	Özge güngülü	Helianthemum germanicopolitanum
Kuşgözü	Myosotis ramosissima	Çayır güngülü	Helianthemum nummularium
İnciboncuk	Myosotis sicula	Tüylü güngülü	Helianthemum oelandicum
Yitik unutmabeni	Myosotis stricta	Söğüt güngülü	Helianthemum salicifolium
Boz sormuk	Nonea anchusoides	Şepart	Colchicum speciosum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Kirpi sormuğu	Nonea echioides	Katır çiğdemi	Colchicum szovitsii
Sormuk otu	Nonea stenosolen	Öksüzali	Colchicum triphyllum
Kısataç	Onosma angustissima	Tarla şarmaşığı	Convolvulus arvensis
Emcek	Onosma aucheriana	Boz sarmaşık	Convolvulus galaticus
Uzun emcek	Onosma bourgaei	Gündüz sefası	Convolvulus holosericeus
Binbir emcek	Onosma mutabilis	Kızılçık	Cornus mas
Akrep emziği	Onosma paphlagonica	Horozlelesi	Prometheum sempervivoides
Tosya emçeği	Onosma stenoloba	Acı damkoruğu	Sedum acre
Emzikotu	Onosma taurica	Gelinparmağı	Sempervivum armenum
Emzikotu	Onosma taurica	Akhaylin	Bryonia alba
Pisikırnağı	Paracynoglossum glochidiatum	Bodur ardıç	Juniperus communis
Kirpikli kekke	Alyssum blepharocarpum	Katran ardıcı	Juniperus oxycedrus
Kuduzotu	Alyssum condensatum	Çıpılotu	Bolboschoenus laticarpus
Kıllı kuduzotu	Alyssum hirsutum	Kurusaz	Carex cuprina
Gillik kuduzotu	Alyssum minutum	Zevzirçimeni	Carex divisa
Seki kuduzotu	Alyssum murale	Boz çayırşazı	Carex flacca
Kokar kuduzotu	Alyssum paphlagonicum	Delisaz	Eleocharis palustris
Yoluk kuduzotu	Alyssum pseudomouradicum	Vurla	Scirpoides holoschoenus
Dik kuduzotu	Alyssum strictum	İğde	Elaeagnus angustifolia
Çar kuduzotu	Alyssum szovitsianum	İğde	Elaeagnus angustifolia
Kekik kekkesi	Alyssum thymops	Atkuyruğu	Equisetum arvense
Dalsız kekke	Alyssum xanthocarpum	Fıçiotu	Euphorbia apios
Tarla ketenteresi	Camelina microcarpa	Kızıl sütleğen	Euphorbia erythron
Kokar külünk	Chorispora tenella	Tekmil sütleğen	Euphorbia ledebourii
Sepetçi penki	Diploaxis viminea	Neblul	Euphorbia macroclada
Çayır dolaması	Draba huetii	Deli sütleğen	Euphorbia myrsinites
Sarışebboy	Erysimum x cheiri	Katı sütleğen	Euphorbia stricta
Bayır zarifesi	Erysimum leucanthemum	Çobangülü	Anthyllis vulneraria
Çatal zarife	Erysimum repandum	Keçi geveni	Astragalus angustifolius
Paşa zarifeotu	Erysimum yaltirikii	Torbali geven	Astragalus anthylloides
Peri çivitotu	Isatis cappadocica	Eşek geveni	Astragalus baibutensis
Deliizgin	Isatis floribunda	Amasya gümüşü	Astragalus densifolius
Kornik	Lepidium chalepense	Gümüş geveni	Astragalus densifolius
Tere	Lepidium sativum	Kıllı geven	Astragalus dipsaceus
Üçodaotu	Myagrum perfoliatum	Yazıyoncası	Astragalus elongatus
Yamaç papatyası	Noccaea valerianoides	Tüylü geven	Astragalus hirsutus
Hırık süsün	Sterigmotemum sulphureum	Korumaz geveni	Astragalus karamasicus
Hoşdeğnek	Asyneuma amplexicaule	Aksak geven	Astragalus leucothrix
Dişlideğnek	Asyneuma rigidum	Sarıponpon	Astragalus macrocephalus
Çiçeklideğnek	Asyneuma virgatum	Anadolu kitresi	Astragalus microcephalus
Orman çanı	Campanula olympica	Pala geveni	Astragalus ornithopodioides
Firenk salatası	Campanula rapunculus	Sırık geveni	Astragalus pendulus
Ancer gökçesi	Jasione supina	Tavşantopağı	Astragalus plumosus
Keşir	Michauxia campanuloides	Güdük geven	Astragalus sigmoideus
Kirpibaşı	Michauxia tchihatcheffii	Basık geven	Astragalus strictifolius
Gök cücükotu	Pteroccephalus plumosus	Karın geveni	Astragalus wiedemannianus
Yazı süpürgesi	Scabiosa argentea	Nakaçe	Cicer anatolicum
Sarı uyuzotu	Scabiosa columbaria	Patlangaç	Colutea cilicica
Kavurotu	Scabiosa micrantha	Çalı tırfılı	Cytisus procumbens
Sandal kuzugevreği	Valerianella carinata	Cüce keçitırfılı	Cytisus pygmaeus
Maki kuzugevreği	Valerianella costata	Kaplanotu	Dorycnium pentaphyllum
Dişli kuzugevreği	Valerianella dentata	Ak borcak	Genista albida
Tarla kuzugevreği	Valerianella kotschyi	Borcak	Genista sessilifolia
Yar kuzugevreği	Valerianella turgida	Boyacı katırırnağı	Genista tinctoria

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Kuzugevreği	Valerianella vesicaria	Şah borcağı	Genista vuralii
Buğday karamuğu	Agrostemma githago	Meyan	Glycyrrhiza glabra
Çorak havalotu	Bolanthus thymoides	Batalak	Hedysarum varium
Gevşek boynuzotu	Cerastium brachypetalum	Yemelik	Lathyrus brachypterus
Çatal boynuzotu	Cerastium dichotomum	Çalı mürdümüğü	Lathyrus czeczottianus
Bozdağ boynuzotu	Cerastium fragillimum	Yılan mürdümüğü	Lathyrus inconspicuus
Küçük boynuzotu	Cerastium gracile	Yılan gürülü	Lathyrus pratensis
Yabani karanfil	Dianthus anatolicus	Kuşbaklası	Lathyrus tukhtensis
Ankara karanfili	Dianthus ancyrensis	Nohudak	Lotus aegaeus
Aslan karanfili	Dianthus balansae	Gazalboynuzu	Lotus corniculatus
Eldivan karanfili	Dianthus eldivenus	Gazalboynuzu	Lotus corniculatus
Deli karanfil	Dianthus elegans	Hançer yoncası	Medicago crassipes
Kastamonu karanfili	Dianthus kastembeluensis	Kart yonca	Medicago falcata
Hoş karanfil	Dianthus leucophaeus	Mızrak yonca	Medicago fischeriana
Köse karanfili	Dianthus liboschitzianus	Bitçikoru	Medicago lupulina
Er karanfil	Dianthus zederbaueri	Gurnik	Medicago minima
Kaya karanfili	Dianthus zonatus	Dağ gürniği	Medicago monantha
İğne kumotu	Eremogone ledebouriana	Karayonca	Medicago sativa
Alçıotu	Gypsophila laricina	Ak taşyoncası	Melilotus albus
Kabayaran	Herniaria incana	Muflun	Melilotus tauricus
Kaşıkçalan	Holosteum marginatum	Kuşkaçiran	Onobrychis cornuta
Şeytan küpesi	Holosteum umbellatum	Zarif korunga	Onobrychis gracilis
Koruotu	Minuartia hamata	Merkep korungası	Onobrychis hypargyrea
Çayır tıstısı	Minuartia hybrida	Kır korungası	Onobrychis oxydonta
Keleşotu	Moehringia trinervia	Ala gagageveni	Oxytropis argyroleuca
Eş dörtlü	Moenchia erecta	Ala körigen	Securigera orientalis
Gümüş etyaran	Paronychia argentea	Körigen	Securigera varia
Kır kepekotu	Paronychia beauverdii	Tavşan ayağı	Trifolium arvense
Özge etyaran	Paronychia dudleyi	Ana üçgül	Trifolium caudatum
Kuru kepekotu	Paronychia galatica	Helva üçgülü	Trifolium elongatum
Yaylaferacesi	Petrorhagia alpina	Melez üçgül	Trifolium hybridum
Kınavel	Scleranthus annuus	Köse yonca	Trifolium medium
Boz nakil	Silene argentea	Çayır üçgülü	Trifolium pratense
Sidikli simotu	Silene caesarea	Ak üçgül	Trifolium repens
Çomak nakil	Silene caryophylloides	Koç boyaotu	Trigonella sibthorpii
Şıvananaotu	Silene conoidea	Meşe fiği	Vicia cracca
Sinekkıran	Silene otites	Salkım bakla	Vicia noeana
İlgaz nakılı	Silene paphlagonica	Kasap baklası	Vicia truncatula
Yastık nakılı	Silene pungens	Mazı meşesi	Quercus infectoria
Mahruti nakil	Silene subconica	Kafkas meşesi	Quercus macranthera
Koşuotu	Stellaria media	Tüylü meşe	Quercus pubescens
Tıgotu	Velezia rigida	Kirpikli boduran	Gentianella ciliata
İğcik ağacı	Euonymus europaeus	İğnelik	Erodium cicutarium
Has güneşotu	Fumana paphlagonica	Yaramerhemi	Geranium asphodeloides
Yer güneşotu	Fumana procumbens	Turnagagası	Geranium macrostylum
Kuru güngülü	Helianthemum ledifolium	Gelinçarşafı	Geranium pyrenaicum
Güngülü	Helianthemum nummularium	Çakmuz	Geranium tuberosum
Yeşil güngülü	Helianthemum ovatum	Uludağ koyunkıranı	Hypericum bithynicum
Aslandişi	Leontodon crispus	Cayesancıyan	Hypericum lydium
Top yayılğan	Convolvulus lineatus	Sandık çiçeği	Hypericum orientale
Cinsaçı	Cuscuta epithimum	Lüferotu	Hypericum organifolium
Bostanbozan	Cuscuta europaea	Kantaron	Hypericum perforatum
Küt pisikulağı	Phedimus obtusifolius	Karahasançayı	Hypericum scabrum
Çobankovurgası	Sedum album	Ankara çiğdemi	Crocus ancyrensis

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Küme kuruğu	<i>Sedum confertiflorum</i>	Hırçın çiğdem	<i>Crocus olivieri</i>
Damkuruğu	<i>Sedum hispanicum</i>	Kıraç süseni	<i>Gladiolus atroviolaceus</i>
Koyunörmece	<i>Sedum pallidum</i>	Çalı süseni	<i>Iris kerneriana</i>
Çıbanotu	<i>Sedum urvillei</i>	Ana kurtkulağı	<i>Iris sari</i>
Geliyağı	<i>Sempervivum armenum</i>	Bodur süsen	<i>Iris suaveolens</i>
Karasaparna	<i>Carex atrata</i>	Ceviz	<i>Juglans regia</i>
Sarısaparna	<i>Carex flava</i>	Sazak	<i>Juncus inflexus</i>
Arpa çayırsazı	<i>Carex hordeistichos</i>	Acıgıcı	<i>Ajuga chamaepitys</i>
İnce sazotu	<i>Carex leersii</i>	Dağmayası	<i>Ajuga orientalis</i>
Benli ayakotu	<i>Carex melanostachya</i>	Filiskin	<i>Clinopodium graveolens</i>
Yelsaparna	<i>Carex oreophila</i>	Yabani fesleğen	<i>Clinopodium vulgare</i>
Ekin ayakotu	<i>Carex spicata</i>	Kalkanbaşı	<i>Lallemantia peltata</i>
Sivriberdi	<i>Schoenoplectiella mucronata</i>	Baltutan	<i>Lamium amplexicaule</i>
İnekgözü	<i>Schoenus nigricans</i>	Tel balıcağ	<i>Lamium garganicum</i>
Domuz pıtırağı	<i>Scirpus sylvaticus</i>	Güzelce	<i>Lamium orientale</i>
Çırgan	<i>Elaeagnus rhamnoides</i>	Ballıbaba	<i>Lamium purpureum</i>
Kırk kilitotu	<i>Equisetum giganteum</i>	Kurtayağı	<i>Lycopus europaeus</i>
Sarıkuşyuvası	<i>Monotropa hypopithys</i>	Bozcaboğum	<i>Marrubium globosum</i>
Siğilotu	<i>Chrozophora tinctoria</i>	Karaküncü	<i>Nepeta nuda</i>
Haşul	<i>Euphorbia aleppica</i>	Morküncü	<i>Nepeta nuda</i>
Gizeletri	<i>Euphorbia condylocarpa</i>	Karakınık	<i>Origanum vulgare</i>
Karasütlük	<i>Euphorbia denticulata</i>	Boz şavlak	<i>Phlomis armeniaca</i>
Şiremara	<i>Euphorbia eriophora</i>	Silvanok	<i>Phlomis pungens</i>
Eğri sütleğen	<i>Euphorbia falcata</i>	Bodur fesleğen	<i>Prunella laciniata</i>
Dere sütleğeni	<i>Euphorbia glareosa</i>	Geliciklemeotu	<i>Prunella vulgaris</i>
Boncuk sütleğen	<i>Euphorbia herniariifolia</i>	Kara şalba	<i>Salvia absconditiflora</i>
Sütleğen	<i>Euphorbia rigida</i>	Habeş adaçayı	<i>Salvia aethiopis</i>
Aguldikeni	<i>Alhagi maurorum</i>	Boz şalba	<i>Salvia argentea</i>
Zıvırcık	<i>Anagyris foetida</i>	Çoban şalbası	<i>Salvia bracteata</i>
Zarif geven	<i>Astragalus amoenus</i>	Galabor	<i>Salvia candidissima</i>
Kör geven	<i>Astragalus angustifolius</i>	Mor galabor	<i>Salvia cyanescens</i>
Kır geveni	<i>Astragalus aucheri</i>	Siyahot	<i>Salvia hypargeia</i>
Öküz geveni	<i>Astragalus barba-jovis</i>	Kurdeşik	<i>Salvia russellii</i>
Kuş geveni	<i>Astragalus brachypterus</i>	Paskulak	<i>Salvia sclarea</i>
Tokalı geven	<i>Astragalus camptoceras</i>	Kekik şalbası	<i>Salvia tchihatcheffii</i>
Boynuzlu geven	<i>Astragalus campylorhynchus</i>	Şalba	<i>Salvia tomentosa</i>
Sıkgeven	<i>Astragalus condensatus</i>	Fatmanaotu	<i>Salvia virgata</i>
Çubukgeveni	<i>Astragalus coodei</i>	Zarif şalba	<i>Salvia viridis</i>
Yalancı geven	<i>Astragalus fallacinus</i>	Kırbaç sırımı	<i>Scutellaria orientalis</i>
Çankırı geveni	<i>Astragalus germanicopolitanus</i>	Has kaside	<i>Scutellaria salviifolia</i>
Tatlı geven	<i>Astragalus glycyphylloides</i>	Kırçayı	<i>Sideritis galatica</i>
Koçboynuzu	<i>Astragalus hamosus</i>	Karaçay	<i>Sideritis montana</i>
Misk geveni	<i>Astragalus odoratus</i>	Mor Karaçay	<i>Sideritis montana</i>
Irmak geveni	<i>Astragalus oxyglottis</i>	Haciosmanotu	<i>Stachys annua</i>
Acıkır geveni	<i>Astragalus physodes</i>	Ulu deliçay	<i>Stachys bithynica</i>
Oğlak geveni	<i>Astragalus podperae</i>	Boz karabaş	<i>Stachys byzantina</i>
Gevrek geven	<i>Astragalus rausianus</i>	Yağlıkara	<i>Stachys cretica</i>
Kediçomağı	<i>Astragalus schizopterus</i>	Benli deliçay	<i>Stachys iberica</i>
Susam geveni	<i>Astragalus sesameus</i>	Kısamahmut	<i>Teucrium chamaedrys</i>
Sıçantarlası	<i>Astragalus setulosus</i>	Sıcakotu	<i>Teucrium chamaedrys</i>
Pembe geven	<i>Astragalus spruneri</i>	Kirveotu	<i>Teucrium orientale</i>
Sert geven	<i>Astragalus strigillosus</i>	Acıyavşan	<i>Teucrium polium</i>
Civcivotu	<i>Astragalus vulnerariae</i>	Ana kekik	<i>Thymus leucostomus</i>
Kemaliye geveni	<i>Astragalus xylobasis</i>	Aş kekiği	<i>Thymus longicaulis</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Ermenek geveni	Astragalus zederbaueri	Sipil kekiği	Thymus sipyleus
Akrep burçağı	Coronilla scorpioides	Anuk	Ziziphora capitata
Ak kaplanotu	Dorycnium graecum	Çok reyhanı	Ziziphora taurica
Keçisedefi	Galega officinalis	Fareotu	Ziziphora tenuior
Bayır borcağı	Genista aucheri	Sarıyıldız	Gagea bohemica
Geyik borcağı	Genista januensis	Yapraklı yıldız	Gagea foliosa
Tatlı tırfıl	Hedysarum cappadocicum	Yedi yıldız	Gagea granatellii
Atnalı	Hippocrepis unisiliquosa	Karga sarımsağı	Gagea peduncularis
Sarı burçak	Lathyrus aphaca	Tüylü yıldız	Gagea villosa
Mürdümük	Lathyrus sativus	Zeyrek	Linum austriacum
Gazalboynuzu	Lotus corniculatus	Kaba çimit	Linum flavum
Küme yoncası	Medicago brachycarpa	Bozkır keteni	Linum hirsutum
Şerit yonca	Medicago orthoceras	Tebeşir keteni	Linum mucronatum
Uşak yoncası	Medicago phrygia	Yaban keten	Linum nodiflorum
Buruşuk yonca	Medicago rhytidiocarpa	Fatmaanagülü	Alcea biennis
Kaba yonca	Medicago rigidula	Çobançöreği	Malva neglecta
Yaban yoncası	Medicago x varia	Üzerlik	Peganum harmala
Boylu korunga	Onobrychis altissima	Boruk	Jasminum fruticans
Çankırı korungası	Onobrychis germanicopolitana	Yakıotu	Epilobium angustifolium
Süslü korunga	Onobrychis ornata	Dağyakısı	Epilobium montanum
Kır korungası	Onobrychis oxyodonta	Elçik	Dactylorhiza romana
Yaltak diken	Ononis pusilla	Keseli salep	Dactylorhiza saccifera
Demirdelen	Ononis spinosa	Pirinççiçeği	Orchis coriophora
Boylu bezelye	Pisum sativum	Sadırlı davunotu	Bornmuellerantha aucheri
Canavardişi	Tetragonolobus maritimus	Üç kernekotu	Bungea trifida
Üçgül	Trifolium campestre	Gözotu	Euphrasia pectinata
Deli yonca	Trifolium hirtum	İnekbuğdayı	Melampyrum arvense
Melez üçgül	Trifolium hybridum	Davuotu	Odontites vulgaris
Pembediş	Trifolium ligusticum	Boğasak	Orobanche alba
Mızrak üçgülü	Trifolium ochroleucum	Göveotu	Orobanche minor
Üçkulak otu	Trifolium phleoides	Kır canavarotu	Orobanche rechingeri
Meşe üçgülü	Trifolium physodes	Horozotu	Rhinanthus angustifolius
Ak üçgül	Trifolium repens	Kırlangıçotu	Chelidonium majus
Anadolu üçgülü	Trifolium resupinatum	Rumeli kazgagası	Corydalis solida
Hint kokası	Trigonella coerulescens	Ak şahtere	Fumaria asepsala
Hülbe	Trigonella gladiata	Şahtere	Fumaria officinalis
Som çemenotu	Trigonella monspeliaca	Güvercingöğsü	Fumaria vaillantii
İpek boyotu	Trigonella velutina	Develalesi	Glaucium grandiflorum
Kuş fiği	Vicia cracca	Al göğündürme	Glaucium grandiflorum
Gülçine	Vicia cracca	Yavruağzı	Hypocoum procumbens
Küşne	Vicia ervilia	Hidrellezotu	Hypocoum pseudograndiflorum
Macar fiği	Vicia pannonica	Köpekyacağı	Papaver dubium
Kavli	Vicia peregrina	Kellale	Papaver pilosum
Fiğ	Vicia sativa	Gelincik	Papaver rhoeas
Tüylü fiğ	Vicia villosa	Pitpitotu	Roemeria hybrida
Sapsız meşe	Quercus petraea	Duvarnohutu	Andrachne telephioides
Saplı meşe	Quercus robur	Kazdağı göknarı	Abies nordmanniana
Tukulotu	Centaureum erythraea	Karaçam	Pinus nigra
Yeşilken	Gentiana cruciata	Sarıçam	Pinus sylvestris
Afat	Gentiana olivieri	Sarıçam	Pinus sylvestris
Kocakariğnesi	Erodium ciconium	Arikovanı	Digitalis ferruginea
Eşek iğneliği	Erodium hoefftianum	Yüksükotu	Digitalis lamarckii
Dağ itiri	Geranium robertianum	Küre çiçeği	Globularia orientalis
Çayırtırı	Geranium sintenisii	Köse yayılımı	Globularia trichosantha

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Ilgaz çiğdemi	<i>Crocus speciosus</i>	Tarla nevrüzotu	<i>Linaria corifolia</i>
Göksüsen	<i>Iris x germanica</i>	Çok nevrüzotu	<i>Linaria genistifolia</i>
Kaba süsen	<i>Iris galatica</i>	Yalın nevrüzotu	<i>Linaria simplex</i>
Van nevrüzü	<i>Iris pseudocaucaşica</i>	Beşdamarotu	<i>Plantago holosteum</i>
Has kofa	<i>Juncus anatolicus</i>	Damarlıca	<i>Plantago lanceolata</i>
Hasırsazı	<i>Juncus conglomeratus</i>	Sugedemesi	<i>Veronica anagallis-aquatica</i>
Erkek kofa	<i>Juncus gerardii</i>	Camak	<i>Veronica anagalloides</i>
Acem kofası	<i>Juncus persicus</i>	Bozakman mavişi	<i>Veronica bozakmanii</i>
Yayla kekiği	<i>Thymus praecox</i>	Kandilçiçeği	<i>Veronica gentianoides</i>
Kayamayasıllı	<i>Ajuga chamaepitys</i>	Devesabunu	<i>Veronica multifida</i>
Sivrimayasıl	<i>Ajuga salicifolia</i>	Çelebi maviş	<i>Veronica praecox</i>
Giripotu	<i>Ballota nigra</i>	Kızıldağ mavisii	<i>Veronica thymoides</i>
Ballicak	<i>Lamium album</i>	Pişikkeveni	<i>Acantholimon acerosum</i>
Güzelce	<i>Lamium multifidum</i>	Üçkılçık	<i>Aegilops triuncialis</i>
Mor yayotu	<i>Marrubium astracanicum</i>	Tarla tilkikuyruğu	<i>Alopecurus myosuroides</i>
Bozotu	<i>Marrubium parviflorum</i>	Sakalotu	<i>Bothriochloa ischaemum</i>
İtsineği	<i>Marrubium trachyticum</i>	Tekkılcan	<i>Brachypodium distachyon</i>
Pünk	<i>Mentha longifolia</i>	Zembilotu	<i>Briza media</i>
Dere nanesi	<i>Mentha longifolia</i>	İyeotu	<i>Bromus japonicus</i>
Yarpuz	<i>Mentha pulegium</i>	Kır bromu	<i>Bromus tectorum</i>
Kedinanesi	<i>Nepeta cataria</i>	Bekarotu	<i>Calamagrostis epigeios</i>
Bozkırpisiği	<i>Nepeta congesta</i>	Sazçimi	<i>Calamagrostis pseudophragmites</i>
Top piskotu	<i>Nepeta stricta</i>	Buzağıotu	<i>Chrysopogon gryllus</i>
Mor mercan	<i>Origanum sipyleum</i>	Kıllı domuzayrığı	<i>Dactylis glomerata</i>
Silvanok	<i>Phlomis pungens</i>	Dikenbaşotu	<i>Echinaria capitata</i>
Çalıbaba	<i>Prasium majus</i>	Elimotu	<i>Elymus hispidus</i>
Akgalabor	<i>Salvia candidissima</i>	Aksak tarak	<i>Eremopyrum confusum</i>
Kutnu	<i>Salvia dichroantha</i>	Çarşak yumağı	<i>Festuca callieri</i>
Şağır şalba	<i>Salvia frigida</i>	Meşe yumağı	<i>Festuca valesiaca</i>
Ayaklı şalba	<i>Salvia heldreichiana</i>	Kıllı yulaf	<i>Helictotrichon pubescens</i>
Gehareş	<i>Salvia nemorosa</i>	Boncuk arpa	<i>Hordeum bulbosum</i>
Puslu şalba	<i>Salvia recognita</i>	Duvar arpası	<i>Hordeum murinum</i>
Kalın şalba	<i>Salvia suffruticosa</i>	Çim	<i>Lolium perenne</i>
Çevlikotu	<i>Salvia syriaca</i>	Dağ itkuyruğu	<i>Phleum montanum</i>
Hart şalbası	<i>Salvia verticillata</i>	Kamış	<i>Phragmites australis</i>
Dadırak	<i>Salvia verticillata</i>	Yayla salkımotu	<i>Poa alpina</i>
Çibriska	<i>Satureja hortensis</i>	Yumrulu salkım	<i>Poa bulbosa</i>
Bodurçay	<i>Sideritis amasiaca</i>	Orman salkımı	<i>Poa nemoralis</i>
Karakurbağa çayı	<i>Sideritis germanicopolitana</i>	Gagaotu	<i>Rostraria cristata</i>
Haciosmanotu	<i>Stachys annua</i>	Ak bozkıryumağı	<i>Sesleria alba</i>
Tok deliçay	<i>Stachys iberica</i>	Buzağılık	<i>Stipa arabica</i>
Zarif deliçay	<i>Stachys setifera</i>	Dirgen kilaç	<i>Stipa holosericea</i>
Ververik	<i>Teucrium brevifolium</i>	Gevşek sorguçotu	<i>Stipa lessingiana</i>
Kirveotu	<i>Teucrium orientale</i>	Zarif kilaç	<i>Stipa pulcherrima</i>
Kurtluca	<i>Teucrium scordium</i>	Kılçık arpası	<i>Taeniatherum caput-medusae</i>
Sivas kekiği	<i>Thymus pectinatus</i>	Ekmeçlik buğday	<i>Triticum aestivum</i>
Kara reyhan	<i>Ziziphora persica</i>	Makarnalık buğday	<i>Triticum durum</i>
Bozkır yıldızı	<i>Gagea taurica</i>	Yılan yoncası	<i>Polygala anatolica</i>
Çam keteni	<i>Linum aroanium</i>	Puslu sütotu	<i>Polygala pruinosa</i>
Özge keten	<i>Linum cariense</i>	Gihaye sipirge	<i>Polygala supina</i>
Sarıkamış	<i>Linum mucronatum</i>	Yerdeğıştiren	<i>Polygonum amphibium</i>
Tebeşir keteni	<i>Linum mucronatum</i>	Atmercimeği	<i>Polygonum patulum</i>
Narin keten	<i>Linum tenuifolium</i>	Soğanbağı	<i>Polygonum patulum</i>
Hevhulma	<i>Lythrum salicaria</i>	Kuzukulağı	<i>Rumex acetosella</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Gülhannaz	<i>Althaea cannabina</i>	Labada	<i>Rumex crispus</i>
Gülhatmi	<i>Althaea hirsuta</i>	Kuzukıkırdağı	<i>Rumex tuberosus</i>
Ebecik	<i>Malva alcea</i>	Suotu	<i>Potamogeton natans</i>
Yastıman	<i>Malva cretica</i>	Farekulağı	<i>Anagallis arvensis</i>
Ebegümeçi	<i>Malva sylvestris</i>	Tavukkursacağı	<i>Androsace maxima</i>
Ayıdutu	<i>Maclura pomifera</i>	Hilal kargaotu	<i>Lysimachia verticillaris</i>
Ak dut	<i>Morus alba</i>	Çuhaçiçeği	<i>Primula acaulis</i>
Cılbırtı	<i>Fontanesia phillyreoides</i>	Felçotu	<i>Primula auriculata</i>
Sivri dışbudak	<i>Fraxinus angustifolia</i>	Kan damlası	<i>Adonis aestivalis</i>
Hasanhüseyin çiçeği	<i>Epilobium hirsutum</i>	Cinlalesi	<i>Adonis flammea</i>
Dilyakısı	<i>Epilobium lanceolatum</i>	Yelotu	<i>Ceratocephala falcata</i>
Kurbağasalebi	<i>Coeloglossum viride</i>	Akasma	<i>Clematis vitalba</i>
Kurbağa salebi	<i>Corallorhiza trifida</i>	Morçiçek	<i>Consolida orientalis</i>
Kocadudaklı	<i>Dactylorhiza nieschalkiorum</i>	Topal mahmuz	<i>Consolida raveyi</i>
Bindallıçiçeği	<i>Epipactis helleborine</i>	Horoz kuyruğu	<i>Consolida regalis</i>
Saçuzatan	<i>Limodorum abortivum</i>	Tarla çörekotu	<i>Nigella arvensis</i>
Pipisi salebi	<i>Listera cordata</i>	Mustafa çiçeği	<i>Ranunculus arvensis</i>
Çayır salebi	<i>Orchis palustris</i>	Buladanotu	<i>Ranunculus brutius</i>
Dağ salebi	<i>Orchis spitzelii</i>	Kağıthane çiçeği	<i>Ranunculus constantinopolitanus</i>
Sarı gözotu	<i>Macrosyringion glutinosum</i>	Gümüş düğünçiçeği	<i>Ranunculus illyricus</i>
Kokulu süpürgeotu	<i>Orobanche caryophyllacea</i>	Tıktakdana	<i>Ranunculus repens</i>
Deli yerböreği	<i>Orobanche cernua</i>	Kavgaotu	<i>Reseda germanicopolitana</i>
Toros veremotu	<i>Orobanche cilicica</i>	Ören gerdanlığı	<i>Reseda inodora</i>
Mor veremotu	<i>Orobanche purpurea</i>	Muhabbet çiçeği	<i>Reseda lutea</i>
Narin canavarotu	<i>Orobanche ramosa</i>	Muhabbet çiçeği	<i>Reseda lutea</i>
Hotozlu bitotu	<i>Pedicularis comosa</i>	Eşekçitlimi	<i>Reseda luteola</i>
Kırk bitotu	<i>Pedicularis condensata</i>	Karaçalı	<i>Paliurus spina-christi</i>
Kardaşkanı	<i>Phelypaea coccinea</i>	Fıtıkotu	<i>Agrimonia eupatoria</i>
Tarla şahteresi	<i>Fumaria parviflora</i>	Su keltatı	<i>Alchemilla mollis</i>
Çömlekçatlatan	<i>Glaucium corniculatum</i>	Akpençe	<i>Alchemilla sericea</i>
Tarla düğünçüçeği	<i>Hypocoum pendulum</i>	Tüylü karagöz	<i>Amelanchier ovalis</i>
Kara gelincik	<i>Papaver lacerum</i>	Payam	<i>Amygdalus orientalis</i>
Fukaraotu	<i>Kickxia elatine</i>	Mahlep	<i>Cerasus mahaleb</i>
Som nevrüzotu	<i>Linaria genistifolia</i>	Dağ muşmulası	<i>Cotoneaster nummularius</i>
Ekin nevrüzotu	<i>Linaria genistifolia</i>	Çayirmelikesi	<i>Filipendula vulgaris</i>
Koca aslanagzı	<i>Linaria grandiflora</i>	Dağ çileği	<i>Fragaria vesca</i>
Sarı nevrüzotu	<i>Linaria kurdica</i>	Mübarekodu	<i>Geum rivale</i>
Yedidamarotu	<i>Plantago major</i>	Meryemotu	<i>Geum urbanum</i>
Sinirotu	<i>Plantago major</i>	Su parmakotu	<i>Potentilla recta</i>
Yılandili	<i>Plantago maritima</i>	Kuz parmakotu	<i>Potentilla umbrosa</i>
Kır mavişi	<i>Veronica arguteserrata</i>	Yunus eriği	<i>Prunus divaricata</i>
Ekin mavişi	<i>Veronica arvensis</i>	Bey armudu	<i>Pyrus communis</i>
Çifte maviş	<i>Veronica biloba</i>	Ahlat	<i>Pyrus elaeagnifolia</i>
Baharmavisi	<i>Veronica hederifolia</i>	Kuşburnu	<i>Rosa canina</i>
Oropaçayı	<i>Veronica officinalis</i>	Çobankösteği	<i>Rubus canescens</i>
Gözmumcuğu	<i>Veronica orientalis</i>	Böğürtlen	<i>Rubus sanctus</i>
Bahçe mavişi	<i>Veronica triphyllos</i>	Geyik elması	<i>Sorbus umbellata</i>
Fızık	<i>Acantholimon acerosum</i>	Akçabelumotu	<i>Asperula involucreta</i>
Köslü keveni	<i>Acantholimon caesareum</i>	Sarmaş belum	<i>Asperula lilaciflora</i>
Kavuzlu geven	<i>Acantholimon glumaceum</i>	Nermik	<i>Callipeltis cucullaris</i>
Baca kirpiotu	<i>Acantholimon lycaonicum</i>	Kulaklı sarılıkotu	<i>Cruciata articulata</i>
Güdük kirpiotu	<i>Acantholimon lycaonicum</i>	Kırım güzeli	<i>Cruciata taurica</i>
Kardiken	<i>Acantholimon ulicinum</i>	Çobansüzgeci	<i>Galium aparine</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Kınalı kirpiotu	Acantholimon venustum	Gür iplikçik	Galium incanum
Karakına	Plumbago europaea	Orman iplikçiği	Galium odoratum
İkikilçik	Aegilops biuncialis	Koru yoğurtotu	Galium rotundifolium
Karaot	Aegilops caudata	Sarı yoğurtotu	Galium verum
Ak buğdayanası	Aegilops speltoides	Boyalık	Galium verum
Hanım buğday	Aegilops umbellulata	Kökboyası	Rubia tinctorum
Otlak ayrığı	Agropyron cristatum	Kır sedefotu	Ruta thesioides
Tavusotu	Agrostis stolonifera	Karakavak	Populus nigra
Kamış tilkikuyruğu	Alopecurus arundinaceus	Titrek kavak	Populus tremula
Puslu ipekçimi	Apera intermedia	Aksöğüt	Salix alba
İpek çimi	Apera spica-venti	Ardıç güveleği	Arceuthobium oxycedri
Çayır yulafı	Arrhenatherum elatius	Meşe güveliği	Thesium billardieri
Yulaf	Avena sativa	Ökseotu	Viscum album
Kadindili	Briza humilis	Çam güveliği	Viscum album
Küçükzembil	Briza minor	Ova akçaağacı	Acer campestre
İbubukotu	Bromus danthoniae	İsfendan	Acer negundo
Salkım kılcan	Bromus racemosus	Sarı taşkıran	Saxifraga cymbalaria
Kaba brom	Bromus ramosus	Benli taşkıran	Saxifraga rotundifolia
Kirpikli damiye	Bromus squarrosus	Elköpürten	Scrophularia scopolii
Sağır ilcan	Bromus sterilis	Serkele	Scrophularia xanthoglossa
Bozkır bromu	Bromus tomentellus	Banotu	Hyoscyamus niger
Köpekdişi	Cynodon dactylon	Sofur	Solanum dulcamara
Puslu putaotu	Elymus elongatus	İlgin	Tamarix smyrnensis
Tebeşir buğdayı	Elymus nodosus	Sırmağuşu	Daphne pontica
Sabankıran	Elymus repens	Duvar fesleğeni	Parietaria judaica
Toros buğdayı	Elymus tauri	Isırgan	Urtica dioica
Uzun salkım	Festuca longipanicula	Kokulu menekşe	Viola odorata
Alaca yulaf	Helictotrichon versicolor	Çekiçlik	Asphodeline damascena
Odun arpası	Hordelymus europaeus	İtüzerliği	Zygophyllum fabago
İkili arpa	Hordeum distichon	Çobandüdüğü	Alisma plantago-aquatica
Yatık arpa	Hordeum geniculatum	Hayat süpürgesi	Atriplex hortensis
Arpa	Hordeum vulgare	Yufka unluca	Atriplex laevis
İtalyan çimi	Lolium multiflorum	Unluca	Atriplex tatarica
Sert çim	Lolium rigidum	Dağ pancarı	Beta lomatoğona
Kirpikli inci	Melica ciliata	Ezgen	Camphorosma monspeliaca
Narin darı	Milium vernale	Çatalacı	Petrosimonia brachiata
Yiğit pirinçotu	Oryzopsis miliacea	Döngöle	Salsola kali
Fıskiyeotu	Pennisetum orientale	Sırtlı körmən	Allium carinatum
Alp itkuyruğu	Phleum alpinum	Kaya sarmısağı	Allium macrochaetum
Kumul itkuyruğu	Phleum bertolonii	Kardelen	Galanthus elwesii
Meşe itkuyruğu	Phleum exaratum	Karabenek	Artemisia squamata
Bayır itkuyruğu	Phleum phleoides	Kimyon	Carum carvi
Uslu salkım	Poa cenisia	Göz dikenli	Eryngium creticum
Çayır salkımotu	Poa pratensis	Tavşancılota	Heracleum paphlagonicum
Tüylüceot	Polypogon viridis	Kefe kimyonu	Laser trilobum
Yeşil şıçansaçı	Setaria viridis	Sanikel	Sanicula europaea
Sorguçotu	Stipa ehrenbergiana	Azmiryon	Smyrniolum galaticum
Taş kilaç	Stipa joannis	Sarıkörek	Smyrniolum perfoliatum
Ventenotu	Ventenata dubia	Yılincücüğü	Arum elongatum
Kirpikliçim	Vulpia ciliata	Kargabardağı	Aristolochia maurorum
Yamuk kirpikliçim	Vulpia unilateralis	Gangırdak	Aristolochia pontica
Bezmeceotu	Polygonum arenastrum	Kuşkonmaz	Asparagus officinalis
Madımak	Polygonum cognatum	Gök müşkürüm	Muscari aucheri
Yayılgan	Polygonum convolvulus	Keşişbaşı	Muscari azureum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Tirşon	Polygonum lapathifolium	Soryaz	Ornithogalum armeniacum
Ekşikulak	Rumex conglomeratus	Akbaldır	Ornithogalum narbonense
Ekşimen	Rumex scutatus	Saçakotu	Asplenium trichomanes
Farekulağı	Anagallis arvensis	Yaylapatı	Aster alpinus
Bağırsakotu	Anagallis foemina	Koyungözü	Bellis perennis
Kargaitu	Lysimachia vulgaris	İhriz	Carthamus persicus
Dağlalesi	Anemone blanda	Aspir	Carthamus tinctorius
Yağlı mahmuz	Consolida glandulosa	Dişlek sarıbaş	Centaurea kotschy
Süvari mahmuzu	Consolida hellespontica	Kirpi kangalı	Cirsium echinus
Boz mahmuz	Consolida thirkeana	İlgaz darınacı	Doronicum bithynicum
Başhezaren	Delphinium davisii	Kenger	Gundelia tournefortii
Hezaren	Delphinium venulosum	Çayır şahinotu	Hieracium medianiforme
Deli çörekotu	Nigella elata	Ak andızotu	Inula heterolepis
Cüccem	Nigella nigellastrum	Dedegülü	Jurinella moschus
Kara çöreotu	Nigella segetalis	Galagan	Onopordum acanthium
Evlimemedotu	Ranunculus cornutus	Karasakız	Reichardia dichotoma
Şam düğünçiçeği	Ranunculus damascenus	Çalık	Scorzonera suberosa
Yamuk çirnotu	Ranunculus lateriflorus	Papatya	Tripleurospermum decipiens
Kaya yağotu	Ranunculus pedatus	Saçaklı beybınık	Tripleurospermum tenuifolium
Savotu	Ranunculus polyanthemus	Yel eğreltisi	Athyrium filix-femina
Has düğünçiçeği	Ranunculus reuterianus	Firek	Ostrya carpinifolia
Rumeli yağotu	Ranunculus rumelicus	Göktaşkesen	Aegonychon purpurocaeruleum
Kaytaran	Thalictrum minus	Tatlıbaba	Anchusa hybrida
Cehri	Rhamnus petiolaris	Tok taşkesen	Buglossoides incrassata
Balkan cehrisi	Rhamnus rhodopea	Sarı taşkesen	Neatostema apulum
Kaf şebnemlisi	Alchemilla caucasica	Bahar sormuğu	Nonea caspica
Top keltat	Alchemilla holocycla	Amasya şıncarı	Onosma bornmuelleri
Dişlek keltat	Alchemilla porrectidens	Küveli emcek	Onosma bracteosa
Haceli bademi	Amygdalus balansae	Kağıt emcek	Onosma sericea
Badem	Amygdalus communis	Bozkır çarşağı	Paracaryum calycinum
Karabadem	Amygdalus webbii	Ak kayagülü	Aethionema iberideum
Kiraz	Cerasus avium	Sarımsak hardalı	Alliaria petiolata
Kaba muşmula	Cotoneaster tomentosus	Güzel kuduzotu	Alyssum praecox
Yemişen	Crataegus monogyna	Sülün kevke	Alyssum trichostachyum
Alıç	Crataegus orientalis	Köse kazteresi	Arabis allionii
Koyun alıcı	Crataegus orientalis	Tüylü kazteresi	Arabis hirsuta
Kotan alıcı	Crataegus tanacetifolia	Temrentere	Arabis sagittata
Kızlar yemişi	Crataegus x bornmuelleri	Nicarotu	Barbarea vulgaris
Ayva	Cydonia oblonga	Peri seyyahotu	Bornmuellera cappadocica
Acı elma	Malus sylvestris	Karahardal	Brassica nigra
Gümüş parmakotu	Potentilla argentea	Dişlikök	Cardamine bulbifera
Bursa parmakotu	Potentilla buccoana	Sultan kodimotu	Cardamine impatiens
Beşparmakotu	Potentilla crantzii	Taraklı kodimotu	Cardamine impatiens
Yatık parmakotu	Potentilla humifusa	Piçik	Cardamine penzesii
Cüce parmakotu	Potentilla micrantha	Sarıgıllık	Chrysochamela elliptica
Gül parmakotu	Potentilla palustris	Kocatelkari	Conringia orientalis
Reşatıotu	Potentilla reptans	Anadolama	Draba anatolica
Erik	Prunus x domestica	Kaya dolaması	Draba bruniifolia
Has gül	Rosa boissieri	Tüylü dolama	Draba heterocoma
Öküz gülü	Rosa pulverulenta	Cüce dolama	Draba nana
Kara kuşburnu	Rosa spinosissima	Kaba zarife	Erysimum pulchellum
Çazı gülü	Rosa villosa	Fındık hardalı	Euclidium syriacum
Ahududu	Rubus idaeus	Morbeğendiotu	Iberis carnosae
Çayır düğmesi	Sanguisorba minor	Çivitotu	Isatis tinctoria

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Gambati	Sanguisorba officinalis	Kızılgöbeği	Isatis tinctoria
Keçisakalı	Spiraea crenata	Horozcuk	Lepidium campestre
Özge belumotu	Asperula bornmuelleri	Diğnik	Lepidium draba
Has belumotu	Asperula pestalozzae	Nujdar	Lepidium latifolium
Yamaç belumotu	Asperula tenella	Tuzık	Lepidium ruderales
İnce haçotu	Crucianella angustifolia	Ada giylesi	Microthlaspi natolicum
Çayır haçotu	Crucianella bithynica	Kaşıkotu	Pseudosempervivum sempervivum
Tüylü sarıliotu	Cruciata pedemontana	Kedi turbu	Rapistrum rugosum
Bursa iplikçiği	Galium album	Çakandura	Rorippa sylvestris
Çankırı yoğurtotu	Galium cankiriense	Ekin dağarcığı	Thlaspi arvense
Yarık	Galium fissurense	Mor dağarcık	Thlaspi lilacinum
Kıvrık iplikçik	Galium floribundum	Sırıktare	Turritis laxa
Çalı iplikçiği	Galium lovcense	Uludeğnek	Asyneuma rigidum
Duvar iplikçiği	Galium murale	Kovan çanı	Campanula trachelium
Gök iplikçik	Galium paschale	Kebere	Capparis spinosa
Keçi iplikçiği	Galium spurium	Ganteper	Cephalaria procera
Havotu	Galium tricorntum	Deli eşekkulağı	Knautia involucrata
Kıllı örenotu	Valantia hispida	Dokuzdon	Lonicera etrusca
Taş sedefotu	Ruta suaveolens	Kediotu	Valeriana officinalis
Salkım söğüt	Salix babylonica	Top kediotu	Valeriana tuberosa
Yer güveleği	Thesium procumbens	Atyaran	Herniaria glabra
Gök nar güveleği	Viscum album	Kuzey tıstısı	Minuartia micrantha
Taraklık ağacı	Acer hyrcanum	Kavuklu nakıl	Silene capitellata
İt sıracıotu	Scrophularia canina	Gagalı nakıl	Silene rhynchocarpa
Ulu sıracıotu	Scrophularia olympica	Remilotu	Spergularia rubra
Gök nar sığırkuyruğu	Verbascum abieticola	Subounuzu	Ceratophyllum submersum
Koca sığırotu	Verbascum bithynicum	Karağan	Cistus laurifolius
Bozkulak	Verbascum cheiranthifolium	Üç mahrut	Colchicum trigynum
Bozkulak	Verbascum cheiranthifolium	Şaşırtkovan	Colchicum umbrosum
Gavur sığırkuyruğu	Verbascum eriocarpum	Bürük	Calystegia silvatica
Altuni sığırkuyruğu	Verbascum flavidum	Çadırçiçeği	Convolvulus cantabrica
Öküz kuyruğu	Verbascum georgicum	Kafırsaçı	Cuscuta campestris
Danak kuyruğu	Verbascum glomeratum	Bodur daoruğu	Sedum cespitosum
Uslu sığırkuyruğu	Verbascum gnaphalodes	Eşek hıyarı	Ecballium elaterium
Tavşan sığırkuyruğu	Verbascum lagurus	Boz ardıç	Juniperus excelsa
Yünlü sığırkuyruğu	Verbascum lasianthum	İkiz ayakotu	Carex distachya
Yanık sığırkuyruğu	Verbascum phoeniceum	Çol ayakotu	Carex stenophylla
İnebolu sığırkuyruğu	Verbascum pseudovarians	Pambıkotu	Eriophorum latifolium
Bağ sığırkuyruğu	Verbascum tossiense	Ayna semerotu	Schoenoplectus tabernaemontani
Mor sığırkuyruğu	Verbascum wiedemannianum	Gevrek eğrelti	Cystopteris fragilis
Kokarağaç	Ailanthus altissima	Renkotu	Datisca cannabina
Ova ılgını	Tamarix tetrandra	Deredoruk	Equisetum telmateia
Çekem	Thymelaea passerina	Ayüzümü	Vaccinium myrtillus
Kindıra	Sparganium erectum	Sütlüağı	Euphorbia anacampseros
Cil	Typha latifolia	Tasmaotu	Euphorbia seguieriana
Püf sazi	Typha shuttleworthii	Urus sütleğeni	Euphorbia szovitsii
Ova karağacı	Ulmus minor	Patpat	Astragalus lineatus
Mineçiçeği	Verbena officinalis	Ankara geveni	Astragalus listoniae
Yabani menekşe	Viola kitaibeliana	Aydın geveni	Astragalus lycius
Saklı menekşe	Viola occulta	Bıyık geveni	Astragalus melanophurius
Tüylü menekşe	Viola parvula	Serçe geveni	Astragalus micropterus
Kılçiriş	Asphodeline taurica	Parlak geven	Astragalus nitens
Çobançökerten	Tribulus terrestris	Babadağ geveni	Astragalus pinetorum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Lokman ayıpençesi	Acanthus dioscoridis	Bolaman geveni	Astragalus polemoniicus
Killi ayıpençesi	Acanthus hirsutus	Zümra geveni	Astragalus ponticus
Mürver otu	Sambucus ebulus	Türk geveni	Astragalus turcicus
Ağaç mürver	Sambucus nigra	Asfaltotu	Bituminaria bituminosa
Germeşe	Viburnum lantana	Top borcak	Genista involucrata
Kurbağakaşığı	Alisma lanceolatum	Sarısalkım	Laburnum anagyroides
Yatık ateştopu	Bassia prostrata	Koru mürdümüğü	Lathyrus aureus
Kır pancarı	Beta corolliflora	Colban	Lathyrus cicera
Aksirken	Chenopodium album	Tavşankanı	Lathyrus digitatus
Cülek	Chenopodium foliosum	Gümüş korunga	Onobrychis argyrea
Hölmezotu	Noaea mucronata	Dağ korungası	Onobrychis montana
Boz soda	Salsola boissieri	Korunga	Onobrychis viciifolia
Sarısoğan	Allium flavum	Yalancı akasya	Robinia pseudoacacia
Deliprasa	Allium scorodoprasum	Top çemenotu	Trigonella capitata
Boyacı sumağı	Cotinus coggygria	Kocafiğ	Vicia narbonensis
Çöğre	Pistacia palaestina	Delişira	Blackstonia perfoliata
Sumak	Rhus coriaria	Sütlü güşad	Gentiana asclepiadea
Peçek	Anthriscus nemorosa	Gentiyen	Gentiana verna
Havyıldız	Astrodaucus orientalis	İncegeliçarşafı	Geranium pusillum
Yumurca	Bifora radians	Sucivanperçemi	Myriophyllum spicatum
Gıncırop	Bunium microcarpum	Yamaç kantaronu	Hypericum microcalycinum
Çalı şeytanı	Bupleurum Gerardii	Çay kantaronu	Hypericum montbretii
Soluk şeytanayağı	Bupleurum rotundifolium	Kangiranotu	Hypericum trachyphyllum
Kavgal	Caucalis platycarpus	Çakır çiğdem	Crocus biflorus
Sarılakotu	Chaerophyllum aureum	Sarı navruz	Crocus danfordiae
Yabani havuç	Daucus carota	Meşe luzulu	Luzula sylvatica
Dikenli çördük	Echinophora tournefortii	Kaba fesleğen	Clinopodium grandiflorum
Çakırotu	Eryngium bithynicum	Balbaşı	Lamium macrodon
Çakırotu	Eryngium campestre	Küllü bozotu	Marrubium parviflorum
Yer kestanesi	Eryngium campestre	Çanakçiçeği	Moluccella laevis
Boğadikeni	Eryngium giganteum	Bozok şalbası	Salvia yosgadensis
Davarotu	Malabaila secacul	Tüylü çay	Stachys lavandulifolia
Peri anasonu	Pimpinella cappadocica	Gülfatma	Alcea apterocarpa
Sultanteresi	Prangos meliocarpoides	Hubazi	Malvella sherardiana
Kışkış	Scandix australis	Gümüşü ihlamur	Tilia tomentosa
İnce dercikotu	Torilis leptophylla	Tuzağacı	Nitraria schoberi
Karaheci	Turgenia latifolia	Kurtbağrı	Ligustrum vulgare
Peynirotu	Zosima absinthifolia	Çayırgülü	Epilobium dodonaei
Bacırgan	Cynanchum acutum	Sivrisalep	Anacamptis pyramidalis
Bikir çiçeği	Vinca herbacea	Ormankuşçuğu	Cephalanthera damasonium
Nivik	Arum hygrophilum	Çamçiçeği	Cephalanthera rubra
Yaldıran	Arum orientale	Laz salebi	Dactylorhiza euxina
Kuşkonmaz	Asparagus persicus	Kırım salebi	Dactylorhiza iberica
Saplı sümbül	Bellevalia speciosa	Osmanlı salebi	Dactylorhiza osmanica
Minik sümbül	Hyacinthella micrantha	Kayışlı keşkeş	Himantoglossum caprinum
Gavurbaşı	Muscari armeniacum	Kedikulağı	Ophrys mammosa
Top müşkürüm	Muscari bourgaei	Sinek salebi	Ophrys oestriifera
Morbaş	Muscari comosum	Çam salebi	Orchis mascula
Arapüzümü	Muscari neglectum	Solgun salep	Orchis pallens
Akyıldız	Ornithogalum alpigenum	Hasancık	Orchis purpurea
Göze sasal	Ornithogalum comosum	Katran alacası	Orchis tridentata
Kirpi sasal	Ornithogalum fimbriatum	Guguk salebi	Platanthera bifolia
Kurt soğanı	Ornithogalum oligophyllum	Horozlu bitotu	Pedicularis comosa
Bayır yıldızı	Ornithogalum orthophyllum	Acer şetere	Fumaria schleicheri

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Sakarca	Ornithogalum sigmoideum	Gündürmelalesi	Glaucium flavum
Salkım sakarca	Ornithogalum sphaerocarpum	Cancan	Veronica chamaedrys
Ergin yıldız	Ornithogalum wiedemannii	Güzelnane	Veronica serpyllifolia
Orman sümbülü	Scilla bifolia	Kıl buğday	Aegilops columnaris
Akbaşı	Achillea aleppica	Narin yulaf	Avena barbata
Hanzabel	Achillea arabica	Peri kılcanı	Bromus cappadocicus
Oymadere	Achillea gypsicola	İbubuk ekini	Bromus scoparius
Civanperçemi	Achillea millefolium	Top tarakotu	Cynosurus echinatus
Kardaşkınası	Achillea santolinoides	Kıvrık tatlıçim	Glyceria notata
Ayvabala	Achillea setacea	Arsız kirkpikliçim	Vulpia myuros
Beyaz civanperçemi	Achillea teretifolia	Çimen eveleği	Polygonum bistorta
Akçabaş	Anthemis cretica	Şortah	Rumex alpinus
Horoz papatyası	Anthemis cretica	Kökükızıl	Rumex obtusifolius
Babunç	Anthemis cretica	Deli susümbülü	Potamogeton berchtoldii
Yaz papatyası	Anthemis sintenisii	Catili	Androsace villosa
Eşekdikeni	Carduus nutans	Yersomunu	Cyclamen coum
Soymaç	Carduus pycnocephalus	Mor kargaotu	Lysimachia atropurpurea
Deli dokuzdikeni	Carlina vulgaris	Lilpar	Caltha palustris
Kır sarıbaşı	Centaurea cankiriensis	Yakmuk	Clematis viticella
Kavgalaz	Centaurea carduiformis	Çöpleme	Helleborus orientalis
Çelebi sarıbaş	Centaurea coronopifolia	Hoş kebikeç	Ranunculus dissectus
Çakır sarıbaş	Centaurea drabifolia	Narin yağçiçeği	Ranunculus gracilis
Salkım düğme	Centaurea patula	Kır yaylaçanağı	Ranunculus oxyspermus
Acı süpürge	Centaurea virgata	Göl yağotu	Ranunculus rionii
Çağlaotu	Chardinia orientalis	Batak düğünçiçeği	Ranunculus sceleratus
Hindiba	Cichorium intybus	Suluçanak	Ranunculus trichophyllus
Vişne kangalı	Cirsium hypoleucum	Pala cehri	Rhamnus thymifolia
Dere kangalı	Cirsium pubigerum	Kasıkotu	Aremonia agrimonoides
Selviotu	Conyza canadensis	Kayısı	Armeniaca vulgaris
Boyacı papatyası	Cota tinctoria	Vişne	Cerasus vulgaris
Küt kızan	Cousinia stapfiana	Sivri parmakotu	Potentilla calabra
Yürekotu	Crepis alpina	Çakal eriği	Prunus spinosa
Sakarkanak	Crepis foetida	Kadingöbeği	Rosa hemisphaerica
Ak kısık	Crepis macropus	Tüntürük	Rubus hirtus
Yabankısık	Crepis sancta	Çayır düğmesi	Sanguisorba minor
Gökbaş	Cyanus depressus	Pitlicen	Sorbus torminalis
Düğmeli ot	Cyanus pichleri	Yumyumotu	Asperula glomerata
Deli kapele	Cyanus triumfettii	Berit belumotu	Asperula stricta
Kaplanotu	Doronicum orientale	Sarılıkotu	Cruciata laevipes
Yayla çiçeği	Helichrysum arenarium	Tezgüvelek	Thesium arvense
Hencecalik	Helichrysum graveolens	Kazdağı akçaağacı	Acer hyrcanum
Bey şahinotu	Hieracium oblongum	Yivli taşkıran	Saxifraga exarata
Acıkanak	Hieracium pannosum	Leblebiçiçeği	Saxifraga kotschyi
Kökçayı	Inula montbretiana	Ak taşkıran	Saxifraga moschata
Yolotu	Inula oculus-christi	Su kestereotu	Scrophularia umbrosa
Geyikgöbeği	Jurinea consanguinea	Harbakotu	Myricaria germanica
Kavotu	Jurinea pontica	Kördiken	Reaumuria alternifolia
Kaşgaldak	Koelpinia linearis	Deli ılgın	Tamarix parviflora
Şebrek	Lapsana communis	Gövçek	Daphne oleoides
Aşyemliği	Leontodon asperrimus	Ak menekşe	Viola alba
Aslandişi	Leontodon crispus	Çayır menekşesi	Viola sieheana
Gulikazer	Leontodon hispidus	Çiriş	Eremurus spectabilis
Kabalak	Petasites hybridus	Er tırnakotu	Pilosella hoppeana

Resim D.13 - Ilgaz Teresi(Arabis abietina)

Resim D.14 - Kır Sarıbaş(Centaurea cankiriense)

D.2. Fauna

İlimiz faunası ile ilgili yapılan çalışmalarda bugüne kadar 51 memeli, 171 kuş, 18 iç su balığı, 17 sürüngen, 8 amfibi ve 1420 omurgasız canlılar tespit edilmiştir.

6 takım, 19 familyaya ait 51 memeli türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 44 tanesi "LC", 5 tanesi "NT" ve 1 tanesi "VU", 1 tanesi "DD" statülerinde yer almaktadır.

Ornitolojik gözlemler neticesinde 17 takım, 44 familyaya ait toplam 171 kuş türlerinden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 164 tanesi "LC", 1 tanesi "EN", 4 tanesi "NT" ve 2 tanesi "VU" statülerinde yer almaktadır.

İç su balıkları için yapılan çalışmalarda 18 iç su balığı türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 14 tanesi “LC”, 2 tanesi “NE” 2 tanesi “VU” statülerinde yer almaktadır.

17 sürüngen türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 11 tanesi “LC”, 3 tanesi “NE” 2 tanesi “NT” ve 1 tanesi “VU” statülerinde yer almaktadır.

8 amfibi türünün IUCN kriterlerine göre bunlardan 6 tanesi “LC”, 1 tanesi “NT” 1 tanesi “DD” statülerinde yer almaktadır.

Omurgalı canlılar için yapılan çalışmada 1420 omurgalı türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 126 tanesi “LC”, 128 tanesi “NE” 5 tanesi “NT”, 1 tanesi “EN” 2 tanesi “VU” ve 1 tanesi de “CR” statülerinde yer almaktadır.

(Çankırı İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşi projesi)

IUCN : (International Union for Conservation of Nature - Dünya Doğayı Koruma Birliği)

“EN”: Tehlikede

“CR”: Kritik Tehlikede

“NT”: Tehdide Yakın

“NE”: Az Endişe Verici

“LC”: En Az Endişe Verici

“VU”: Duyarlı Hassas

“DD”: Yetersiz Veri

Çankırı Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri arasında bulunması nedeniyle, fauna açısından çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir. Kuzeyde, karadeniz ikliminin hakim olduğu ormanlık ve dağlık coğrafyada ayı, kızılgeyik, karaca, çakal ve kurt gibi memeli türler mevcuttur. Son yıllarda Yapraklı, Eldivan, Orta ve Merkez ilçe ormanlık alanlarında da karaca popülasyonunun varlığı tespit edilmiştir. Tilki, tavşan, sansar ve sincap gibi memeliler ise ilin neredeyse genelinde görülmektedir. İlimizin güneydoğusundan geçen Kızılırmak ise, göç mevsiminde sakarca, çamurcun, fiyu, elmabaş patka ve yeşilbaş gibi su kuşlarını misafir etmektedir. Ayrıca ilimizin hemen hemen her ilçesinde yer alan küçük göller ve göletler de angıt ve sakarmeke gibi hayvanları barındırmaktadır.

Çizelge D.51 – Çankırı ilinin Memeli Hayvan Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2020)

ÇANKIRI İLİ MEMELİ HAYVAN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ağaç sansarı	Martes martes	Ev Faresi	<i>Mus macedonicus</i>
Çakal	Canis aureus	Ev Sıçanı	<i>Rattus rattus</i>
Kurt	Canis lupus	Su Samuru	<i>Lutra lutra</i>
Kızıl Tilki	Vulpes vulpes	Kaya Sansarı	<i>Martes foina</i>
Karaca	Capreolus capreolus	Porsuk	<i>Meles meles</i>
Kızıl Geyik	Cervus elaphus	Gelincik	<i>Mustela nivalis</i>
Su Sıçanı	Arvicola amphibius	Büyük nalburunlu yarasa	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Kar Faresi	Chionomys nivalis	Küçük nalburunlu yarasa	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Cüce Avurtlak	Cricetulus migratorius	Kafkas Sincabı	<i>Sciurus anomalus</i>
Çöl Sıçanı	Meriones tristrami	Gelengi	<i>Spermophilus xanthoprimum</i>
Avurtlak	Mesocricetus brandti	Küçük Beyaz Dişli Sivriburunlu fare	<i>Crocidura suaveolens</i>
Tarla Faresi	Microtus guentheri	Kör Fare	<i>Nannospalax xanthodon</i>
Su Kıyı Faresi	Microtus levis	Yaban Domuzu	<i>Sus scrofa</i>

ÇANKIRI İLİ MEMELİ HAYVAN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sosyal Tarla Faresi	<i>Microtus socialis</i>	Boz Ayı	<i>Ursus arctos</i>
Kızıl Sırtlı Fare	<i>Myodes glareolus</i>	Geniş kanatlı yarasa	<i>Eptesicus serotinus</i>
Arap Tavşanı	<i>Allactaga williamsi</i>	Savi'nin Cüce Yarasa	<i>Hypsugo savii</i>
Kirpi	<i>Erinaceus concolor</i>	Küçük farekulaklı yarasa	<i>Myotis blythii</i>
Yaban Kedisi	<i>Felis silvestris</i>	Farekulaklı Büyük Yarasa	<i>Myotis myotis</i>
Vaşak	<i>Lynx lynx</i>	Küçük sakallı yarasa	<i>Myotis mystacinus</i>
Ağaç Yediuyuru	<i>Dryomys nitedula</i>	Cüce Yarasa	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Yaban Tavşanı	<i>Lepus europaeus</i>	Alaca Sansar	<i>Vormela peregusna</i>
Uzun kanatlı yarasa	<i>Miniopterus schreibersii</i>	Köstebek	<i>Talpa levantis</i>
Sarı Boyunlu Orman Faresi	<i>Apodemus flavicollis</i>	Büyük kulaklı yarasa	<i>Myotis bechsteinii</i>
Kaya Faresi	<i>Apodemus mystacinus</i>	Bayağı akşamcı yarasa	<i>Nyctalus noctula</i>
Küçük Orman Faresi	<i>Apodemus uralensis</i>	Çift renkli yarasa	<i>Vespertilio murinus</i>
Orman Faresi	<i>Apodemus witherbyi</i>	Ev Faresi	<i>Mus macedonicus</i>

Resim D.15 - Kızıl Tilki(Vulpes vulpes)

Resim D.16 - Ağaç Sansarı(Martes martes)

Resim D.17 - Kızıl Geyik(Cervus elaphus)

Resim D.18 - Arap Tavşanı(Allactage williamsi)

Resim D.19 - Porsuk(Meles meles)

Resim D.20 - Boz Ayı(Ursus arctos)

Çizelge D.52 – Çankırı ilinin Kuş Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2020)

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Şah Kartal	Aquila heliaca	Tahtalı güvercin	Columba palumbus
Kızıl şahin	Buteo rufinus	Kumru	Streptopelia decaocto
Yılan kartalı	Circaetus gallicus	Küçük kumru	Streptopelia senegalensis
Saz delicesi	Circus aeruginosus	Gökkuzgun	Coracias garrulus
Çayır delicesi	Circus pygargus	Kuzgun	Corvus corax
Küçük orman kartalı	Clanga pomarina	Küçük karga	Corvus monedula
Sakallı akbaba	Gypaetus barbatus	Tepeli guguk	Clamator glandarius
Kızıl akbaba	Gyps fulvus	Bahçe kirazkuşu	Emberiza cirlus
Küçük kartal	Hieraaetus pennatus	Kirazkuşu	Emberiza hortulana
Tarlakuşu	Alauda arvensis	Byıklı doğan	Falco biarmicus
Kulaklı toygar	Eremophila alpestris	Küçük kerkenez	Falco naumanni
Tepeli toygar	Galerida cristata	Gökdoğan	Falco peregrinus
Orman toygarı	Lullula arborea	Kocabaş	Coccothraustes coccothraustes
Boğmaklı toygar	Melanocorypha calandra	Çaprazgaga	Loxia curvirostra
Angıt	Tadorna ferruginea	Şakrak kuşu	Pyrrhula pyrrhula
Ebabil	Apus apus	Kara iskete	Serinus pusillus
Büyük ak balıkçıl	Ardea alba	Karabaşlı iskete	Spinus spinus
Sığır balıkçılı	Bubulcus ibis	Bataklık kırlangıcı	Glareola pratincola
Küçük ak balıkçıl	Egretta garzetta	Kızıl kırlangıç	Cecropis daurica
Kızkuşu	Vanellus vanellus	Ev kırlangıcı	Delichon urbicum
Ak leylek	Ciconia ciconia	Kaya kırlangıcı	Ptyonoprogne rupestris
Kara leylek	Ciconia nigra	Kum kırlangıcı	Riparia riparia
Kaya güvercini	Columba livia	Büyük örümcekkuşu	Lanius excubitor
Üveyik	Streptopelia turtur	Kara alınlı örümcek kuşu	Lanius minor
Leş Kargası	Corvus cornix	Maskeli örümcekkuşu	Lanius nubicus
Ekin kargası	Corvus frugilegus	Kızıl başlı örümcek kuşu	Lanius senator
Ala karga	Garrulus glandarius	Gülen sumru	Gelochelidon nilotica
Saksağan	Pica pica	Karabaş martı	Larus ridibundus
Guguk kuşu	Cuculus canorus	Arikuşu	Merops apiaster
Tarla kirazkuşu	Emberiza calandra	Kır incir kuşu	Anthus campestris
Kaya kirazkuşu	Emberiza cia	Çayır incir kuşu	Anthus pratensis
Karabaşlı kirazkuşu	Emberiza melanocephala	Dağ incirkuşu	Anthus spinoletta
Delice doğan	Falco subbuteo	Akkuyruksallayan	Motacilla alba
Kerkenez	Falco tinnunculus	Dağ kuyruksallayanı	Motacilla cinerea
Keten kuşu	Carduelis cannabina	Sarı kuyruksallayan	Motacilla flava

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Saka	Carduelis carduelis	Kızılgerdan	Erithacus rubecula
Florya	Chloris chloris	Halkalı sinekkapan	Ficedula albicollis
İspinoz	Fringilla coelebs	Alaca Sinekkapan	Ficedula semitorquata
Alamecek	Rhodopechys sanguineus	Taşbülbülü	Irania gutturalis
Küçük iskete	Serinus serinus	Taşkızılı	Monticola saxatilis
Kır kırlangıcı	Hirundo rustica	Gökardıç	Monticola solitarius
Kızıl sırtlı örümcek kuşu	Lanius collurio	Benekli sinekkapan	Muscicapa striata
Sumru	Sternula albifrons	Ak sırtlı kuyrukkakan	Oenanthe finschii
Kızılgerdanlı incirkuşu	Anthus cervinus	Karakulaklı kuyrukkakan	Oenanthe hispanica
Ağaç İncir Kuşu	Anthus trivialis	Alaca kuyrukkakan	Oenanthe pleschanka
Bülbül	Luscinia megarhynchos	Karakızılkuşuk	Phoenicurus ochruros
Boz kuyrukkakan	Oenanthe isabellina	Kızılkuşuk	Phoenicurus phoenicurus
Kuyrukkakan	Oenanthe oenanthe	Çayır taşkuşu	Saxicola rubetra
Büyük baştankara	Parus major	Taşkuşu	Saxicola torquata
Ev serçesi	Passer domesticus	Sarı asma	Oriolus oriolus
Ağaç serçesi	Passer montanus	Mavi baştankara	Cyanistes caeruleus
Bıldırcın	Coturnix coturnix	Çam baştankarası	Periparus ater
Orman alaca ağaçkakanı	Dendrocopos major	Söğüt serçesi	Passer hispaniolensis
Küçük batağan	Tachybaptus ruficollis	Kaya serçesi	Petronia petronia
Sakarmeke	Fulica atra	Kınalı keklük	Alectoris chukar
Saz Tavuğu	Gallinula chloropus	Çilkeklük	Perdix perdix
Siğircik	Sturnus vulgaris	Aksırtlı Ağaçkakan	Dendrocopos leucotos
Boz Çıvgın	Phylloscopus bonelli	Alaca Ağaçkakan	Dendrocopos syriacus
Çıvgın	Phylloscopus collybita	Boyunçeviren	Jynx torquilla
Söğüt bülbülü	Phylloscopus trochilus	Bahri	Podiceps cristatus
Karabaşlı ötleğen	Sylvia atricapilla	Büyük Dağ Bülbülü	Prunella collaris
Akgerdanlı ötleğen	Sylvia communis	Uzunbacak	Himantopus himantopus
Çeltikçi	Plegadis falcinellus	Çulha kuşu	Remiz pendulinus
Karatavuk	Turdus merula	Dere düdükcünü	Actitis hypoleucos
Çakır kuşu	Accipiter gentilis	Küçük Kum kuşu	Calidris minuta
Atmaca	Accipiter nisus	Döğüşkenkuş	Philomachus pugnax
Kara akbaba	Aegypius monachus	Yeşil düdükcün	Tringa ochropus
Kaya kartalı	Aquila chrysaetos	Sıvacı kuşu	Sitta europaea
Şahin	Buteo buteo	Kaya sıvacı kuşu	Sitta neumayer
Büyük orman kartalı	Clanga clanga	Kulaklı orman baykuşu	Asio otus
Kara çaylak	Milvus migrans	Kukumav	Athene noctua
Küçük akbaba	Neophron percnopterus	İshak kuşu	Otus scops
Uzun kuyruklu baştankara	Aegithalos caudatus	Büyük kamışçın	Acrocephalus arundinaceus
Bozkır toygarı	Calandrella brachydactyla	Saz kamışçını	Acrocephalus scirpaceus
Yalıçapkını	Alcedo atthis	Kamış bülbülü	Cettia cetti
Kaşıkgaga	Anas clypeata	Ak mukallit	Iduna pallida
Fiyu	Anas penelope	Boz ötleğen	Sylvia borin
Yeşibaş ördek	Anas platyrhynchos	Küçük akgerdanlı ötleğen	Sylvia curruca
Akkarınlı Ebabil	Tachymarptis melba	Maskeli ötleğen	Sylvia melanocephala
Gri balıkçıl	Ardea cinerea	Çizgili ötleğen	Sylvia nisoria
Erguvani Balıkçıl	Ardea purpurea	Çitkuşu	Troglodytes troglodytes
Çobanalдатan	Caprimulgus europaeus	Öter ardıç	Turdus philomelos
Orman tırmaşığı	Certhia familiaris	Tarla ardıç kuşu	Turdus pilaris
Halkalı küçük cılıbt	Charadrius dubius	Boğmaklı ardıç kuşu	Turdus torquatus
Dere Kuşu	Cinclus cinclus	Ökse ardıcı	Turdus viscivorus
Gökçe güvercin	Columba oenas	Tahtalı güvercin	Columba palumbus

Resim D.21 - Çit Ötleğeni (Sylvia nisoria)

Resim D.22 - Şah Kartal(Aquila heliaca)

Resim D.23 - Büyük Dağ Bülbülü

Resim D.24 - Saz Tavuğu

Resim D.25 – Yalıçapkını

Resim D.26 - Tahtalı Güvercin

Resim D.27 - Alaca Ağačkakan

Resim D.28 - Küçük Akgerdanlı Ötleğen

Çizelge D.53 – Çankırı İlinin Sürüngen Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü, 2020)

ÇANKIRI İLİ SÜRÜNGEN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
İnce Yılan	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Hazer yılanı	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Kafkas Burunlu Engereği	<i>Bufo bufo</i>	Benekli Kaplumbağa	<i>Bufo bufo</i>
Yılan kertenkele	<i>Bufo variabilis</i>	Yeşil Kertenkele	<i>Bufo variabilis</i>
Trabzon Kertenkelesi	<i>Hyla orientalis</i>	Hazer Çizgili Kaplumbağası	<i>Hyla orientalis</i>
İri Yeşil Kertenkele	<i>Ommatotriton ophryticus</i>	İnce Parmaklı Keler	<i>Ommatotriton ophryticus</i>
Tarla Kertenkelesi	<i>Pelobates syriacus</i>	Küpeli Yılan	<i>Pelobates syriacus</i>
Cüce kertenkele	<i>Rana macrocnemis</i>	Su Yılanı	<i>Rana macrocnemis</i>
Tosbağa	<i>Triturus karelinii</i>	Kör Yılan	<i>Triturus karelinii</i>
İnce kertenkele	Tür*	Hazer yılanı	<i>Pelophylax ridibundus</i>

Resim D.29 - Cüce Kertenkele

Resim D.30 - Tosbağa

Resim D.31 - Hazer Yılanı

Resim D.32 - İnce Parmaklı Keler

Çizelge D.54 – Çankırı ilinin Çiftyaşar Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü, 2020)

ÇANKIRI İLİ ÇİFTYAŞARLAR TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ova Kurbağası	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Kuzey Şeritli Semenderi	<i>Ommatotriton ophryticus</i>
Siğilli Kurbağa	<i>Bufo bufo</i>	Toprak Kurbağası	<i>Pelobates syriacus</i>
Değişken Desenli Gece Kurbağası	<i>Bufotes variabilis</i>	Uludağ Kurbağası	<i>Rana macrocnemis</i>
Oriental Ağaç Kurbağası	<i>Hyla orientalis</i>	Pürtüklü Semender	<i>Triturus karelinii</i>

Resim D.33 - Ova Kurbağası

Resim D.34 - Pürtüklü Semender

Resim D.35 - Oriental Ağaç Kurbağası

Resim D.36 - Uludağ Kurbağası

Çizelge D.55 – Çankırı ilinin Balık Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü, 2020)

ÇANKIRI İLİ BALIK TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sazan	Cyprinus carpio	Kababurun	Chondrostoma angorense
Siraz	Capoeta sieboldii	Taşısiran	Cobitis simplicispina
Kaya Balığı	Neogobius fluviatilis	Kızılırmak Kaya Balığı	Gobio kizilirmakensis
Noktalı İnci Balığı	Alburnoides freyhofi	Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus angorae
İnci Balığı	Alburnus derjugini	Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus kosswigi
İnci Balığı	Alburnus escherichii	Kızılırmak Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus samanticus
Gümüş Balığı	Atherina boyeri	Çakıl Balığı	Pseudorasbora parva
Bıyıklı Balık	Barbus tauricus	Acıbalık	Rhodeus amarus
Siraz	Capoeta baliki	Tatlısu Kefali	Squalius pursakensis

Resim D.37 - Tatlısu Kefali

Resim D.38 - Noktalı İnci Balığı

Resim D.39 - Kababurun Balığı

Çizelge D.56 – Çankırı ilinin Omurgasız Canlılar Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2020)

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sarı Lekeli Kavak Süslüböceği	Melanophila picta	Rhagium inquisitor	Gymnopleurus mopsus
Dip kurdu	Capnodis tenebrionis	Dinoptera collaris	Holochelus (Miltotrogus) escherichi
Haziran böceği	Polyphylla (s.str.) fullo	Cortodera discolor	Oxythyrea cinctella
Çilek Tohum Böceği	Harpalus rufipes	Cortodera flavimana	Tropinota (Epicometis) hirta
Süne	Eurygaster integriceps	Cortodera rufipes	Aphodius fimetarius
Kımıl	Aelia rostrata	Vadonia moesiaca	Euheptaulacus sus
Dut kımılı	Dolycoris baccarum	Vadonia unipunctata	Euoniticellus fulvus
Mermer Zıpzıpı	Carcharodus (Lavatheria) lavatherae	Pseudovadonia livida	Euoniticellus pallipes
Şark Zıpzıpı	Carcharodus (Reverdinus) orientalis	Stictoleptura fulva	Caccobius histeroides
Kara Zıpzıp	Erynnis (Hesperopegasus) marloyi	Anastrangalia dubia	Furconthophagus furcatus
Paslı Zıpzıp	Erynnis (s.str.) tages	Anastrangalia sanguinolenta	Palaeonthophagus ovatus
İspanyol Zıpzıpı	Pyrgus armoricanus	Judolia erratica	Palaeonthophagus ruficapillus
Ege Zıpzıpı	Pyrgus melotis	Rutpela maculata	Copris (Copris) armeniacus
Zeytuni Zıpzıp	Pyrgus serratulae	Stenurella bifasciata	Onthophagus (Palaeonthophagus) carpanetoi
Sarıbandlı Zıpzıp	Pyrgus sidae	Stenurella septempunctata	Onthophagus (Palaeonthophagus) rakovici
Kızıl Zıpzıp	Spialia (Neospialia) orbifer	Asemum striatum	Onthophagus (Palaeonthophagus) parmatus
Levantin Zıpzıpı	Thymelicus hyrax	Spondylis buprestoides	Phaeaphodius tauricola
Siyah Antenli Zıpzıp	Thymelicus lineolus	Purpuricenens budensis	Alosimus abellei
Sarı Antenli Zıpzıp	Thymelicus sylvestris	Certallum ebulinum	Meloe proscarabaeus
Yalancıapollo	Archon apollinus	Ropalopus clavipes	Muzimes collaris

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Erik Kırlangıçkuyruğu	Iphiclides podalirius	<i>Phymatodes testaceus</i>	<i>Mylabris variabilis</i>
Kırlangıçkuyruk	Papilio (s.str.) machaon	<i>Anaglyptus arabicus</i>	<i>Stenodera caucasica</i>
Dumanlıapollo	Parnassius (Driopa) mnemosyne	<i>Plagionotus floralis</i>	<i>Zonitis nana</i>
Apollo	Parnassius (s.str.) apollo	<i>Plagionotus bobelayei</i>	<i>Nicrophorus germanicus</i>
Stepfistosu	Zerynthia (Allancastris) deyrollei	<i>Chlorophorus varius</i>	<i>Nicrophorus humator</i>
Turuncusüslü	Anthocharis cardamines	<i>Chlorophorus aegyptiacus</i>	<i>Silpha obscura</i>
Alıçbeyazı	Aporia (s.str.) crataegi	<i>Chlorophorus sartor</i>	<i>Acinopus picipes</i>
Sarıazamet	Colias (Eriocolias) crocea	<i>Rusticoclytus rusticus</i>	<i>Cicindela manticola</i>
Güzel azamet	Colias (s.str.) alfaccariensis	<i>Clytus arietis</i>	<i>Carabus (Ischnocarabus) tenuitarsis</i>
Dağ Oyklösü	Euchloe (s.str.) ausonia	<i>Clytus rhamnii</i>	<i>Carabus (Lamprostus) torosus</i>
Orakkanat	Gonepteryx (s.str.) rhamnii	<i>Clytus schurmanni</i>	<i>Carabus (Oxycarabus) saphyrinus</i>
Doğulu Narinormanbeyazı	Leptidea duponcheli	<i>Stenopterus rufus</i>	<i>Cephalota (Taenidia) eiselti</i>
Narinormanbeyazı	Leptidea sinapis	<i>Dorcadion boluense</i>	<i>Cephalota (Taenidia) cankırana</i>
Çizgili Dağbeyazmeleği	Pieris (Artogeia) bryoniae	<i>Dorcadion cinerarium</i>	<i>Cylindera (Cicindina) arenaria</i>
Dağbeyazmeleği	Pieris (Artogeia) ergane	<i>Dorcadion muchei</i>	<i>Cylindera (s.str.) germanica</i>
Mann'ın Beyazmeleği	Pieris (Artogeia) mannii	<i>Dorcadion subsericatum</i>	<i>Lophyrina littoralis</i>
Yalancı Beyazmelek	Pieris (Artogeia) pseudorapae	<i>Dorcadion sabanoezueense</i>	<i>Trechus (s.str.) ilgazicus</i>
Küçük Beyazmelek	Pieris (Artogeia) rapae	<i>Dorcadion eptemlineatum</i>	<i>Pseudoophonus rufipes</i>
Küçük Beneklimelek	Pontia chloridice	<i>Dorcadion scabricolle</i>	<i>Carabus (Procrustes) chevrolati</i>
Yeni Beneklimelek	Pontia edusa	<i>Dorcadion septemlineatum</i>	<i>Calomera fischeri</i>
Zegris	Zegris eupheme	<i>Dorcadion subsericatum</i>	<i>Calomera littoralis</i>
Küçük Kaplumbağa	Aglais urticae	<i>Dorcadion yilmazi</i>	<i>Harpalus griseus</i>
Niyobe	Argynnis (Fabriciana) niobe	<i>Morimus orientalis</i>	<i>Harpalus smaragdinus</i>
Bahadır	Argynnis (Pandoriana) pandora	<i>Pogonocherus fasciculatus</i>	<i>Pachystus graecus</i>
Güzelinci	Argynnis (Speyeria) aglaja	<i>Acanthocinus aedilis</i>	<i>Brachinus explodens</i>
Beyazinci	Boloria (Clossiana) euphrosyne	<i>Leipus nebulosus</i>	<i>Brachinus crepitans</i>
Dikenkelebeği	Vanessa (Cynthia) cardui	<i>Oberea resslii</i>	<i>Poecilus cupreus</i>
Nazugum	Euphydryas (Eurodryas) aurinia	<i>Oxyilia argentata</i>	<i>Calathus (Neocalathus) melanocephalus</i>
Güzel Nazugum	Euphydryas (Eurodryas) orientalis	<i>Phytoecia humeralis</i>	<i>Ophonus (Metophonus) veluchianus</i>
İspanyol Kraliçesi	Issoria lathonia	<i>Phytoecia wachanrui</i>	<i>Cylindronotus (Odoenemis) dasypus</i>
Akdeniz Hanımelikelebeği	Limenitis (Azuritis) reducta	<i>Phytoecia merkli</i>	<i>Probaticus (Pelorinus) granipennis</i>
Cezayirli İparhan	Melitaea (Cinclidia) (phoebe) punica	<i>Phytoecia pauliraputii</i>	<i>Gonocephalum (s. str.) granulatum</i>
Benekli İparhan	Melitaea (Didymaeformis) didyma	<i>Phytoecia caerulea</i>	<i>Opatrum (s. str.) geminatum</i>
Güzel İparhan	Melitaea (Didymaeformis) fascelis	<i>Phytoecia praetextata</i>	<i>Opatrum (s. str.) sabulosum</i>
İparhan	Melitaea (s.str.) cinxia	<i>Phytoecia praetextata</i>	<i>Podonta soror</i>
Amannisa	Melitaea (Mellicta) athalia	<i>Phytoecia pubescens</i>	<i>Omophlus caucasicus</i>
Karaağaç Nimfalisi	Nymphalis polychloros	<i>Phytoecia rufipes</i>	<i>Pimelia (camphonota) subglobosa</i>
Yırtık pırtık	Polygonia (Comma) c-album	<i>Phytoecia virgula</i>	<i>Anisoplia (Autanisoplia) austriaca</i>
Atalanta	Vanessa (s.str.) atalanta	<i>Phytoecia coerulea</i>	<i>Netocia (Potosia) cuprina</i>
Karamurat	Brintesia circe	<i>Agapanthia lateralis</i>	<i>Protactia (Philhelenia) ungarica</i>
Cadı	Chazara (s.str.) briseis	<i>Agapanthia cardui</i>	<i>Protactia (Potosia) funebris</i>
Funda Zıpızp Perisi	Coenonympha (s.str.) arcania	<i>Agapanthia suturalis</i>	<i>Laccobius (Microlaccobius) gracilis</i>
Küçük Zıpızp Perisi	Coenonympha (s.str.) pamphilus	<i>Agapanthia violacea</i>	<i>Laccobius (Dimorpholaccobius) simulatrix</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
İskoç güzelesmeri	Erebia aethiops	<i>Prionus coriarius</i>	<i>Hydraena ancylae</i>
Orman Güzelesmeri	Erebia medusa	<i>Ergates faber</i>	<i>Hydraena coryleti</i>
Güney kızılmeleği	Hipparchia (Parahipparchia) aristaeus	<i>Rhagium (Megarhagium) mordax</i>	<i>Agabus (Gaurodytes) biguttatus</i>
Esmerperi	Hyponephele (s.str.) lupina	<i>Pachytodes erraticus</i>	<i>Agabus bipustulatus</i>
Azeri Esmerperi	Hyponephele (s.str.) zuvandica	<i>Cerambyx carinatus</i>	<i>Agabus paludosus</i>
Orman esmerboncuğu	Lasiommata petropolitana	<i>Acanthocinus griseus</i>	<i>Acilius sulcatus</i>
Çayiresmeri	Maniola (s.str.) jurtina	<i>Agapanthia frivaldszkyi</i>	<i>Hydroglyphus geminus</i>
Anadolu Melikesi	Melanargia (Turcargia) larissa	<i>Opsilia coerulescens</i>	<i>Platambus maculatus</i>
Ormanmelikesi	Melanargia (s.str.) galathea	<i>Phytoecia (Neomusaria) balcanica</i>	<i>Scarodytes halensis</i>
Karanlık Orman Esmeri	Pararge aegeria	<i>Phytoecia (s.str.) cylindrica</i>	<i>Elmis rioloides</i>
Anadolu Yalancıcadısı	Pseudochazara (Achazara) anthelea	<i>Phytoecia (s.str.) caerulea</i>	<i>Stenelmis puberula</i>
Zümrüt	Callophrys rubi	<i>Phytoecia (s.str.) gamzeae</i>	<i>Gyrinus substriatus</i>
Kutsalmavi	Celastrina argiolus	<i>Niphona picticornis</i>	<i>Notonecta (s.str.) glauca</i>
Mavi Osiris	Cupido (s.str.) osiris	<i>Cortodera neslihanae</i>	<i>Notonecta marmorea</i>
Karagözmavisi	Glaucopteryx (s.str.) alexis	<i>Julodis ehrenbergi</i>	<i>Hydrometra stagnorum</i>
Anadolu Devmavisi	Glaucopteryx (Iolana) lessei	<i>Sphenoptera (s. str.) antiqua</i>	<i>Gerris (s. str.) costae</i>
Büyük Morbakırgüzeli	Lycaena (Alciphronia) alciphron	<i>Sphenoptera (s. str.) coracina</i>	<i>Gerris (s. str.) costae</i>
Ormanbakırgüzeli	Lycaena (Heodes) virgaureae	<i>Anthaxia (Cratomerus) hungarica</i>	<i>Gerris thoracicus</i>
İslibakırgüzeli	Lycaena (Loweia) tityrus	<i>Anthaxia (Haplanthaxia) millefolii</i>	<i>Adelphocoris lineolatus</i>
Ateşbakırgüzeli	Lycaena (Palaeochrysophanus) candens	<i>Anthaxia (Melanthaxia) nigrojubata</i>	<i>Closterotomus norwegicus</i>
Küçükateşgüzeli	Lycaena (Thersamonia) thersamon	<i>Anthaxia (Melanthaxia) godeti</i>	<i>Aphanosoma italicum</i>
Beneklibakırgüzeli	Lycaena (s.str.) phlaeas	<i>Agrilus roscidus</i>	<i>Atractotomus magnicornis</i>
Rebel'in Korubenisi	Phengaris rebeli	<i>Capnodis tenebricosa</i>	<i>Atractotomus mali</i>
Doğulu Esmergöz	Plebejus (Kretania) carmon	<i>Anthobium melanocephalum</i>	<i>Auchenocrepis reuteri</i>
Idasmavisi; Esmergöz	Plebejus (Lycaeides) idas	<i>Trigonurus asiaticus</i>	<i>Brachycoleus decolor</i>
Anadolu Esmergözü	Plebejus (Plebejides) modicus	<i>Aleochara bipustulata</i>	<i>Calocoris affinis</i>
Gümüş Lekeli Esmergöz	Plebejus (s.str.) argus	<i>Aleochara bilineata</i>	<i>Calocoris angularis</i>
Çokgözlü Gümüşmavi	Polyommatus (Albulina (Plebejidea)) loewii	<i>Aleochara laevigata</i>	<i>Camponotidea saundersi</i>
Geranyum Çokgözlüsü	Polyommatus (Aricia (Eumedonia)) eumedon	<i>Aleochara intricata</i>	<i>Campylomma lindbergi</i>
Çokgözlü Balkan mavisi	Polyommatus (Aricia (Ultraaricia)) anteros	<i>Aleochara haematoptera</i>	<i>Campylomma verbasci</i>
Çokgözlü Esmer	Polyommatus (Aricia (s.str.)) agestis	<i>Acrotona obfuscata</i>	<i>Charagochilus gyllenhalii</i>
Çokgözlü Ormanesmeri	Polyommatus (Aricia (s.str.)) artaxerxes	<i>Aloconota gregaria</i>	<i>Chlamydatum (Euattus) pullus</i>
Anormal Çokgözlü	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) admetus	<i>Atheta atramentaria</i>	<i>Dichroscytus seidenstückeri</i>
Çokgözlü Demavendesmeri	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) demavendi	<i>Atheta cinnamoptera</i>	<i>Eurycolpus annulatus</i>
Ripart'in Anormal Çokgözlüsü	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) ripartii	<i>Atheta crassicornis</i>	<i>Globiceps flavomaculatus</i>
Çokgözlü Güzelmavi	Polyommatus (s.str. (Cyaniris)) bellis	<i>Atheta monstrosa</i>	<i>Globiceps sordidus</i>
Çokgözlü Gök mavisi	Polyommatus (s.str. (Lysandra)) bellargus	<i>Xantholinus (Helicophallus) ilgazensis</i>	<i>Globiceps sphegiformis</i>
Çokgözlü Dafnis	Polyommatus (s.str. (Meleageria)) daphnis	<i>Nehemitropia lividipennis</i>	<i>Halticus macrocephalus</i>
Çokgözlü Amanda	Polyommatus (s.str. (Plebicula)) amandus	<i>Anaulacaspis nigra</i>	<i>Harpocera thoracica</i>
Çokgözlü Turkuvazmavisi	Polyommatus (s.str. (Plebicula))	<i>Falagria sulcatula</i>	<i>Icodema infuscatum</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
	dorylas		
Çokgözlü Küçük Turanmavisi	Polyommatus (s.str. (Sublysandra)) cornelius	<i>Falagrioma thoracica</i>	<i>Lygus lucorum</i>
Çokgözlü Menekşemavisi	Polyommatus (s.str. (Thersitesia)) thersites	<i>Bolitochara reyi</i>	<i>Macrolophus costalis</i>
Çokgözlü Mavi	Polyommatus (s.str.) icarus	<i>Gyrophaena affinis</i>	<i>Megalocoleus molliculus</i>
Himalayamavisi	Pseudophilotes vicrama	<i>Drusilla canaliculata</i>	<i>Megaloceroea recticornis</i>
Mormeşe	Quercusia quercus	<i>Ocalea ruficollis</i>	<i>Stenodema (s. str) laevigata</i>
Sevbeni	Satyrium (Nordmannia) abdominalis	<i>Oxypoda abdominalis</i>	<i>Stenodema (s. str) turanica</i>
Minik Sevbeni	Satyrium (Nordmannia) acaciae	<i>Oxypoda brevicornis</i>	<i>Trigonotylus pulchellus</i>
Güzel Sevbeni	Satyrium (Strymonidia) spini	<i>Oxypoda formosa</i>	<i>Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens</i>
Akbes Gelinciği	Tomares (Nogelii) nesimachus	<i>Oxypoda obscuricollis</i>	<i>Deraeocoris (Camptobrochis) serenus</i>
Biberli güve	Biston betularia	<i>Oxypoda opaca</i>	<i>Campylomma nicolasi</i>
Sarı Zerafet	Camptogramma bilineatum	<i>Tetralaucopora rubicunda</i>	<i>Plagiognathus (s. str.) bipunctatus</i>
Sarı Dalgalmühendis	Idaea aureolaria	<i>Stenus callidus</i>	<i>Halticus apterus</i>
Gümüş Gamma	Autographa gamma	<i>Leptobium gracile</i>	<i>Notostira elongata</i>
Sade Altın Gamma	Autographa jota	<i>Leptobium ilgazicum</i>	<i>Notostira erratica</i>
Yeşil kurt	Helicoverpa armigera	<i>Xantholinus audrasi</i>	<i>Oncotylus (Cylindromelus) setulosus</i>
Büyük kaplan güvesi	Arctia caja	<i>Scymbalium anale</i>	<i>Oncotylus (Oncotylus) viridiflavus</i>
Ağaç Kızılkurdu	Cossus cossus	<i>Scopaeus cameroni</i>	<i>Opisthothaenia fulvipes</i>
Büyük tavuskelebeği	Saturnia pyri	<i>Scopaeus haemusensis</i>	<i>Orthops (s.str.) frenatus</i>
Çam çadırtırtılı	Dendrolimus pini	<i>Scopaeus korelli</i>	<i>Orthocephalus parvulus</i>
Yüzük kelebeği	Malacosoma neustria	<i>Sunius adanensis</i>	<i>Orthocephalus saltator</i>
Kuru fsukafa kelebeği	Acherontia atropos	<i>Othius punctulatus</i>	<i>Orthotylus prasinus</i>
Çam Atmacagüvesi	Sphinx pinastri	<i>Philonthus concinnus</i>	<i>Phytocoris tauricola</i>
Elma iç kurdu	Cydia pomonella	<i>Quedius ochripennis</i>	<i>Pilophorus clavatus</i>
Yaprak yeşiltırtılı	Hedya nubiferana	<i>Othius lapidicola</i>	<i>Plagiognathus arbustorum</i>
Yeşil meşe bükücüsü	Tortrix viridana	<i>Gabrieus astutooides</i>	<i>Polymerus cognatus</i>
Çam keseböceği	Thaumetopoea pityocampa	<i>Gabrieus nigrifulus</i>	<i>Polymerus unifasciatus</i>
Çalı Antenli Çam Yaprakarısı	Diprion pini	<i>Philonthus ebeninus</i>	<i>Polymerus vulneratus</i>
Sarı Çalı Antenli Çam Yaprakarısı	Neodiprion sertifer	<i>Philonthus rufimanus</i>	<i>Fulvius punctumalbum</i>
Altın Kelebek	Euproctis chrysorrhoea	<i>Acylophorus glaberrimus</i>	<i>Deraeocoris (s. str.) ruber</i>
Saydam Kanatlı Kavak Kelebeği	Paranthrene tabaniformis	<i>Acylophorus lindbergi</i>	<i>Deraeocoris (s. str.) rutilus</i>
Danaburnu	Gryllotalpa gryllotalpa	<i>Quedius brevis</i>	<i>Megalocoleus tanaceti</i>
Börülce afidi	Aphis craccivora	<i>Quedius limbatus</i>	<i>Leptopterna dolobrata</i>
Fasülye afidi	Aphis fabae	<i>Quedius pseudonigriceps</i>	<i>Grypocoris (Turciocoris) heinzi</i>
Erik afidi	Brachycaudus helichrysi	<i>Quedius umbrinus</i>	<i>Stenotus binotatus</i>
Yeşil afid	Capitophorus eleagni	<i>Emus hirtus</i>	<i>Psallus pinicola</i>
Gül afidi	Macrosiphum rosae	<i>Gyrohypnus angustatus</i>	<i>Psallus varians</i>
Havuç afidi	Cavariella aegopodii	<i>Nudobius lentus</i>	<i>Psallus kolenatii</i>
Tahıl afidi	Schizaphis graminum	<i>Xantholinus coiffaiti</i>	<i>Stenodema virens</i>
Söğüt koşnili	Chionaspis salicis	<i>Achenium anatolicum</i>	<i>Tuponia eckerleini</i>
Yedi noktali uğurböceği	Coccinella septempunctata	<i>Scopaeus laevigatus</i>	<i>Tuponia unicolor</i>
Ekin yaprak sülüğü	Oulema melanopus	<i>Rugilus angustatus</i>	<i>Rhynocoris (s. str.) punctiventris</i>
Dalkıran	Xleborus dispar	<i>Rugilus similis</i>	<i>Sphedanolestes (s. str.) pulchellus</i>
Daldelen	Lymantra coryli	<i>Philonthus mimus</i>	<i>Nagusta goedeli</i>
Meyve yazıcı böceği	Scolytus rugulosus	<i>Philonthus atratus</i>	<i>Nabis (Tropiconabis) capsiformis</i>
Küçük göknar kabukböceği	Cryphalus piceae	<i>Xantholinus procerus</i>	<i>Nabis rugosus</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
6 Dişli Kabuk Böceği	<i>Ips acuminatus</i>	<i>Forficula auricularia</i>	<i>Neides tipularius</i>
Akdeniz çam kabuk böceği	<i>Orthotomicus erosus</i>	<i>Chalcionellus orcinus</i>	<i>Lygaeus equestris</i>
İkidişli Çam Kabukböceği	<i>Pityogenes quadridens</i>	<i>Meligethes coracinus</i>	<i>Lygaeus pandurus</i>
Büyük Gökmar Kabukböceği	<i>Pityokteines curvidens</i>	<i>Meligethes discoideus</i>	<i>Lygaeus saxatilis</i>
Gökmar hortumlu böceği	<i>Trypodendron lineatum</i>	<i>Meligethes lepidii</i>	<i>Orsillus depressus</i>
Geniş cüsseli yusufoçuk	<i>Libellula depressa</i>	<i>Meligethes maurus</i>	<i>Lygaeosoma reticulatum</i>
Siyah ayaklı taş yusufoçuğu	<i>Sympetrum sanguineum</i>	<i>Meligethes nigrescens</i>	<i>Melanocoryphus albomaculatus</i>
Güneyli yusufoçuk	<i>Orthetrum brunneum</i>	<i>Meligethes brachialis</i>	<i>Ortholomus punctipennis</i>
Karinalı yusufoçuk	<i>Orthetrum coerulescens</i>	<i>Auletobius politus</i>	<i>Emblethis griseus</i>
Sarı kanatlı yusufoçuk	<i>Sympetrum flaveolum</i>	<i>Coenorrhinus aequatus</i>	<i>Peritrechus ambiguus</i>
Büyük taş bakiresi	<i>Sympetrum striolatum</i>	<i>Coenorrhinus cribripennis</i>	<i>Peritrechus gracilicornis</i>
Gökmavisi kızböceği	<i>Coenagrion puella</i>	<i>Pselaphorhynchites nanus</i>	<i>Scolopostethus grandis</i>
Mavi kızböceği	<i>Enallagma cyathigerum</i>	<i>Rhynchites hungaricus</i>	<i>Tropistethus fasciatus</i>
Çatal desenli yusufoçuk	<i>Coenagrion scitulum</i>	<i>Cantharis pulicaria</i>	<i>Xanthochilus quadratus</i>
Mavikuyruklu kızböceği	<i>Ischnura elegans</i>	<i>Cantharis rustica</i>	<i>Heterogaster affinis</i>
Büyük kral yusufoçuk	<i>Anax imperator</i>	<i>Cantharis smyrnensis</i>	<i>Oxycarener pallens</i>
Beyaz bacaklı kızböceği	<i>Platycnemis pennipes</i>	<i>Metacantharis taurigrada</i>	<i>Beosus quadripunctatus</i>
İki çizgili yusufoçuk	<i>Cordulegaster picta</i>	<i>Chrysanthia varipes</i>	<i>Rhyarochromus phoenicus</i>
Saz yusufoçuğu	<i>Lestes barbarus</i>	<i>Ischnomera caerulea</i>	<i>Picocoris erythrocephalus</i>
Kahverengi kızböceği	<i>Sympecma fusca</i>	<i>Ischnomera haemorrhoidalis</i>	<i>Metopoplax origani</i>
Kavun Sineği	<i>Myiopardalis pardalina</i>	<i>Oedemera (s.str.) lurida</i>	<i>Emblethis brachynotus</i>
Kiraz sineği	<i>Rhagoletis cerasi</i>	<i>Oedemera (s.str.) penicillata</i>	<i>Emblethis verbasci</i>
Balarısı	<i>Apis mellifera</i>	<i>Oedemera (s.str.) pthysica</i>	<i>Rhyarochromus consors</i>
<i>Rhyarochromus immaculatus</i>	<i>Teinoptera olivina</i>	<i>Macrosteles fieberi</i>	<i>Wormaldia subnigra</i>
<i>Pyrrhocoris apterus</i>	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>	<i>Chiasmus conspurcatus</i>	<i>Psychomyia mengensis</i>
<i>Dicranocephalus agilis</i>	<i>Phragmatobia placida</i>	<i>Cicadula (Henriana) lineatopunctata</i>	<i>Psychomyia pusilla</i>
<i>Dicranocephalus albipes</i>	<i>Leucoma salicis</i>	<i>Cicadula (s. str.) quadrinotata</i>	<i>Cheumatopsyche lepida</i>
<i>Cixius (Ceratocixius) pallipes</i>	<i>Diacrisia sannio</i>	<i>Limotettix striola</i>	<i>Hydropsyche contubernalis</i>
<i>Hyalesthes mlokosieviczi</i>	<i>Callimorpha dominula</i>	<i>Artianus manderstjernii</i>	<i>Hydropsyche martynovi</i>
<i>Hyalesthes obsoletus</i>	<i>Diaphora mendica</i>	<i>Psammotettix pictipennis</i>	<i>Hydropsyche pellucidula</i>
<i>Pentastira major</i>	<i>Catocala elocata</i>	<i>Psammotettix provincialis</i>	<i>Hydropsyche ressi</i>
<i>Pentastira megista</i>	<i>Catocala fraxini</i>	<i>Ebarrius cognatus</i>	<i>Hydropsyche sciligra</i>
<i>Duilus fasciata</i>	<i>Tyria jacobaeae</i>	<i>Empoasca solani</i>	<i>Thremma anomalum</i>
<i>Pentastiridius (s. str.) leporinus</i>	<i>Ethmia bipunctella</i>	<i>Macrosteles sexnotatus</i>	<i>Lithax musaca</i>
<i>Entithena musiva</i>	<i>Crambus pinellus</i>	<i>Paramesus major</i>	<i>Dinarthrum iranicum</i>
<i>Tettigometra (Mitricephalus) leucophaea</i>	<i>Earias clorana</i>	<i>Grypotes puncticollis</i>	<i>Drusus bayburtii</i>
<i>Tettigometra obliqua</i>	<i>Watsonarctia deserta</i>	<i>Selenocephalus stenopterus</i>	<i>Drusus muchei</i>
<i>Raivuna striata</i>	<i>Chelis maculosa</i>	<i>Aguriahana germari</i>	<i>Limnephilus ponticus</i>
<i>Lepyronia coleoptrata</i>	<i>Arctinia casearea</i>	<i>Selenocephalus obsoletus</i>	<i>Micropterna ilgazica</i>
<i>Dictyla echii</i>	<i>Epicallia villica</i>	<i>Selenocephalus pallidus</i>	<i>Beraea walteri</i>
<i>Kalama tricornis</i>	<i>Lithosia quadra</i>	<i>Macropsis megerlei</i>	<i>Adicella syriaca</i>
<i>Monosteira unicastata</i>	<i>Odonestis pruni</i>	<i>Hephathus nanus</i>	<i>Leptocerus interruptus</i>
<i>Physatocheila municeps</i>	<i>Malacosoma castrense</i>	<i>Anaceratagallia ribauti</i>	<i>Nemorius vitripennis</i>
<i>Tingis auriculata</i>	<i>Lasiocampa quercus</i>	<i>lassus scutellaris</i>	<i>Chrysops (s. str.) caecutiens</i>
<i>Corythucha arcuata</i>	<i>Lasiocampa eversmanni</i>	<i>lassus lanio</i>	<i>Chrysops (Petersenychrysops) hamatus</i>
<i>Enoplops disciger</i>	<i>Phyllodesma tremulifolium</i>	<i>Zyginidia pullula</i>	<i>Tabanus autumnalis</i>
<i>Ceraleptus obtusus</i>	<i>Lemonia balcanica</i>	<i>Dryodurgades reticulatus</i>	<i>Tabanus bromius</i>
<i>Coreus marginatus</i>	<i>Agrius convolvuli</i>	<i>Tremulicerus fulgidus</i>	<i>Tabanus latetinctus</i>
<i>Gonocerus juniperi</i>	<i>Deilephila suellus</i>	<i>Frutiodia bisignata</i>	<i>Tabanus leleani</i>
<i>Syromastus rhombeus</i>	<i>Hyles euphorbiae</i>	<i>Parthenolecanium corni</i>	<i>Tabanus oppugnator</i>
<i>Ceraleptus gracilicornis</i>	<i>Hyles hippophaes</i>	<i>Eulecanium tiliae</i>	<i>Tabanus spectabilis</i>
<i>Coriomeris hirticornis</i>	<i>Hyles livornica</i>	<i>Colposcena osmanica</i>	<i>Haematopota kemali</i>
<i>Corixa punctata</i>	<i>Laothoe populi</i>	<i>Rhinocola aceris</i>	<i>Haematopota sewelli</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Sigara (s.str.) striata</i>	<i>Macroglossum stellatarum</i>	<i>Trioza centranthi</i>	<i>Dasyramphus umbrinus</i>
<i>Cyphostethus minitriatus</i>	<i>Marumba quercus</i>	<i>Aphis nasturtii</i>	<i>Tipula (Lunaticipula) subacuminata</i>
<i>Alydus calcaratus</i>	<i>Mimastylis tiliæ</i>	<i>Brachycaudus (Acaudus) lycnids</i>	<i>Delia platura</i>
<i>Camptopus lateralis</i>	<i>Proserpinus proserpina</i>	<i>Eulachnus rileyi</i>	<i>Anopheles maculipennis</i>
<i>Corizus hyoscyami</i>	<i>Sphinx ligustri</i>	<i>Sitobion avenae</i>	<i>Anopheles sacharovi</i>
<i>Liorhyssus hyalinus</i>	<i>Smerinthus ocellatus</i>	<i>Uroleucon cichorii</i>	<i>Ptychoptera lacustris</i>
<i>Rhopalus (s. str.) parumpunctatus</i>	<i>Smerinthus kindermannii</i>	<i>Cinara pini</i>	<i>Blepharicera fasciata</i>
<i>Stictopleurus crassicornis</i>	<i>Acleris variegana</i>	<i>Liosomaphis berberidis</i>	<i>Empis (Euempis) sericans</i>
<i>Stictopleurus pictus</i>	<i>Eana goiana</i>	<i>Metopolophium dirhodum</i>	<i>Coenagrion ornatum</i>
<i>Maccevethus caucasicus</i>	<i>Gypsonoma dealbana</i>	<i>Thelaxes suberi</i>	<i>Coenagrion pulchellum</i>
<i>Maccevethus persicus</i>	<i>Grapholita nebritana</i>	<i>Baetis (s.str.) alpinus</i>	<i>Ischnura pumilio</i>
<i>Odontotarsus caudatus</i>	<i>Spilonota ocellana</i>	<i>Baetis (s.str.) scambus</i>	<i>Onychogomphus forcipatus</i>
<i>Odontotarsus impictus</i>	<i>Cerura vinula</i>	<i>Baetis (Rhodobaetis) rhodani</i>	<i>Calopteryx splendens</i>
<i>Odontotarsus karatasensis</i>	<i>Staurops fagi</i>	<i>Procladius pennulatus</i>	<i>Lestes dryas</i>
<i>Psacasta exanthematica</i>	<i>Notodonta derbendica</i>	<i>Pseudocentropiloides shadini</i>	<i>Lestes sponsa</i>
<i>Odontotarsus robustus</i>	<i>Spatalia argentina</i>	<i>Ecdyonurus (s.str.) venosus</i>	<i>Baccha elongata</i>
<i>Eurygaster hottentotta</i>	<i>Rhegmaphila alpina</i>	<i>Rhithrogena semicolorata</i>	<i>Ceriana conopsoides</i>
<i>Eurygaster maura</i>	<i>Clostera curtula</i>	<i>Heptagenia (Dacnogenia) coeruleans</i>	<i>Cheilosia albitarsis</i>
<i>Eurygaster austriaca</i>	<i>Clostera pigra</i>	<i>Habroleptoides confusa</i>	<i>Cheilosia canicularis</i>
<i>Eurygaster dilaticollis</i>	<i>Notodonta ziczac</i>	<i>Habrophlebia lauta</i>	<i>Cheilosia himantopus</i>
<i>Eurygaster testudinaria</i>	<i>Notodonta phoebe</i>	<i>Potamanthus luteus</i>	<i>Cheilosia illustrata</i>
<i>Odontoscels fuliginosa</i>	<i>Triphaena janthiana</i>	<i>Diaspidiotus zonatus</i>	<i>Cheilosia laticornis</i>
<i>Canthophorus melanopterus</i>	<i>Furcula bifida</i>	<i>Dynaspidiotus abietis</i>	<i>Cheilosia soror</i>
<i>Graphosoma lineatum</i>	<i>Phalera bucephala</i>	<i>Lepidosaphes newsteadi</i>	<i>Cheilosia variabilis</i>
<i>Aelia acuminata</i>	<i>Pheosia tremula</i>	<i>Leucaspis lowi</i>	<i>Cheilosia vulpina</i>
<i>Raphigaster nebulosa</i>	<i>Pterostoma palpinum</i>	<i>Parlatoria parlatoriae</i>	<i>Chrysogaster coemeteriorum</i>
<i>Holcostethus strictus</i>	<i>Acrida bicolor</i>	<i>Isoperla rhododendri</i>	<i>Chrysotoxum bicinctum</i>
<i>Neottiglossa leporina</i>	<i>Aiolopus strepens</i>	<i>Pontoperla teberdinica</i>	<i>Chrysotoxum festivum</i>
<i>Peribalus (s. str.) strictus</i>	<i>Aiolopus thalassinus</i>	<i>Oulema duftschmidi</i>	<i>Chrysotoxum lessonae</i>
<i>Carpocoris melanocerus</i>	<i>Calliptamus coelesyriensis</i>	<i>Clytra (s.str.) laeviuscula</i>	<i>Conosyrphus volucellinus</i>
<i>Carpocoris mediterraneus</i>	<i>Calliptamus italicus</i>	<i>Coptocephala unifasciata</i>	<i>Didea fasciata</i>
<i>Carpocoris (s. str.) fuscispinus</i>	<i>Calliptamus tenuicercis</i>	<i>Labidostomis atkaracalarica</i>	<i>Episyrphus balteatus</i>
<i>Carpocoris (s. str.) pudicus</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) bornhalmi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) asiatica</i>	<i>Eristalinus aeneus</i>
<i>Carpocoris (s. str.) purpureipennis</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) macrocerus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) basanica</i>	<i>Eristalinus sepulchralis</i>
<i>Codophila lunulata</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) mollis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) beckeri</i>	<i>Eristalis alpina</i>
<i>Codophila pusio</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) vagans</i>	<i>Labidostomis (s.str.) brevipennis</i>	<i>Eristalis arbustorum</i>
<i>Codophila varia</i>	<i>Chorthippus (s.str.) dichrous</i>	<i>Labidostomis (s.str.) decipiens</i>	<i>Eristalis pertinax</i>
<i>Eurydema (s. str.) oleracea</i>	<i>Chorthippus ilkazi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) diversifrons</i>	<i>Eristalis rupium</i>
<i>Eurydema (s. str.) ornata</i>	<i>Chorthippus (s.str.) loratus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) karamanica</i>	<i>Eristalis similis</i>
<i>Eurydema (Rubrodorsalium) ventralis</i>	<i>Chorthippus (s.str.) parallelus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) longimana</i>	<i>Eristalis tenax</i>
<i>Eurydema blanda</i>	<i>Chorthippus (Stauroderus) scalaris</i>	<i>Labidostomis (s.str.) maculipennis</i>	<i>Eumerus strigatus</i>
<i>Piezodorus lituratus</i>	<i>Celes variabilis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) medvedevi</i>	<i>Eupeodes corollae</i>
<i>Sciocoris maculatus</i>	<i>Dasyhippus uvarovi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) mesopotamica</i>	<i>Eupeodes luniger</i>
<i>Staria lunata</i>	<i>Dociostaurus (Notostaurus) anatolicus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) pallidipennis</i>	<i>Lapposyrphus lapponicus</i>
<i>Zicrona coerulea</i>	<i>Dociostaurus (Kazakia) brevicollis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) oertzeni</i>	<i>Lejogaster tarsata</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Nezara viridula</i>	<i>Euchorthippus pulvinatus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) propinqua</i>	<i>Melanogaster aerea</i>
<i>Saldula saltatoria</i>	<i>Oedipoda caerulescens</i>	<i>Labidostomis (s.str.) rufa</i>	<i>Melanostoma mellinum</i>
<i>Anoplius viaticus</i>	<i>Oedipoda schochi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) sulcicollis</i>	<i>Meligramma guttata</i>
<i>Anoplius infuscatus</i>	<i>Omocestus (s.str.) haemorrhoidalis</i>	<i>Smaragdina biornata</i>	<i>Meliscaeva auricollis</i>
<i>Anoplius concinnus</i>	<i>Omocestus (s.str.) nanus</i>	<i>Smaragdina hypocrita</i>	<i>Merodon armipes</i>
<i>Anoplius nigerimus</i>	<i>Omocestus (s.str.) rufipes</i>	<i>Smaragdina limbata</i>	<i>Merodon hikmeti</i>
<i>Episyron candiotum</i>	<i>Omocestus (s.str.) ventralis</i>	<i>Smaragdina tibialis</i>	<i>Merodon loewi</i>
<i>Episyron albonotatum</i>	<i>Omocestus (Dirshius) petraeus</i>	<i>Smaragdina xanthaspis</i>	<i>Merodon nanus</i>
<i>Episyron rufipes</i>	<i>Omocestus (Dirshius) minutus</i>	<i>Exema elliptica</i>	<i>Merodon nigratarsis</i>
<i>Episyron gallicum</i>	<i>Paracryptera labiata</i>	<i>Tituboea macropus</i>	<i>Merodon planiceps</i>
<i>Aporinellus sexmaculatus</i>	<i>Rameihippus turcicus</i>	<i>Cryptocephalus octacasmus</i>	<i>Merodon spinipes</i>
<i>Pompilus cinereus</i>	<i>Stauroderus scalaris</i>	<i>Cryptocephalus turcicus</i>	<i>Merodon spinatarsis</i>
<i>Batozonellus lacerticida</i>	<i>Stenobothrus burri</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) curda</i>	<i>Merodon telmateia</i>
<i>Agenioideus excisus</i>	<i>Stenobothrus lineatus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) amasiensis</i>	<i>Myathropa florea</i>
<i>Vespa orientalis</i>	<i>Sphingonotus nebulosus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) connexus</i>	<i>Neoascia podagrica</i>
<i>Vespa crabro crabro</i>	<i>Stenobothrus nigromaculatus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) exiguus</i>	<i>Orhonevra nobilis</i>
<i>Vespula (Paravespula) germanica</i>	<i>Locusta migratoria</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) fausti</i>	<i>Paragus bicolor</i>
<i>Vespula vulgaris</i>	<i>Isophya ilkazi</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) fulvus</i>	<i>Paragus quadrifasciatus</i>
<i>Dolichovespula sylvestris</i>	<i>Isophya rectipennis</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) ocellatus</i>	<i>Paragus tibialis</i>
<i>Dolichovespula omissa</i>	<i>Isophya nervosa</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) populi</i>	<i>Pipizella maculipennis</i>
<i>Polistes (s.str.) gallicus</i>	<i>Isophya obtusidens</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) pygmaeus</i>	<i>Pipizella virens</i>
<i>Polistes (s.str.) nimpha</i>	<i>Isophya staneki</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) anticus</i>	<i>Platycheirus albimanus</i>
<i>Polistes dominulus</i>	<i>Isophya stenocauda</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) biguttatus</i>	<i>Platycheirus aurolateralis</i>
<i>Andrena (Zonandrena) flavipes</i>	<i>Poecilimon (s.str.) bosporicus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) bipunctatus</i>	<i>Scaeva pyrastris</i>
<i>Lithurgus chrysurus</i>	<i>Poecilimon celebi</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) cribratus</i>	<i>Scaeva selenitica</i>
<i>Lithurgus cornutus</i>	<i>Poecilimon (s.str.) iucundus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) duplicatus</i>	<i>Spazigaster ambulans</i>
<i>Anthidiellum strigatum</i>	<i>Anterastes burri</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) flavipes</i>	<i>Sphaerophoria rueppelli</i>
<i>Hoplosmia bidentata</i>	<i>Anterastes serbicus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) maraei</i>	<i>Sphaerophoria scripta</i>
<i>Osmia (Helicosmia) fulviventris</i>	<i>Decticus verrucivorus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) octopunctatus</i>	<i>Syrirta flaviventris</i>
<i>Megachile (Xanthosarus) maritima</i>	<i>Parapholidoptera signata</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) paphlagonius</i>	<i>Syrphus ribesii</i>
<i>Chelostoma (Foveosmia) incognitum</i>	<i>Pholidoptera fallax</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) sericeus</i>	<i>Syrphus vitripennis</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) acanthura</i>	<i>Platycleis (s. str.) intermedia</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) trimaculatus</i>	<i>Volucella bombylans</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) brevis</i>	<i>Sporadiana sporadarum</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) virens</i>	<i>Volucella pellucens</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) caudata</i>	<i>Tartarogryllus burdigalensis</i>	<i>Cryptocephalus (Heterichnus) prusias</i>	<i>Volucella zonaria</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) elegantula</i>	<i>Tartarogryllus tartarus</i>	<i>Cryptocephalus (Lamellosus) angorensis</i>	<i>Xylota segnis</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) haemorrhhoa</i>	<i>Melanogryllus desertus</i>	<i>Cryptocephalus (Protochysus) schaefferi</i>	<i>Dichrostigma malickyi</i>
<i>Coelioxys (Mesocoelioxys) argentea</i>	<i>Aprostocetus aartseni</i>	<i>Cryptocephalus (Protochysus) wehnckeii</i>	<i>Raphidia (s. str.) ambigua</i>
<i>Osmia (Helicosmia) niveata</i>	<i>Aprostocetus annulatus</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) fimbriolatus</i>	<i>Sphex flavipennis</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Colobopsis truncata</i>	<i>Aprostocetus artemisicola</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) hieroglyphicus</i>	<i>Sphex (Prionyx) viduatus</i>
<i>Harpagoxenus sublaevis</i>	<i>Aprostocetus bakkendorfi</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) limbatus</i>	<i>Ammophila heydeni</i>
<i>Leptothorax acervorum</i>	<i>Aprostocetus catus</i>	<i>Stylosomus (s.str.) flavus</i>	<i>Ammophila sabulosa</i>
<i>Leptothorax muscorum</i>	<i>Aprostocetus cerricola</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) tessellatus</i>	<i>Argogorytes fargeii</i>
<i>Myrmica anatolica</i>	<i>Aprostocetus crino</i>	<i>Macrocoma rubripes</i>	<i>Bembix bidentata</i>
<i>Formica rufa</i>	<i>Aprostocetus constrictus</i>	<i>Chrysolina (Erythrochrysa) polita</i>	<i>Cerceris rybyensis</i>
<i>Lomaspilis marginata</i>	<i>Aprostocetus emesa</i>	<i>Chrysolina (Synerga) herbacea</i>	<i>Aneomochtherus micrasiaticus</i>
<i>Rhodostrongylus vibicaria</i>	<i>Aprostocetus fusificola</i>	<i>Chrysolina saliceti</i>	<i>Promachus leoninus</i>
<i>Rhodostrongylus tabidaria</i>	<i>Aprostocetus incrassatus</i>	<i>Chrysolina tremula</i>	<i>Micropeza nigra</i>
<i>Cidaria fulvata</i>	<i>Aprostocetus larzacensis</i>	<i>Chrysolina vigintipunctata</i>	<i>Exochostoma osellai</i>
<i>Aplocera annexata</i>	<i>Aprostocetus ligus</i>	<i>Gastrophysa (s.str.) polygoni</i>	<i>Germaria obscuripennis</i>
<i>Aplocera plagiata</i>	<i>Aprostocetus micantulus</i>	<i>Gonioctena (Spartomena) fornicata</i>	<i>Hemipenthes velutinus</i>
<i>Chiasmia clathrata</i>	<i>Aprostocetus nubigenus</i>	<i>Phratora (Phyllodecta) laticollis</i>	<i>Tephritis dioscurea</i>
<i>Chlorissa viridata</i>	<i>Aprostocetus palustris</i>	<i>Phratora (Phyllodecta) vitellinae</i>	<i>Tephritis vespertina</i>
<i>Colostygia pectinataria</i>	<i>Aprostocetus pausiris</i>	<i>Diorhabda elongata</i>	<i>Ceratina (Euceratina) chalybea</i>
<i>Costaconvexa polygrammata</i>	<i>Aprostocetus phineus</i>	<i>Galeruca (s.str.) pomonae</i>	<i>Ceratina (Euceratina) cyanea</i>
<i>Elicrinia cardiaria</i>	<i>Aprostocetus pygmaeus</i>	<i>Luperus flavipes</i>	<i>Ceratina (Euceratina) nigrolabiata</i>
<i>Ligdia adustata</i>	<i>Aprostocetus productus</i>	<i>Luperus xanthopoda</i>	<i>Xylocopa (Xylocopa) violacea</i>
<i>Lomaspilis opis</i>	<i>Aprostocetus tymber</i>	<i>Nymphius lydius</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) zonatus</i>
<i>Lomaspilis bithynica</i>	<i>Aprostocetus toddaliae</i>	<i>Altica carduorum</i>	<i>Bombus sylvarum</i>
<i>Odezia atrata</i>	<i>Aprostocetus venustus</i>	<i>Altica deserticola</i>	<i>Bombus humilis</i>
<i>Opisthograptis luteolata</i>	<i>Aprostocetus viridinitens</i>	<i>Altica palustris</i>	<i>Bombus ruderarius</i>
<i>Rhodostrongylus calabra</i>	<i>Anaprostocetus acuminatus</i>	<i>Aphthona semicyanea</i>	<i>Bombus armeniacus</i>
<i>Rhodostrongylus discopunctata</i>	<i>Baryscapus adalia</i>	<i>Chaetocnema semicoerulea</i>	<i>Bombus sicelii</i>
<i>Scopula immorata</i>	<i>Baryscapus berhidanus</i>	<i>Crepidodera aurata</i>	<i>Bombus hortorum</i>
<i>Scopula ornata</i>	<i>Baryscapus bruchivorus</i>	<i>Phyllotreta cruciferae</i>	<i>Bombus humilis</i>
<i>Scotopteryx chenopodiata</i>	<i>Baryscapus bruchophagi</i>	<i>Cassida seraphina</i>	<i>Bombus mlkosievitzii</i>
<i>Siona lineata</i>	<i>Baryscapus endemus</i>	<i>Cassida viridis</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) sylvarum</i>
<i>Selenia lunaria</i>	<i>Baryscapus impeditus</i>	<i>Hypocassida subferruginea</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) pascuorum</i>
<i>Abrostola clarissa</i>	<i>Baryscapus nigroviolaceus</i>	<i>Ischyronota desertorum</i>	<i>Bombus terrestris</i>
<i>Abrostola triplasia</i>	<i>Baryscapus oophagus</i>	<i>Epitrix pubescens</i>	<i>Bombus (Megabombus) argillaceus</i>
<i>Acontia lucida</i>	<i>Baryscapus pallidae</i>	<i>Pachnophorus corinthius</i>	<i>Bombus (Subterraneobombus) fragrans</i>
<i>Acronicta (Subacronicta) megacephala</i>	<i>Baryscapus spartifoliellae</i>	<i>Pachnophorus villosus</i>	<i>Evylaeus linearis</i>
<i>Acronicta (Triaena) psi</i>	<i>Neotrichoporoides biogradensis</i>	<i>Bruchus affinis</i>	<i>Halictus (Hexataenites) cochlearitarsis</i>
<i>Acronicta (Viminia) euphorbiae</i>	<i>Neotrichoporoides bulgaricus</i>	<i>Bruchus hamatus</i>	<i>Lasioglossum discum</i>
<i>Acronicta (Viminia) orientalis</i>	<i>Sigmophora brevicornis</i>	<i>Taphrorychus villifrons</i>	<i>Sphecodes schenckii</i>
<i>Actebia praecox</i>	<i>Tamarixia monesus</i>	<i>Cionus hortulans</i>	<i>Attagenus quadrimaculatus</i>
<i>Actinotia radiosa</i>	<i>Tamarixia pronomus</i>	<i>Ceutorrhynchus sulcicollis</i>	<i>Cuneala confinis</i>
<i>Aedophron phlebophora</i>	<i>Tamarixia upis</i>	<i>Rhinoncus pericarpus</i>	<i>Macrophya superba</i>
<i>Aedophron rhodites</i>	<i>Tetrastichus decrescens</i>	<i>Cionus olivieri</i>	<i>Tenthredo liturata</i>
<i>Agrotis (Crassagrotis) bigramma</i>	<i>Tetrastichus melasomae</i>	<i>Cionus thapsi</i>	<i>Tenthredo propinqua</i>
<i>Agrotis (Crassagrotis) obesa</i>	<i>Tetrastichus sinope</i>	<i>Gymnaetron (Rhinusa) asellus</i>	<i>Tenthredopsis nassata</i>
<i>Agrotis (Putagrotis) puta</i>	<i>Entedon crassiscapus</i>	<i>Gymnaetron (Rhinusa) tetrum</i>	<i>Trissolcus manteroi</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Agrotis (s.str.) cinerea</i>	<i>Entedon diotimus</i>	<i>Brachyderes incanus</i>	<i>Corynis mutabilis</i>
<i>Agrotis (s.str.) clavis</i>	<i>Entedon parvicar</i>	<i>Polydrusus (Eustolus) astutus</i>	<i>Eurytoma tibialis</i>
<i>Agrotis (s.str.) desertorum</i>	<i>Necremnus folia</i>	<i>Polydrusus (Eustolus) ponticus</i>	<i>Tetramesa maderae</i>
<i>Agrotis (s.str.) exclamationis</i>	<i>Pediobius eubius</i>	<i>Polydrusus (Conocetus) baudii</i>	<i>Augyles marmota</i>
<i>Agrotis (s.str.) ipsilon</i>	<i>Antepipona deflenda</i>	<i>Polydrusus (Conocetus) gracilicornis</i>	<i>Cephus pygmaeus</i>
<i>Agrotis (s.str.) segetum</i>	<i>Syrista parreyssii</i>	<i>Eusomus ovulum</i>	<i>Trachelus libanensis</i>
<i>Agrotis (s.str.) trux</i>	<i>Calameuta) haemorrhoidalis</i>	<i>Sitona crinitus</i>	<i>Agathis anglica</i>
<i>Ammaconia senex</i>	<i>Calameuta (s.str.) idolon</i>	<i>Sitona hispidulus</i>	<i>Agathis rufipalpis</i>
<i>Amphipyra tragopoginis</i>	<i>Cephus brachycercus</i>	<i>Larinus (Larinodontes) sturnus</i>	<i>Hormius moniliatus</i>
<i>Antarchaea numisma</i>	<i>Cephus nigrinus</i>	<i>Larinus latus</i>	<i>Rhysipolis decorator</i>
<i>Apamea anceps</i>	<i>Cephus pygmeus</i>	<i>Larinus idoneus</i>	<i>Orgilus abbreviator</i>
<i>Apamea crenata</i>	<i>Cephus sareptanus</i>	<i>Lixus cardui</i>	<i>Allurus lituratus</i>
<i>Apamea furva</i>	<i>Cephus spinipes</i>	<i>Bangasternus orientalis</i>	<i>Allurus muricatus</i>
<i>Apamea monoglypha</i>	<i>Trachelus tabidus</i>	<i>Ceutorhynchus nanus</i>	<i>Perilitus (Microctonus) aethiops</i>
<i>Apamea sordens</i>	<i>Agriotes sputator</i>	<i>Tychius argentatus</i>	<i>Perilitus (Microctonus) moldavicus</i>
<i>Apamea syriaca</i>	<i>Melanotus robustus</i>	<i>Tychius cuprifer</i>	<i>Microchelonus (s.str.) sulcatus</i>
<i>Apopestes spectrum</i>	<i>Selatosomus gravidus</i>	<i>Tychius eldae</i>	<i>Diospilus belokobylskiji</i>
<i>Aporophyla australis</i>	<i>Selatosomus latus</i>	<i>Tychius picirostris</i>	<i>Diospilus capito</i>
<i>Auchmis (s.str.) detersa</i>	<i>Zorochros dermestoides</i>	<i>Tychius ruscicus</i>	<i>Chelonus (s.str.) obscuratus</i>
<i>Autophila (Cheirophanes) ligaminosa</i>	<i>Cardiophorus discicollis</i>	<i>Tychius stephensi</i>	<i>Chelonus (s.str.) canescens</i>
<i>Autophila (s.str.) bangaasi</i>	<i>Cardiophorus nigratissimus</i>	<i>Apion aestimatum</i>	<i>Chelonus (s.str.) oculator</i>
<i>Autophila (s.str.) limbata</i>	<i>Nothodes parvulus</i>	<i>Apion trifolii</i>	<i>Glyptomorpha pectoralis</i>
<i>Dysgonia algira</i>	<i>Athous (s. str.) haemorrhoidalis</i>	<i>Apion viciae</i>	<i>Bracon (s.str.) intercessor</i>
<i>Behounekia freyeri</i>	<i>Athous subfuscus</i>	<i>Polydrusus inustus</i>	<i>Bracon (s. str.) pectoralis</i>
<i>Bena bicolorana</i>	<i>Prosternon syriacum</i>	<i>Sitona bicolor</i>	<i>Bracon (s. str.) trucidator</i>
<i>Phalaena nebulosa</i>	<i>Prosternon tessellatum</i>	<i>Sitona lineata</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) dolichurus</i>
<i>Lacanobia contigua</i>	<i>Peripontius terminatus</i>	<i>Sitona lineellus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) larvicida</i>
<i>Leucania comma</i>	<i>Adrastus anatolicus</i>	<i>Tychius (s.str.) bicolor</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) lividus</i>
<i>Noctua orbona</i>	<i>Adrastus circassicus</i>	<i>Tychius flavicollis</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) obscurator</i>
<i>Noctua pronuba</i>	<i>Synaptus filiformis</i>	<i>Larinus turbinatus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) osculator</i>
<i>Noctua fimbriata</i>	<i>Ampedus elegantulus</i>	<i>Lixus algirus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) variator</i>
<i>Noctua haywardi</i>	<i>Ampedus (s. str.) ochropterus</i>	<i>Lixus filum</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) terebella</i>
<i>Phlogophora meticulosa</i>	<i>Agriotes infuscatus</i>	<i>Rhipidothrips gratiosus</i>	<i>Bracon (Lucobracon) erraticus</i>
<i>Phlogophora sciata</i>	<i>Agriotes paludum</i>	<i>Aeolothrips collaris</i>	<i>Bracon (Lucobracon) meyeri</i>
<i>Heliothis peltigera</i>	<i>Agriotes proximus</i>	<i>Aeolothrips meridionalis</i>	<i>Bracon (Rastrobracon) urinator</i>
<i>Agrochola lota</i>	<i>Quasimus minutissimus</i>	<i>Sitothrips arabicus</i>	<i>Bracon (s.str.) nigratus</i>
<i>Chazaria incarnata</i>	<i>Drasterius bimaculatus</i>	<i>Limothrips denticornis</i>	<i>Bracon (s.str.) trucidator</i>
<i>Plusia festucae</i>	<i>Dicronychus cinereus</i>	<i>Limothrips schumutzi</i>	<i>Agathis umbellatarum</i>
<i>Cucullia argentina</i>	<i>Balclutha pellucens</i>	<i>Haplothrips tritici</i>	<i>Microchelonus gractis</i>
<i>Emmelia trabealis</i>	<i>Platymetopius major</i>	<i>Rhyacophila nubila</i>	<i>Macrocentrus collaris</i>
<i>Mythimna l-album</i>	<i>Populicerus sharifi</i>	<i>Rhyacophila subovata</i>	<i>Meteorus affinis</i>
<i>Mythimna conigera</i>	<i>Rhytidodus boluicus</i>	<i>Agapetus karabagi</i>	<i>Alysia tristis</i>
<i>Tyta luctuosa</i>	<i>Tremulicerus mesopyrrhus</i>	<i>Synagapetus anatolicus</i>	<i>Syrphoctonus nigratarsus</i>
<i>Oria musculosa</i>	<i>Arboridia adanae</i>	<i>Oxyethira falcata</i>	<i>Lissonota) flavovariegata</i>
<i>Sussaba pulchella</i>	<i>Araneus angulatus</i>	<i>Metellina mengei</i>	<i>Cylindroiulus abantensis</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Syrphophilus bizonarius</i>	<i>Araneus diadematus</i>	<i>Dendryphantès rudis</i>	<i>Megaphyllum anatolicum</i>
<i>Aneucelis melanaria</i>	<i>Araneus quadratus</i>	<i>Mesobuthus gibbosus</i>	<i>Megaphyllum byzantinum</i>
<i>Heterocola nigrotibialis</i>	<i>Araniella cucurbitina</i>	<i>Neobisium (s.str.) validum</i>	<i>Strongylosoma euxinum</i>
<i>Ichneumon sarcitorius</i>	<i>Araniella inconspicua</i>	<i>Armenica (s.str.) laevicollis</i>	<i>Polydesmus complanatus</i>
<i>Temelucha lucida</i>	<i>Araniella opisthographa</i>	<i>Monacha samsunensis</i>	<i>Aphelenchus avenae</i>
<i>Promethes sulcator</i>	<i>Argiope bruennichi</i>	<i>Hirudo verbana</i>	<i>Aphelenchoides besseyi</i>
<i>Diplazon laetatorius</i>	<i>Cyclosa conica</i>	<i>Geophilus conjungens</i>	<i>Filenchus thornei</i>
<i>Syrphoctonus signatus</i>	<i>Larinioides cornutus</i>	<i>Geophilus carpophagus</i>	<i>Filenchus vulgaris</i>
<i>Tymmophorus obscuripes</i>	<i>Mangora acalypha</i>	<i>Geophilus mundus</i>	<i>Boleodorus (s.str.) thylactus</i>
<i>Netelia (Paropheltes) tarsata</i>	<i>Neoscona adianta</i>	<i>Henia (s.str.) athenarum</i>	<i>Bitylenchus parvus</i>
<i>Phytodietus griseanae</i>	<i>Pholcus phalangioides</i>	<i>Clinopodes flavidus</i>	<i>Helicotylenchus vulgaris</i>
<i>Phytodietus polyzonias</i>	<i>Pisaura mirabilis</i>	<i>Lithobius (s.str.) delictus</i>	<i>Pratylenchus penetrans</i>
<i>Collyria calcitrator</i>	<i>Thomisus onustus</i>	<i>Lithobius (s.str.) kastamonuensis</i>	<i>Pratylenchus thornei</i>
<i>Podagrion splendens</i>	<i>Xysticus kochi</i>	<i>Lithobius (s.str.) nigripalpis</i>	<i>Pratylenchus zea</i>
<i>Chrysomalla stigmatica</i>	<i>Xysticus laetus</i>	<i>Lithobius (s.str.) plesius</i>	<i>Zygotylenchus guevarai</i>
<i>Chrysomalla turci</i>	<i>Xysticus ninnii</i>	<i>Lithobius (s.str.) viriatus</i>	<i>Pratylenchoides alkani</i>
<i>Amblyseius armeniacus</i>	<i>Haplodrassus signifer</i>	<i>Lithobius (Sigibus) microps</i>	<i>Paratylenchus projectus</i>
<i>Kampimodromus aberrans</i>	<i>Agelena labyrinthica</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) aeruginosus</i>	<i>Healyella syriaca</i>
<i>Paraseiulus talbii</i>	<i>Coelotes pthysticus</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) evasus</i>	<i>Healyella schweigeri</i>
<i>Paraseiulus subsoleiger</i>	<i>Oxyopes lineatus</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) ferganensis</i>	<i>Aporrectodea trapezoides</i>
<i>Typhlodromus (s.str.) andrei</i>	<i>Pardosa agricola</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) sivasiensis</i>	<i>Aporrectodea jassyensis</i>
<i>Oligonychus coniferarum</i>	<i>Piniphantes pinicola</i>	<i>Scolopendra cingulata</i>	<i>Allolobophora rosea</i>
<i>Rhipicephalus bursa</i>	<i>Trichoncoides piscator</i>	<i>Cyrtops compositus</i>	<i>Dendrobaena semitica</i>
<i>Rhipicephalus turanicus</i>	<i>Brommella falcigera</i>	<i>Cyrtops kosswigi</i>	<i>Dendrobaena hortensis</i>
<i>Aculepeira ceropegia</i>	<i>Palpimanus gibbulus</i>	<i>Himantarium gabrielis</i>	<i>Dendrobaena pentheri</i>
<i>Agalenatea redii</i>	<i>Filistata insidiatrix</i>	<i>Strigamia acuminata</i>	

Resim D.40 - *Agelena labyrinthica*

Resim D.41 - Siona lineata

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

D.3.1. Ormanlar

Ankara Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak 30/05/1945 Tarihinde kurulan Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü İlin tamamını kapsayacak şekilde oluşturulmuş bilahare Çerkeş ve Ilgaz Orman İşletme Müdürlüklerinin kurulup ayrılmasıyla şuanda 7 İlçe bazında faaliyetini sürdürmekte olup, İşletme Müdürlüğü sınırları içerisindeki ilçeler; Çankırı Merkez ilçe, Eldivan, Korgun, Yapraklı, Kızılırmak, Şabanözü ve Orta 'dır.

Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü'nün Kapsadığı **458.886,50** ha alanın **75.898,80** ha'lık kısmı Ormanlık alan vasfındadır. Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü Sınırlarında **382.987,70** ha ormansız alan bulunmaktadır. Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü'nün sınırları dâhilinde bulunan alanların 1996 yılı ve 2020 yılı Orman Amenajman Planı verilerine göre dağılımı ve yıllara göre değişimleri Çizelge D.57' de belirtilmiştir.

Çizelge D.57 - Çankırı İlinin Orman İşletme Müdürlüğü'nün Sınırları Dahilinde Bulunan Alanların Dağılımı ve Yıllara Göre Değişimleri

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2019)

ALAN TANIMI	1996 YILI ÖLÇÜMLERİ (Ha)	2020 YILI ÖLÇÜMLERİ (Ha)
Prodüktif Koru	31.174,00	83.322,50
Bozuk Koru	31.422,00	118.177,40
Ormanlık Saha Toplamı	62.596,00	201.496,40
Ormansız Saha	395.560,00	256.659,60
Genel Saha	458.156,00	458.156,00
Ormanlık Alan Yüzdesi	% 13,60	% 43,97

Çizelgede de görüldüğü üzere Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü'nün 1996 yılı ile 2010 yılı arasında ormanlık alanı % 30,37 artmıştır. Bunun yanı sıra Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü bünyesinde bu yıllar arasında servette % 20,24 oranında artış gerçekleşmiştir. Servet ve artımının dağılımı ve yıllara göre değişimi aşağıdaki Çizelge D.58' de görülebilir.

Çizelge D.58 - Çankırı İlinin Servet ve artımının dağılımı ve yıllara göre değişimi
(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2019)

ALAN TANIMI	1996 YILI ÖLÇÜMLERİ (m ³)	2020 YILI ÖLÇÜMLERİ (m ³)
Prodüktif Koruda Servet	1.864.729	2.341.431
Bozuk Koruda Servet	232.541	180.363
Toplam Servet	2.097.270	2.521.794
Prodüktif Koruda Artım	67.883	81.888
Bozuk Koruda Artım	11.813	9.402
Toplam Artım	79.696	91.290

Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü sınırları kapsamında bitki ve orman topluluklarını yetiştirme muhiti ortamlarına bağlı olarak ana ağaç türleri olan Karaçam, Sarıçam, Sedir, Gökmar, Meşe, Gürgeu ve Kavak bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü sınırları bünyesinde bulunan ana ağaç türlerimiz ve diğer bitki topluluklarının isimleri alttaki Çizelge D.59’ de belirtilmiştir.

Çizelge D.59 - Çankırı İlinin Orman İşletme Müdürlüğü sınırları bünyesinde bulunan ana ağaç türlerimiz ve diğer bitki topluluklarının isimleri
(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2019)

BİTKİ TÜRKÇE ADI	BİTKİ LATİNCE ADI	BİTKİ TÜRKÇE ADI	BİTKİ LATİNCE ADI
Karaçam	<i>Pinus nigra</i>	Fındık	<i>Corylus colurna</i>
Sarıçam	<i>Pinus sylvestris</i>	Laden	<i>Cistus sp.</i>
Gürgeu	<i>Carpinus orientalis</i>	Yalancı Akasya	<i>Robinia pseudoacacia</i>
Sedir	<i>Cedrus libani</i>	Kızılcık	<i>Cornus sp.</i>
Gökmar	<i>Abies bornmülleriana</i>	İlgın	<i>Tamarix sp.</i>
Sürünücü Ardıç	<i>Juniperus squamata</i>	Kekik	<i>Thymus sp.</i>
Meşe	<i>Quercus sp.</i>	Ökseotu	<i>Viscum album</i>
Titrek Kavak	<i>Populus tremula</i>	Deve dikenii	<i>Silyum sp.</i>
Ahlat	<i>Pirus elaeagrifolia</i>	Böğürtlen	<i>Rubus sp.</i>
Akçağaç	<i>Acer sp.</i>	Kuşburnu	<i>Rosa canina</i>
Söğüt	<i>Salix sp.</i>	Süpürge çalıısı	<i>Erica arborea</i>
Eğrelti	<i>Pteridium agnilineum</i>	Alıç	<i>Crataegus monogyna</i>
Ahududu	<i>Rubus idaeus</i>	Çayır otları	<i>Graminea sp.</i>
Geven	<i>Astragalus sp.</i>	İsirgan	<i>Urtica urenus</i>

D.3.2. Milli Parklar

Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları Milli Park olarak tescil edilmişlerdir.

Ilgaz Dağı Milli Parkı: Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu il sınırları içerisinde yer almakta olup; 1.088,61 Ha (bu alanın 337,75 ha'lık kısmı Çankırı il sınırları içerisinde 750,86 Ha'lık kısmı Kastamonu il sınırları içerisinde kalmaktadır) alanı kapsamaktadır. 02.06.1976 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Milli Parka park içerisinden geçen Çankırı- Kastamonu Devlet karayolu ile ulaşılır. Milli park Kastamonu'ya 45 km, Çankırı'ya 80 km, Ankara'ya ise 200 km uzaklıktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı, başta Ankara olmak üzere, ülkemizde de giderek artan rekreasyonel gereksinimi büyük ölçüde karşılayabilecek önemli bir merkezdir. Mevcut hizmetleri içerisinde en önemli kaynağı kış sporlarıdır. Bu nedenle kış aylarında yoğun bir ziyaretçi potansiyeli vardır. Milli parka gelen ziyaretçilerin yeme, içme ve konaklama gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecek tesisler mevcuttur.

Resim D.42 - Ilgaz Dağı Milli Parkı

D.3.3. Tabiat Parkları

Tabiat parkları: bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını, ifade eder.

Tabiat Varlığı ise “jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler” olarak tanımlanmıştır. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindedir.

Kadıncayırı Tabiat Parkı

05.09.2012 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilen alan Ilgaz İlçesi Kadıncayırı mevkiinde bulunmaktadır. Tabiat parkının alanı 422 hektardır.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak. Gelişme planında belirtildiği üzere Kadınçayırı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 211 adet floristik, 45 Adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere; 5 Adet İki Yaşamlı tür, 12 Adet Sürüngen tür, 28 Adet Memeli tür, 42 Adet kuş türün vardır.

Kadınçayırı Tabiat Parkı sınırları içerisinde kırsal anlamda köy veya yayla ölçeğinde herhangi bir yerleşme dokusu bulunmadığından, “kültürel kaynak değerleri” anlamında geleneksel doku ve yerel mimari özelliklerinden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle çalışma sahası Tabiat Parkı'nın yakın çevresinde yer alan Cömert Köyü ve Mülâyim yaylası ölçeğinde incelenmiştir.

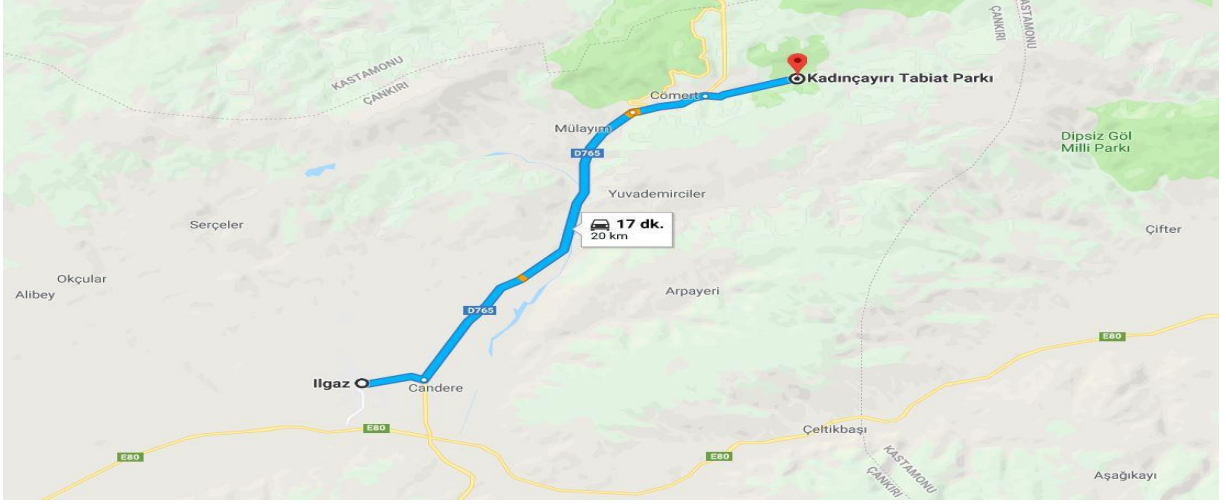
Köy yerleşmelerinin özgün yerleşim karakteristiklerini (dokusunu) koruduğu; yapılar arasında mesafelerin olduğu, topoğrafik eğimi kullandıkları, yaşama katı olan üst kata girişlerin yukarı kottan alınırken depo katı ve ahır olan alt katlara girişin alt kottan olduğu gözlenmiştir. Köy ve yayla içine yapılan yeni yapıların yerleşmelere entegre edildiği gözlenmiştir.

Köylerin yerleşme desenine bakıldığında ana konut yapısı, bitişik veya ayrıık inşa edilen ek konut yapısı (müştemilat) ve ayrıık inşa edilen depo, erzak deposu, samanlık gibi yapılardan oluşmaktadır.

Tabiat Parkı içinde herhangi turizm faaliyeti bulunmamakla birlikte, içinde bulunduğu bölgenin turizm ve rekreasyon açısından çekim merkezlerine oldukça yakın bir konumdadır. Bu konumu ve sahip olduğu kaynak değerleri ile Tabiat Parkı, yakın çevresi ve Çankırı için bir çekim merkezi olma potansiyeline sahiptir.

Tabiat Parkı alanı Çankırı Ilgaz Kadınçayırı-Yıldıztepe Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi içinde yer almaktadır ve bu kapsamda Tabiat Parkı alanının doğusunda projelendirilen I.Etap İmar Planı kapsamında yatırımları devam eden Yıldıztepe Mevkiine çok yakın bir mesafededir. Ayrıca, Tabiat Parkı'nın kuzeybatısında, alana yaklaşık 10 km mesafede bulunan Ilgaz Dağı Milli Parkı içinde Türkiye'nin önemli kayak merkezlerinden biri yer almakta olup, bu alan özellikle kış turizmi açısından gelişmiş bir alandır.

Kadınçayırı Tabiat Parkı bu rekreasyonel aktivitelerin (çadırılı kamp, fotoğraf çekimi, bitki ve hayvan inceleme, sportif faaliyetler, piknik) gerçekleştirilmesini sağlayacak doğal kaynak değerlerinin birçoğuna sahiptir. Özellikle Gök Dere'nin iki kenarındaki ve Yarpınar mevkiindeki geniş çayırliklar rekreasyonel aktiviteler için uygundur. Tabiat Parkı sınırları içerisinde düzenli bir rekreasyonel faaliyet bulunmamakla birlikte yöre halkı sahayı günübirlik piknik amacıyla kullanmaktadır.

Harita D.2 - Kadınçayırı Tabiat Parkı

Resim D.43 - Kadın Çayırı Tabiat Parkı

Hazım Dağlı Tabiat Parkı

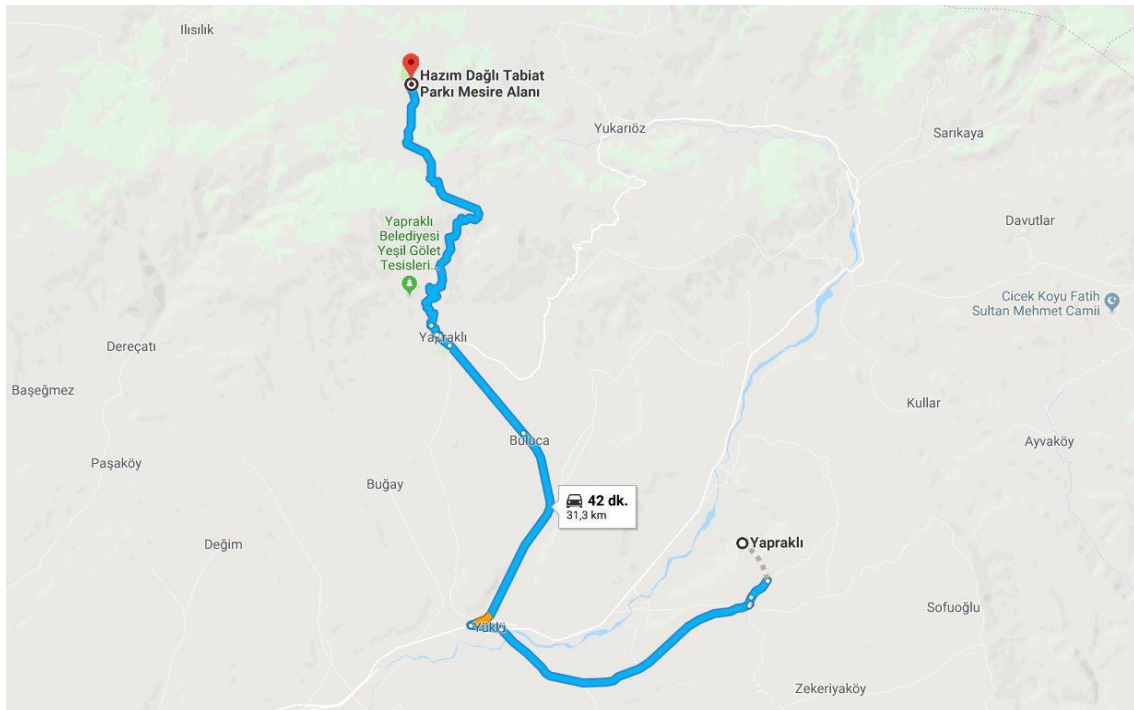
Yapraklı ilçesinde bulunan ilk olarak 22.12.2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve 21.11.2007 tarihinde işletmeciye ihale edilerek işletmeye açılan bu alan, 03.08.2009 yılında Tabiat Parkı olarak değiştirilmiştir. 126,36 hektarlık bir alana sahiptir.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak.

Gelişme planında belirtildiği üzere Hazım Dağlı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 123 adet floristik, 10 Adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere;4 Adet İki Yaşamlı tür, 13 Adet Sürüngen tür, 23 Adet Memeli tür, 54 Adet kuş türün vardır.

Tabiat parkı içerisinde herhangi bir yerleşim yeri yoktur ve dolayısıyla yerel mimari özellikleri yansıtacak yapılar bulunmamaktadır.

Yapraklı ilçesi dağlık arazi yapısı nedeniyle yaylalar açısından zengindir. Bunlardan Büyük Yayla Tabiat Parkına 1 km uzakta ve yaklaşık 40 haneden oluşmaktadır. Yayla yerleşimi geleneksel yayla evleri tipolojisinin dışında gelişmiş, giderek ikinci konut haline gelmiştir. Hazım Dağlı Tabiat Parkı, Çankırı İl Merkezi'ne ve diğer merkezlere yakınlığı ve doğal niteliği korunmuş alanlara artan talep nedeniyle, il geneline hizmet verebilecek ve yayla ya da doğa turizmine hizmet edebilecek bir rekreasyon alanı potansiyeline sahiptir. Alan tabiat parkı olmadan önce, mesire yeri statüsünde olduğundan, piknik gibi günübirlik kullanımlar için tercih edilmektedir.

Harita D.3 - Hazım Dağlı Tabiat Parkı Mesire Alanı

Resim D.44 - Hazım Dağı Tabiat Parkı

Kenbağ Tabiat Parkı

Çankırı il merkezine 7 km mesafede bulunan, **11.05.2004** yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve **21.11.2007** yılında ihale edilerek işletmeciliği **29** yıllığına kiraya verilen **36** hektarlık Kenbağ B Tipi Mesire Yeri, taşıdığı kaynak değerleri sonucu **11/07/2011** tarihli Bakanlık Makamı Olur'u ile Tabiat Parkına dönüştürülmüş, UDGP henüz yapılmamıştır. Hemen bitişiğinde bulunan kent ormanının, tabiat parkı sınırları içerisinde alınması amacıyla sınır değişikliği teklifi yapılmıştır. Alanın denetimi ve kontrolleri düzenli olarak yapılmaktadır.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak.

Harita D.4 - Kenbağ Tabiat Parkı

Resim D.45 - Kenbağ Tabiat Parkı

D.4. Çayır ve Mera

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup, bunun 256.580 ha. tarım alanı, 139.400 ha ı çayır-mera alanıdır. Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'unu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır. İlimizde Sulanabilir çayır alanları olmasına rağmen sulanan çayır alanları mevcut değildir. Mera ve Çayırlarımız hayvan otlatılmasında kullanılmaktadır.

İlimizdeki çayır ve meralarda bulunan bitki türleri aşağıdaki çizelge gösterilmiştir.

Çizelge D.60 - Çankırı İlinde çayır ve meralarda bulunan bitki türleri

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2018)

Azalıcı Türler	Çoğalıcı Türler	İstilacı Türler
Agropyron cristatum (Otlak Ayrığı)	Cynodon dactylon (Köpek Dişi Ayrığı)	Alyssum desertorum (Duman Otu)
Agrostis stolonifera (Stolonlu Tavusotu)	Festuca valesiaca (Meşe Yumağı)	Alyssum pateri (Kanatlı Kevke)
Alopecurus arundinaceus (Kamışı Tilkikuyruğu)	Juncus gerardi (Tuzcul Hasır Otu)	Andrachne telephioides (Sandal Otu)
Bromus tomentellus (Bozkır Bromu)	Poa bulbosa (Yumrulu Salkım Otu)	Artemisia austriaca (Avusturya Pelini)
Bothriochloa ischaemum (Sarı Sakalotu)	Stipa arabica (Buzağılık)	Astragalus anthylloides (Torbali Geven)
Dactylis glomerata (Domuz Ayrığı)	Stipa holosericea (Dirgen Kılaç)	Astragalus condensatus (Sık Geven)
Elymus hispidus (Elim Otu)	Stipa lessingiana (Gevşek Sorguçotu)	Astragalus microcephalus (Anadolu Kitresi)
Elymus repens (Tarla Ayrığı)	Coronilla varia (Taç Otu)	Astragalus physodes (Acıkır Geveni)
Ghryosopogon gryllus (Yeşil Sakalotu)	Hedysarum varium (Batalak)	Astragalus plumosus (Tavşantopağı)
Hordeum bulbosum (Pisipisi Otu)	Globularia trichosantha (Köse Yayılımı)	Bromus japonicus (Japon Bromu)
Koeleria cristata (Adi Parlak Ot)	Plantago lanceolata (Dar Yapraklı Sinirliot)	Capsella bursa-pastoris (Çobançantası)
Phleum bertolonii (İt Kuyruğu)	Teucrium polium (Acı Yavşan)	Carex atrata (Kara Saparna)
Poa pratensis (Çayır Salkımotu)		Carthamus lanatus (Saridiken)
Lotus aegaeus (Ak Gazalboynuzu)		Centaurea drabifolia (Öbek Sarıbaş)
Lotus corniculatus (Sarı Çiçekli Gazalboynuzu)		Centaurea triumfettii (Dağ Gelin Düğmesi)
Medicago falcata (Sarı Çiçekli Yonca)		Cerastium perfoliatum (Ekin Boynuzotu)
Medicago sativa (Yonca)		Chamaecytisus pygmaeus (Cüce Keçitirfilı)
Medicago varia (Yabani Yonca)		Crepis sancta (Yaban Kiskısı)
Onobrychis armena (Yabani Korunga)		Crucianella bithynica (İmamkavuşu)
Onobrychis oxyodonta (Dişli Korunga)		Erodium cicutarium (Çobaniğnesi)
Sanguisorba minör (Küçük Çayır Düğmesi)		Eryngium campestre (Boğa Dikeni)
Trifolium pannonicum (Çayır Üçgülü)		Euphorbia macroclada (Dallı Boyacı Sütleşeni)

Trifolium physodes (Titrek Üçgül)		Filipendula vulgaris (Ergeçsakalı)
Trifolium pratense (Üçgül)		Fumana procumbens (Güneş Gülü)
Vicia cracca (Kuş Fiği)		Galium verum (Sarı Yoğurtotu)
		Genista aucheri (Bayır Borcağı)
		Genista vuralii (Şah Borcağı)
		Helianthemum canum (Beyaz Gri Güneşgülü)
		Helianthemum ledifolium (Kuru Güneşgülü)
		Hordeum murinum (Pisipisi Otu)
		Medicago minima (Yoncacık)
		Minuartia hamata (Koruotu)
		Minuartia hybrida (Çayır Tıstısı)
		Muscari armeniacum (Gavurbaşı)
		Onobrychis cornuta (Kuşkaçiran)
		Plantago holosteum (Beşdamarotu)
		Potentilla recta (Su Parmakotu)
		Salvia absconditiflora (Kara Şalba)
		Salvia cryptantha (Yabani Adaçayı)
		Scleranthus annuus (Yıllık Yumakliot)
		Taeniatherum caput-medusae (Kılçık Arpası)
		Tanacetum armenum (Kaya Papatyası)
		Taraxacum scaturiginosum (Hindiba)
		Taraxacum serotinum (Aslandışı)
		Teucrium chamaedrys (Kısamahmut Otu)
		Thymus leucostomus

		(Ana Kekik)
		Thymus sipyleus (Sipil Kekığı)
		Trachynia distachya (Çift Başaklı Mor Çimen)
		Trigonella brachycarpa (Topbaş Çemen)
		Trigonella fischeriana (Poyotu)
		Trigonella monantha (Tek Çiçekli Çemen)
		Ventenata dubia (Ventenotu)
		Veronica multifida (Devesabunu)

D.5. Sulak Alanlar

“Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerler” sulak alan olarak tanımlanmaktadır.

Resim D.46 - Bakkal Gölü Sulak Alanı

Sulak alanlar, yeryüzünün en zengin ve en üretken ekosistemlerini oluşturmaktadır. Bu alanlar yöre insanlarına ve ülkenin geneline geniş yelpazede hizmet veren oldukça karmaşık doğal sistemlerdir ve yeryüzündeki başka hiçbir ekosistemle karşılaştırılmayacak ölçüde işlev işlev ve değere sahiptir.

Ülkemiz 1994 yılında taraf olduğu Ramsar Sözleşmesi kapsamında sahip olduğu sulak alanları korumayı ve akılcı kullanmayı taahhüt etmiştir. Ülkemizde 14 Ramsar Alanı, 45 Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan, 8 Mahalli Öneme Sahip Sulak Alan vardır.

23.02.2016 tarihinde mahalli öneme haiz sulak alan olarak tescil edilen Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı 250 dekar alana sahiptir.

Çankırı İli Merkez İlçesi Esentepe mevkiinde bulunan sulak alan İl Merkezine 6 km mesafede yer almaktadır.

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

D.6.1. Tabiat Anıtları

Tabiat anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını, ifade eder.

İlimizde Dokuzkardeşler Çamı ve Türbe Çamı olmak üzere 2 adet tabiat anıtı vardır. Bu ağaçların hem korunması hem de ekoturizm kapsamında ziyaret edilebilirliğinin sağlanması ekoturizm zenginliğimize katkı sağlayacaktır.

Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen Tabiat Anıtı kapladığı alan 298 m² dir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Aşırı yayvan dallı ve bir gövdeden çıkan iki dalın sarmal birleşmesiyle oluşmuş Türbe Çamı; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 295 cm, 130 cm yüksekte 380 cm çevreye, toprak yüzeyinde 120 cm çap, 130 cm yüksekte 96 cm gövde çapına ve ortalama 9,7 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara karayolu 35. Km'de sağa döndükten sonra yaklaşık 6,5 km gidilerek Büyükacıbey Köyüne ulaşılır.

Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Resim D.47 - Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Dokuzkardeşler Çamı Tabiat Anıtı

Çankırı Çerkeş/Karacahöyük köyünde 1994 yılında ilan edilen Tabiat anıtının kapladığı alan 465 m² dir. Tabiat anıtının 200 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Çerkeş arası Korgun-Kurşunlu istikametinden 85 km, Çerkeş-Karacahöyük arası ise 29 km'dir. Bu yollar asfalt kaplamadır. Karacahöyük –Dokuzkardeşler Çamı arası yaklaşık 1 km arazi yolu olup, Dokuzkardeşler Çamı Karacahöyük Köyü'nün kuzeyinde yer almaktadır. Çankırı il merkezine yaklaşık 92 km mesafededir.

Yöre halkının inanışına göre ağacın dalları yanmamaktadır ve ağacın dibinde bulunan toprak ağrılara şifa olmaktadır. Baş ağrıyan toprağı başına; dişi ağrıyan dişine koyarak ağrılardan kurtulmuş. Aldıkları toprak karşılığı olarak da çamın dibine bozuk para koyarlarmış.

Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

Resim D.48 - Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

Çankırıda Tabiatı Koruma Alanı Yoktur.

D.6.3. Anıt Ağaçlar

Anıt ağaçlar, doğanın kendilerine bahşettiği uzun ömürlerinden ötürü geçmiş ve geleceğe bağlayan değerli tartışılmaz zenginliklerimizdendir.

Türkiye hem kültürel hem de bilimsel değerleri oldukça yüksek korunan ya da korunması gerekli birçok doğal zenginliğe sahiptir. Bunlar arasında anıt ağaçlar en az ilgiyi görenlerdendir. Doğada yaşayan en yaşlı ama sessiz tarihçiler olan anıt ağaçlar geçmiş döneme ait birçok doğal olaya ilişkin kesin bilgiler edinmemizde bize yardımcı olurlar. Ayrıca bu yaşlı ağaçlarla kültürel olayları ilişkilendirmek mümkündür.

1, 2 ve 3 Ağaç ya da ormanların, özellikle anıt niteliğindeki ağaç ya da meşcerelerin; yörede yaşayan insanlar açısından, görkemli görünüşleriyle saygı duyulan doğal eserler olarak kabul edilmeleri, tarih boyunca toplumların ekonomik ve kültürel yaşamlarını etkilemeleri, ilkçağ toplumları tarafından şan, şeref, zenginlik ve büyüklüğün göstergesi sayılmaları, mitoloji ve

destanlara konu olmaları, bazı devletlerin bayraklarında ağaç ve yaprak motifleri olarak yer almaları, devletler arasında yapılan antlaşmalarda simge olarak kullanılmaları ve buldukları yörelere turizm yönünden katkıda bulunmaları açısından taşıdıkları özellikler, onları önemli kılmaktadır.

Çankırı ilimizde 6 adet Anıt Ağaç Bulunmaktadır.

Koca Meşe Anıt Ağacı

Koca Meşe (Ouercus Robur) Anıt Ağacı; Çankırı Yapraklı/Karacaözü köyünde 2005 yılında ilan edilen alan 256 m² dir. 12 m boyunda, Toprak yüzeyinde 389 cm, 1,3 m yükseklikte 449 cm çapında, ortalama 12,05 m tepe yarıçapına sahip olan Anıt Ağaç'ın 500 yaşında olduğu tahmin edilmektedir. Üç ayrı gövdenin birbirine kaynaması ile oluşan birleşik gövdeli bir ağaçtır. Sağlam, orta kısmı kovuk, çatlakların olduğu yerler bitki macunu ile kapatılmış, üç gövdenin orta yeri merkez olmak üzere dallar halatlar ile bağlanmıştır.

Çankırı-Yapraklı karayolunun 22. Km'sinden Karacaözü köy yoluna dönülerek 5 km sonra anıt ağaca ulaşılabilir. Anıt ağaç Karacözü köyü'ne yaklaşık 1 km mesafededir.

Yöre halkı tarafından geceleri yandığı rivayet edilmekte ve kutsal sayılmaktadır.

Resim D.49 - Koca Meşe Anıt Ağacı

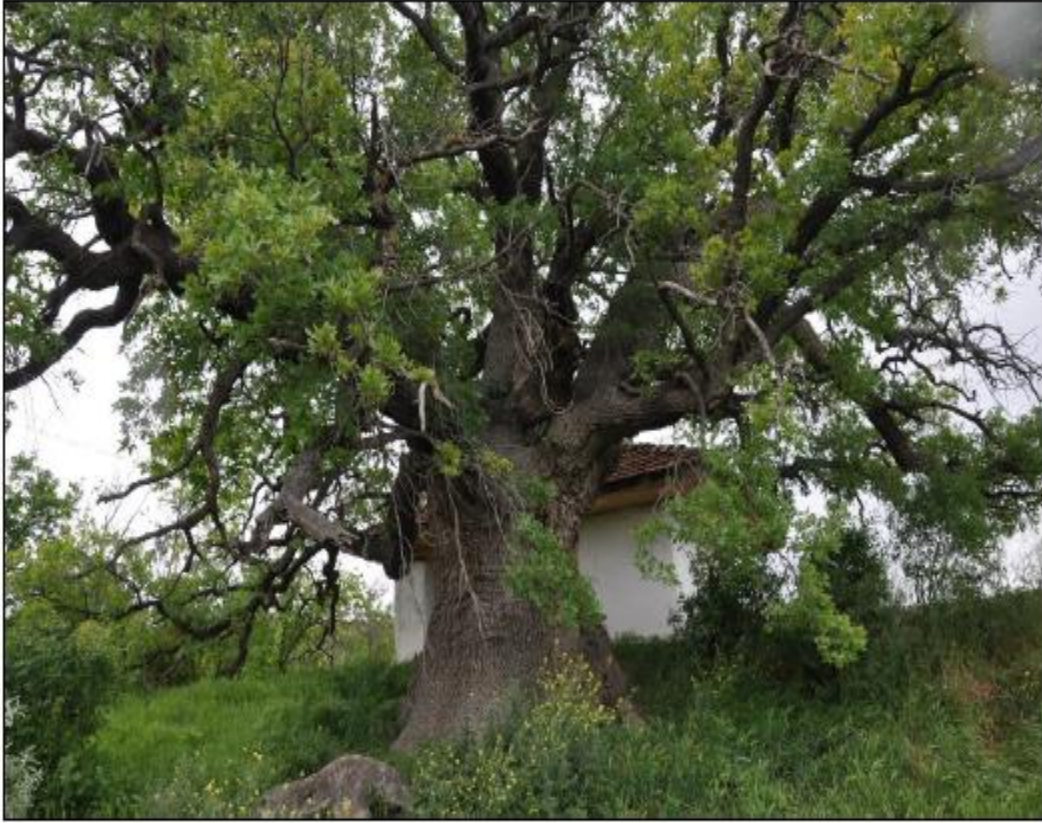
Demir Meşe Anıt Ağacı

Demir Meşe (Ouercus Robur) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen alan 230 m² dir.

Çok yaşlı, tek gövdeli ve sağlam görünümlü Demir Meşe; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 850 cm çevreye, toprak yüzeyinde 280 cm ve 130 cm yükseklikte ise 198 cm gövde çapına ve ortalama 900 cm tepe yarıçapına sahiptir. 700-1.000 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara Karayolu 32. Km'den sağa döndükten 9 km sonra Küçükacıbey köyü'nde bulunan anıt ağaca ulaşılabilir. Küçükacıbey Köyü Eldivan ilçesine de 22 km mesafededir.

Ankara Savaşına tanık olduğu söylenmektedir.

Resim D.50 - Demir Meşe Anıt Ağacı

Paşasultan Çamı Anıt Ağacı

Paşasultan Çamı (*Pinus nigra* Arnolt. spbps *pallasiana* L.) Tabiat Anıtı; Çankırı Orta/Yenice köyünde 2007 yılında ilan edilen alan 365 m² dir.

Paşasultan Çamı; 15 m boyunda, toprak yüzeyinde 510 cm, 130 cm yüksekte 410 cm çevreye, 130 cm yüksekte 162 cm gövde çapına ve ortalama 10,78 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir. Tek gövdeden oluşmuş ancak gövde yaralı ve iki çatalıdır. Yaşlı olduğundan tepe yayvan, 5 m den sonra 2 çatal, dallar aşağı doğru asılarak yere kadar inmiş, çatallardan biri kırık, 8 adet dal yandan çatlayarak aşağı doğru asılmış sağlıklı, dip kısmından çıra alınmış yaralı, genel olarak da gövde dik ve sağlıklıdır.

Paşasultan Çamı Çankırı il merkezine yaklaşık 50 km, Orta İlçe merkezine ise 19 km mesadedir. Çankırı-Orta karayolu 42. Km'den sağa dönüldüğünde 3 km sonra Orta Yeniceköy yerleşimine ulaşılır. Anıt Ağaç Yeniceköy'ün 5 km kuzeydoğusundadır.

300 m yakınında köylülerce kutsal kabul edilen Paşasultan Türbesi bulunmaktadır. Ankara savaşı sırasında geri çekilen Yıldırım Beyazıt'ın kızının burada vefat ettiği, adına türbe yapıldığı ve ağaç dikildiği rivayet edilmektedir.

Resim D.51 - Paşa Sultan Çamı Anıt Ağacı

Çatal Çam Anıt Ağacı

Çatal Çam (Pinus nigra) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen alan 298 m² dir.

Aşırı yayvan dallı ve bir gövdeden çıkan iki dalın sarmal birleşmesiyle oluşmuş Türbe Çamı; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 295 cm, 130 cm yüksekte 380 cm çevreye, toprak yüzeyinde 120 cm çap, 130 cm yüksekte 96 cm gövde çapına ve ortalama 9,7 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara karayolu 35. Km'de sağa döndükten sonra yaklaşık 6,5 km gidilerek Büyükacıbey Köyüne ulaşılır.

Yanında köylülerce kutsal kabul edilen mezar bulunmaktadır.

Resim D.52 - Çatal Çam Anıt Ağacı

Yağmur Çamı Anıt Ağacı

Yağmur Çamı (*Pinus nigra*) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Çukuröz köyünde 2008 yılında ilan edilen alan 265 m² dir.

Yayvan dallı ve tek gövdenin 4,75 m den sonra 2 çatala ayrılmasıyla oluşmuş Yağmur Çamı; 15 m boyunda, 130 cm yüksekte 295 cm çevreye, 130 cm yüksekte 94 cm gövde çapına ve ortalama 9,18 m tepe yarıçapına sahiptir. 450-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Eldivan karayolu 15. Km'den sağa dönüp, 7 km sonra Çukuröz Köyü'ne ulaşılır. Anıt ağaç Çukuröz Köyü'nün yaklaşık 2 km güneybatısında yer almaktadır.

Yöre halkının zamanında, karaçam altında yağmur duası yaptıkları, heybetli karaçam için de kurban kestikleri, ağaca zarar verenlerin de zarar göreceğine inandıkları anlatılmaktadır.

Resim D.53 - Yağmur Çamı Anıt Ağacı

Çınar Anıt Ağacı

Çarşı Hamamının 1 metre güneyindeki tretuvar üzerinde yer almaktadır. Tek gövde olan ağaç dört metreden sonra üçe ayrılmıştır. 17 metre uzunluğundadır. Gövde çapı toprak yüzeyinde 151 cm, 1,30 m yüksekliğinde 104 cm'dir. Ağaç yan dalların uzantısıyla birlikte 80 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Ağaç türü Platanus Orientalis (Çınar Ağacı) olarak bilinmektedir. Ağacın yaşının 160-180 yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Resim D.54 - Çınar Anıt Ağacı

D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

İl sınırları içerisinde bulunan özel çevre koruma bölgesi bulunmamaktadır.

D.6.5. Doğal Sit Alanları

Doğal sit; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3.Maddesinin a bendinde yer alan tanımlara göre; Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

Tabiat Varlığı ise “jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler” olarak tanımlanmıştır.

Doğal Sit ve Tabiat Varlığı arasındaki fark nedir? Bir başka ifade ile “tabiat varlığı” mağara, anıt ağaç ve ağaç toplulukları gibi korunması gereken tabii varlıkları ifade ederken, “doğal sit” korunması gerekli tabii bir alanı ifade eder.

Çankırı ilindeki doğal sit alanları;

- **Çorakyerler Fosil Lokalitesi**
- **Gelincik Kayası Peri Bacaları**

Resim D.55 - Çankırı Orta Gelincik Kayası Peri Bacaları

Çorakyerler Fosil Lokalitesi; Üst Miyosen çökellerini oluşturan Çorakyerler Omurgalı Fosil Yatağı, Çankırı İli Yapraklı yolu üzerinde, şehir merkezinden yaklaşık 4-5 km uzaklığında Fatih Mahallesi’nde yer almaktadır.

Lokalite ilk kez 1970 yılında MTA Genel Müdürlüğü ile Alman Linyit Araştırmaları ekibinin birlikte gerçekleştirdikleri çalışmalar sırasında keşfedilmiştir. Türkiye omurgalı fosil yatakları projesi çalışmaları sırasında yeniden gün ışığına çıkarılan lokalitenin ayrıntılı araştırılması sonucunda, zengin bir fosil potansiyele sahip olduğu ve önemli buluntular verebileceğine anlaşılmıştır.

Çorakyerler'den günümüze kadar elde edilen fosil buluntular lokalitenin zengin bir faunal çeşitliliğe sahip olduğunu kanıtlamıştır.

Gelincik Kayası Peri Bacaları: Çankırı'ya 68 km mesafedeki Orta İlçesinin 8 km. kuzeydoğusunda yer alan Sakaeli Köyün 3 km. kuzeydoğusunda Gelincik kaya peribacası oluşumları ile Delikçi güneyi önü mevki civarında 20 kadar kaya oyuğu yer almaktadır. Peribacaları konglomera ve tüflü kayaç yapısının rüzgarlar ve suların aşındırması sonucunda oluşmuştur. *Tescil Tarihi 25.12.1990 ve Tescil Kararı 1583*

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz sınırları içerisinde Ilgaz Dağı Milli Parkı olmak üzere 1 adet Milli park bulunmaktadır. 23.02.2016 tarihinde Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan Olarak Tescil edilen Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı 250 dekar alana sahiptir. Kenbağ Tabiat Parkı, Kadınçayırı Tabiat Parkı, Hazımdağlı Tabiat Parkı olmak üzere 3 adet Tabiat Parkı b Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı, Türbe Çamı Tabiat Anıtı, olmak üzere 2 adet tabiat anıtı, Koca Meşe Anıt ağacı, Demir Meşe Anıt ağacı, Paşa Sultan Çamı Anıt ağacı, Çatal Çam Anıt ağacı, Yağmur Çamı Anıt ağacı, Yağmur Çamı anıt ağacı, Çınar anıt ağacı olmak üzere 6 adet anıtağaç bulunmaktadır.

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha olup, bunun 256.580 ha tarım alanı, 139.400 ha ı çayır-mera alanıdır. Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'unu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır.

Kaynaklar

Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü –Çankırı Şube Müdürlüğü, 2019

Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019

Orman Genel Müdürlüğü Ankara Orman Bölge Müdürlüğü Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2019

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/milli-parklar>

<http://www.turkiyesulakalanlari.com/>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/ta>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tabiat-parklari>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp3>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp4>

<http://www.milliparklar.gov.tr/resmiistatistikler>

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

Genel Toprak Yapısı

İç Anadolu Bölgesinin Kuzey geçit kesiminde yer alan İlimizin arazisi 4. jeolojik zamanda teşekkül etmiştir. İlin rakımı 550-2565 m arasında değişmekte olup, Merkez İlçenin rakımı 750 metredir. İlin genel jeolojik yapısının oldukça dağlık ve engebeli oluşu tarım açısından dezavantaj olarak görülmektedir. İrili ufaklı 14 dağın mevcut olduğu bu engebelikler İlin yüzölçümünü %61'ini oluşturmaktadır. En alçak dağ 1.117 metre ile Bozkır dağı, en yüksek dağı ise 2.565 metre ile Ilgaz dağıdır. Ova çok azdır. Vadi şeklinde düz araziler mevcuttur. Bozkır, Uluyazı, Yapraklı, Aydos, Eldivan, Aliözü gibi yayla özeliğine sahip vadiler ise zaman içerisinde erozyon sebebiyle jeolojik yapı değişikliğine uğramaktadır.

Akarsuların geçtiği alüvyal topraklar %2-5 meyllidir. Kızılırmak nehrinin İl sınırları içerisinde 30 km boyunca mikroklima kuşağı hüküm sürdüğünden polikültür tarım yapılabilir. İlin genel toprak yapısı organik maddece oldukça fakir oluşu özellikle su erozyonundan kaynaklanmaktadır.

Çankırı İlinde doğal bitki örtüsü florasını karaçam, sarıçam, ardıç, ladin ve köknar gibi orman ağaçları ile ahlat, kızılırmak gibi meyve ağaçları teşkil eder. Alt florada ise hububat, yemlik ve yemeklik baklagiller ile deve dikenini, yumak, ayrık otu gibi bitkiler bulunur

Genellikle çıplak dağlar ve platolar ile kaplı Çankırı ili toprakları toprak erozyonu tehdidi altındadır. Merkez, Şabanözü, Orta, Çerkeş ve güneyde bulunan ilçelerde 100.000 hektar civarındaki alanda şiddetli toprak erozyonu vardır.

İlin ana toprak grupları şunlardır:

a) **Alüvyal Topraklar:** Yüzey sularının tabanlarında ya da etki alanlarında akarsularca taşınıp yığılmış genç sedimentler üzerinde yer alan düz ya da düze yakın az eğimli yerlerdeki genç topraklardır. Kızılırmak havzası, Devres Çayı çevresindeki ovalar, Tatlıçay'ın yatağı, Melan Çayı çevresi ve Çerkeş ovaları bu topraklarla kaplıdır.

b) **Kolüvyal Topraklar:** Yüzeysel akımla ya da derelerin kısa mesafelerden taşıyarak eğimin azaldığı yerlerde bıraktıkları maddelerle oluşmuş genç topraklardır. Orta ilçesi ve çevresinde doğal eğimin %2 yi aştığı ovalık alanlar bu topraklarla kaplıdır.

c) **Kestane Renkli Topraklar:** Derinlikleri fazla çeşitli toprak katlarından oluşan yaşlı topraklardır. Çerkeş ilçesinin batısı ve doğusu ile Kurşunlu'nun güney kesimi dışındaki tüm yöreler bu topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kısa ve uzun otlarla çalılardan ve seyrek ağaçlardan oluşmaktadır.

d) **Kahverengi Orman Toprakları:** Genç topraklar ile yaşlı topraklar arasında kalan bu topraklar yüksek oranda kireç içeren ana maddeler üzerinde gelişmiştir. Toprağın üst katı gözenekli ve kalıntılı bir yapıdadır. Çerkeş'in kuzeyinde kestane renkli topraklardan sonra başlayan alanlar ile ilin kuzeyinde kahverengi topraklardan sonra başlayan alanlar bu tür topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kışın yaprağını döken ağaç ve çalılardır.

e) **Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları:** Toprağın üst katı iyi oluşmuş ve gözenekli bir yapı gösterir. Minerallerden ayrı ya da az karışmış durumda asit karakterli organik maddeler içerir. Çerkeş ve Ilgaz ilçelerinin güneyi ile Orta ilçesinin batısı bu tür topraklar ile kaplıdır.

f) Kahverengi Topraklar: Yaşlı topraklardır. Şiddetli erozyon nedeni ile toprak katlarında yüksek miktarda kalsiyum birikmektedir. Toprağın üst katı belirgin gözenekli yapıdadır. Orta derecede organik madde içerir.

Şabanözü ilçesi çevresi bu topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kısa ya da orta boylu otlar ve çayırlardır.

Bu ana toprak gurupları dışında ilimiz topraklarının çeşitli yerlerine dağılmış durumda kumlu, çakıllı, molozlu, ırmak ve taşkın yatakları ile çıplak kayalıklar bulunmaktadır. İlde görülen iklim ve jeolojik yapı farklılıkları ile vejetasyondaki çeşitlilik değişik özelliklere sahip toprakların oluşumuna neden olmuştur.

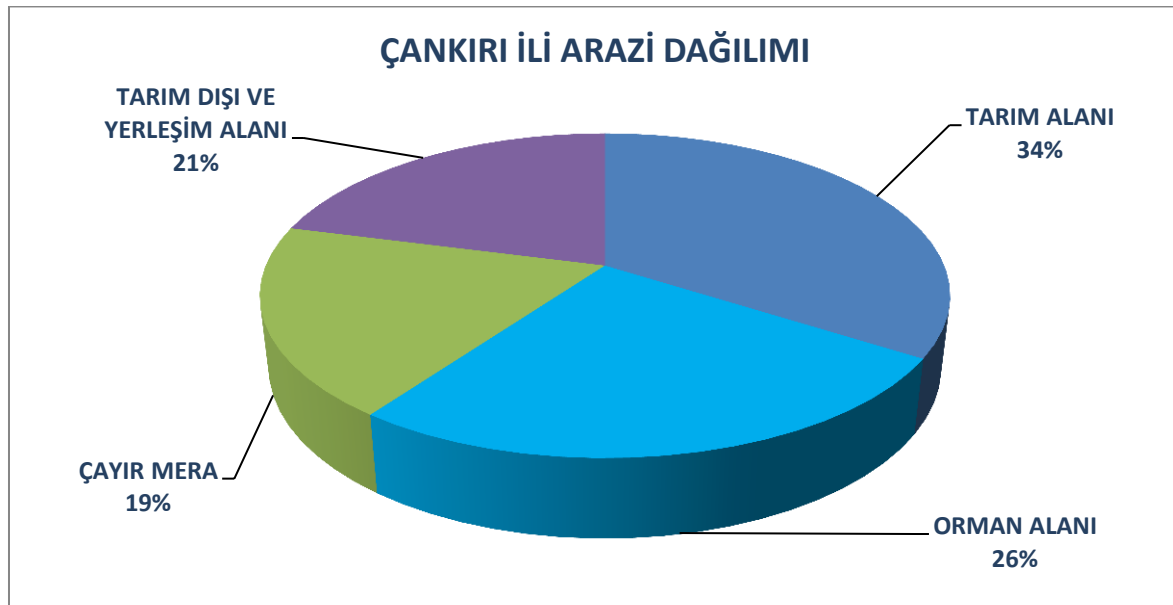
Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha olup, bunun 256.580 ha tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün %34'sını oluşturmaktadır.

Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'unu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır.

Çizelge E.61 - Çankırı İli 2019 yılı Arazi Dağılımı

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

ARAZİNİN CİNSİ	Ha	Yeri (%)
Tarım Alanı	256.580	34
Orman Alanı	195.300	26
Çayır- Mera	139.400	19
Tarım Dışı ve Yerleşim Alanı	157.720	21
TOPLAM	749.000	100

Grafik E.18 – Çankırı ilinde 2019 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

Çizelge E.62 – Çankırı İlinde arazi kullanım sınıflandırması

(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, Corine, 2019)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.946,13	0,52	4.151,29	0,55	4.567,43	0,60	5.981,68	0,79	6.348,11	0,84
2) Tarımsal Alanlar	315.902,00	41,84	311.130,35	41,21	301.248,88	39,90	297.923,34	39,46	297.582,30	39,41
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	432.833,58	57,33	437.093,35	57,89	446.888,87	59,19	448.609,9	59,42	448.463,70	59,40
4) Sulak Alanlar	1.172,67	0,16	1.172,67	0,16	837,46	0,11	837,46	0,11	837,46	0,11
5) Su Yapıları	1.170,27	0,15	1.476,98	0,20	1.482,01	0,20	1672,26	0,22	1.793,07	0,24
TOPLAM	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,64	100

E.2. Mekânsal Planlama

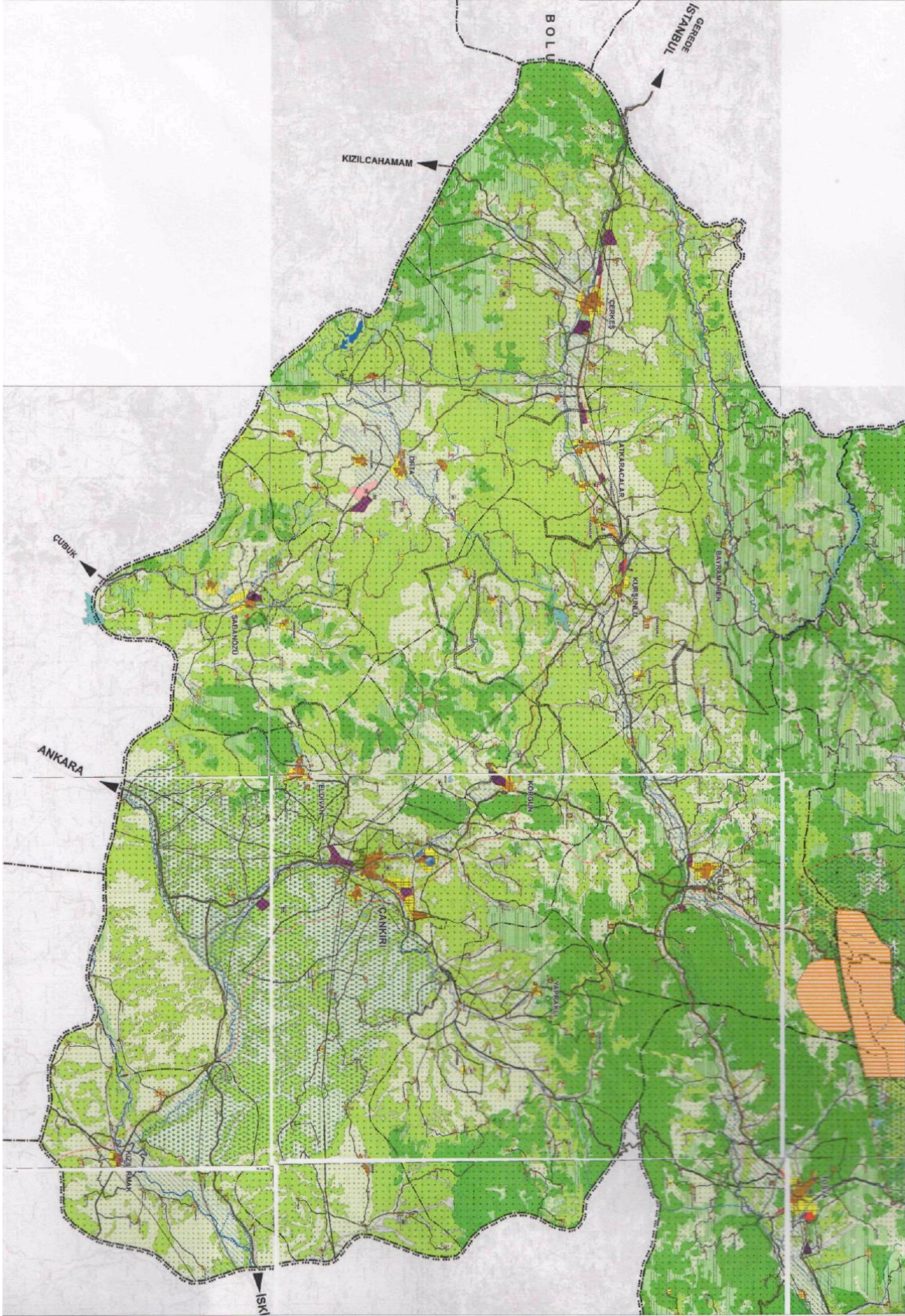
E.2.1. Çevre Düzeni Planı

Çevre Düzeni Planı Tanım olarak;

Dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak;

- Ekonomik kararlar ile ekolojik değerlerin birbirine entegrasyonuna imkan veren,
- Rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere; kalkınma planları ve bölge planlarını temel alarak arazi kullanım kararlarını ve bunlara ilişkin gelişme ve koruma hedef, politika ve stratejilerini belirleyen,
- Alt ölçekli planlara esas olmak üzere havza veya bölge bazında 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekte hazırlanan,
- Plan notları ve plan açıklama raporu ile bütün olan üst ölçekli fiziki planlar olarak tanımlamaktadır.

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır. İlin çevre düzen planı aşağıda Harita E.1 de sunulmuştur.

Harita E.5 - Çankırı ilinin çevre düzeni planı

T.C. ÇEVRE ve ORMAN BAKANLIĞI
Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü

SİNOP-KASTAMONU-ÇANKIRI PLANLAMA BÖLGESİ
1/100 000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

GÖSTERİM

SINIRLAR

İDARI SINIRLAR

- İL SINIRI
- İLÇE SINIRI
- BELEDİYE SINIRI
- MÜCAVİR SAHA SINIRI

PLANLAMA SINIRLARI

- PLAN ONAMA SINIRI
- PLANLAMA ALT BÖLGESİ SINIRI
- ÖZEL PLANLAMA ALANI SINIRI
- ÇEVRE DÜZENİ PLANI SINIRI

SU KAYNAKLARI KORUMA ALANI SINIRLARI

- MUTLAK KORUMA ALANI SINIRI
- KISA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI
- ORTA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI

ÖZEL KANUNLARLA PLANLAMA YETKİSİ VERİLEN ALANLAR

- KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİ / TURİZM MERKEZİ
- MİLLİ PARK
- YABAN HAYATI GELİŞTİRME ALANI
- TABİATİ KORUMA ALANI

ARAZİ KULLANIMI

YERLEŞİK ALANLAR VE GELİŞME ALANLARI

- KENTSEL YERLEŞİM ALANI
- KENTSEL GELİŞME ALANI
- KIRSAL YERLEŞİM ALANI
- YAYLA YERLEŞİMİ

ÇALIŞMA ALANLARI

- BÜYÜK ALAN KULLANIMI GEREKTİREN KAMU KURULUŞ ALANI
- KONUT DIŞI KENTSEL ÇALIŞMA ALANI
- ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ
- SANAYİ ALANI
- KÜÇÜK SANATLAR ALANI (SANAYİ SİTELERİ)
- DEPOLAMA ALANI
- ORGANİZE TARIM ALANI

TURİZM ALANLARI

- TURİZM TESİS ALANI
- TERMAL TURİZM
- EKOTURİZM
- KIŞ SPORLARI VE KAYAK MERKEZİ
- ATLI SPOR
- BAĞCILIK VE ŞARAPÇILIK
- BAZALT KAYALARI
- TREKKING
- MAĞARA
- FİYORD
- MESİRE YERİ
- KALE
- KAYA MEZARI
- ÖREN YERİ
- SELALE
- HÖYÜK

BÜYÜK VE AÇIK ALAN KULLANIMLARI

- ÜNİVERSİTE KAMPUS ALANI
- BÜYÜK KENTSEL YEŞİL ALAN

TARIM ARAZİLERİ

- TARIM ARAZİSİ
- ÇAYIR- MERA

ORMAN VE AĞAÇLANDIRILACAK ALANLAR

- ORMAN ALANI
- AĞAÇLANDIRILACAK ALAN
- MESİRE ALANI

DİĞER ARAZİ KULLANIM ALANLARI

- ASKERİ ALAN

KORUMA ALANLARI

SİT ALANLARI

- BİRİNCİ DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI
- İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI
- BİRİNCİ DERECE ARKEOLOJİK VE DOĞAL SİT ALANI
- DOĞAL SİT ALANI
- KENTSEL SİT ALANI

DOĞAL KARAKTERİ KORUNACAK ALANLAR

- KAYALIK-TAŞLIK ALAN VE KUMUL ALANI
- SAZLIK-BATAKLIK ALAN
- MAKILIK-FUNDALIK-ÇALILIK ALAN
- KANYON
- PLAJ- KUMSAL

EKOLOJİK ÖNEME SAHİP ALANLAR

- SULAK ALAN
- ÖNEMLİ KUŞ ALANI
- ÖNEMLİ BİTKİ ALANI
- ÖNEMLİ ORMAN ALANI

YAPI YASAĞI GETİRİLEN ALANLAR

- JEOLOJİK SAKINICALI ALAN

ALTYAPI

ULAŞIM

KARAYOLLARI

- BİRİNCİ DERECE YOL
- İKİNCİ DERECE YOL
- ÜÇÜNCÜ DERECE YOL
- KENT İÇİ YOL
- KÖY YOLU
- TURİSTİK TUR GÜZERGAHI
- KENTİÇİ KAVŞAK
- KENTDİŞİ KAVŞAK

DEMİRYOLLARI

- DEMİRYOLU
- TELEFERİK HATTI

DENİZYOLLARI

- LİMAN
- YAT LİMANI-BALIKÇI BARINAĞI
- TERSANE
- LİMAN-BALIKÇI BARINAĞI
- DENİZ ULAŞIM BAĞLANTISI
- YAT TURİZMİ GÜZERGAHI

HAVA YOLLARI

- HAVAALANI

ENERJİ - SULAMA

ENERJİ ÜRETİMİ

- KULLANMA VE SULAMA SUYU BARAJI
- SULAMA VE İÇME SUYU BARAJI
- İÇME SUYU BARAJI
- TERMİK SANTRAL
- HİDROELEKTRİK SANTRALI
- SULAMA ALANI

ENERJİ TAŞINIMI

- ENERJİ İLETİM HATTI
- DOĞALGAZ BORU HATTI

SU YÜZEYLERİ

- GÖL-GÖLET
- NEHIR
- DERE

ATIK VE ARITMA TESİSLERİ

- KATI ATIK DEPOLAMA VE BERTARAF TESİSİ
- ARITMA TESİSİ

Ölçek: 1/100.000

0 1 2 4 6
Kilometre

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz toprakları erozyon tehdidi altındadır. Kuzey ilçelerde taşlılık nispeten daha fazladır. Kızılırmak vadisinde toprak derinliği İlimizdeki diğer alanlara göre daha fazladır. Şiddetli erozyona maruz kalan bazı yerlerde toprağın tamamen yok olduğu görülmektedir. Yanlış gübre uygulamaları ve aşırı sulamanın yapıldığı alanlarda yer yer çoraklaşmalar meydana gelmektedir. Bazı bölgelerimizde miras yoluyla arazi parçalanmaları yüksek seviyelerdedir. Bu durum karlı işletmeciliği olumsuz yönde etkilemekte zamanla arazinin terk edilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece kullanım dışında bırakılan tarım arazileri artmaktadır.

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır.

Kaynaklar

Tarım ve Orman Bakanlığı (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>)

Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

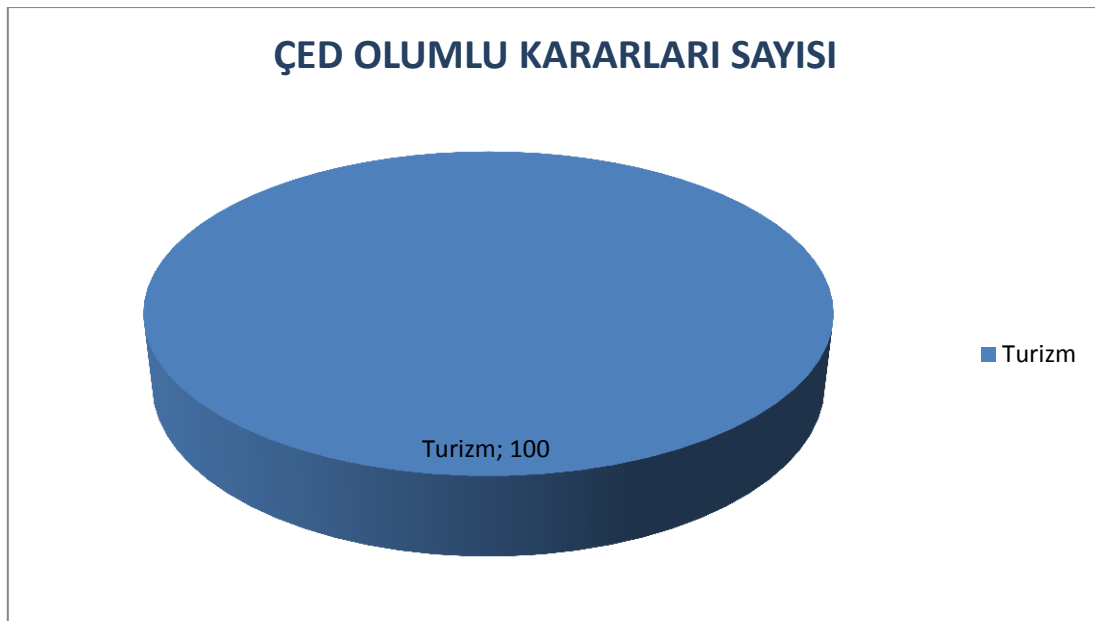
Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

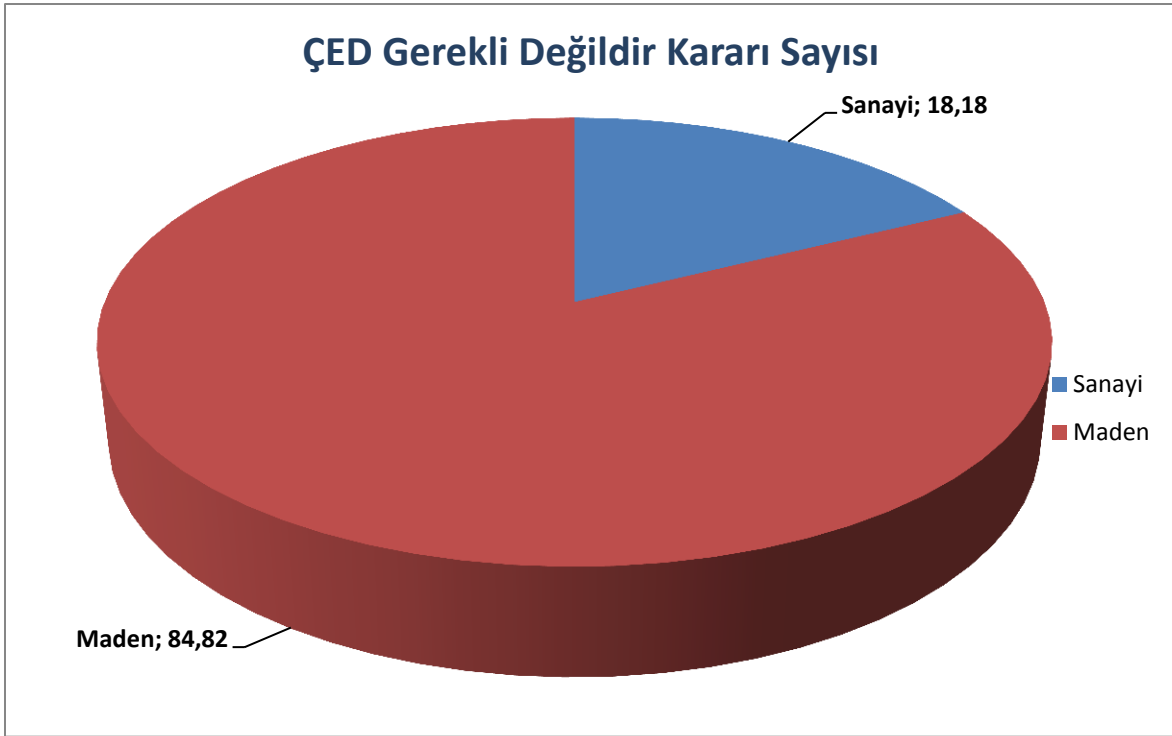
F.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

Çizelge F.63 – Çankırı İlinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	0	2	0	0	0	0	11
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	2	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Grafik F.19 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, 2020)

Grafik F.20 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, 2020)

Çizelge F.64 – Çankırı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; verinin alındığı 31/12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
17	126	87	238	24	29	43	564

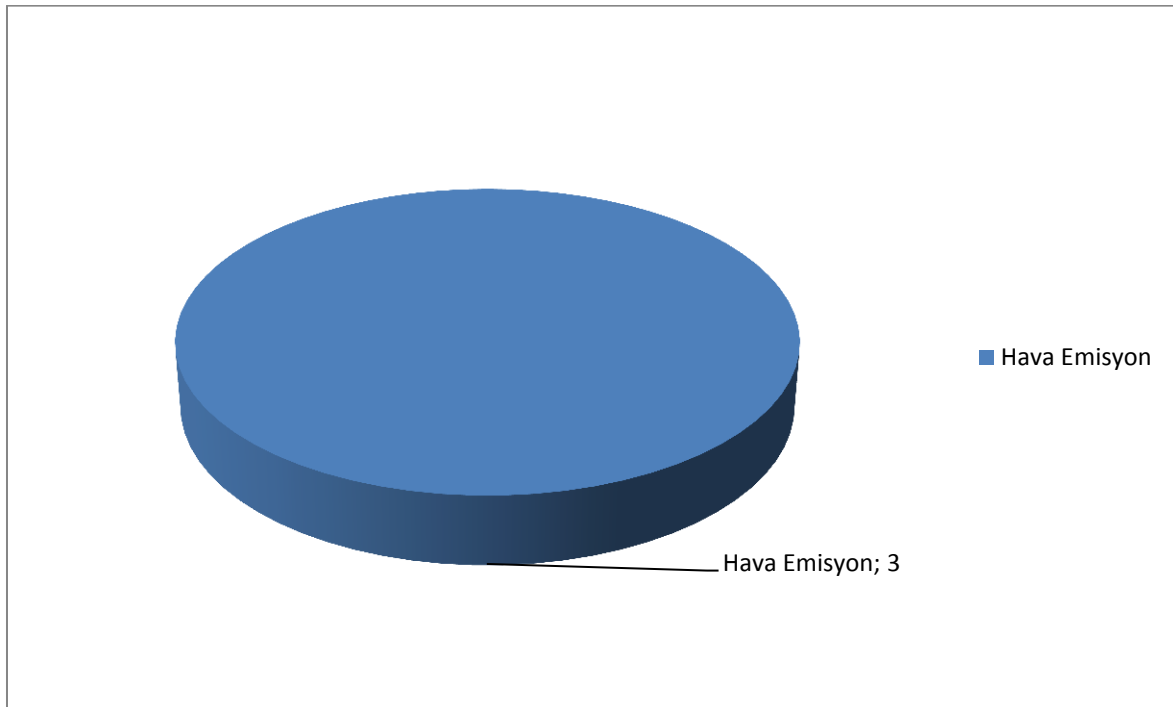
Çizelge F.65 – Çankırı ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; 31/12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
-	-	-	-	-	-	-	0

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge F.66 – Çankırı ilinde 2019 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	11	12
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	-	3	3
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		8	8
TOPLAM	1	22	23

Grafik F.21 – Çankırı ilinde 2019 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı (e-izin yazılımı, 2020)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzde 2019 yılında toplam 11 adet Proje Tanıtım Dosyası (PTD) tamamlanarak ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş olup Bakanlık tarafından 2 adet ÇED Olumlu kararı alınmıştır. Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında 12 adet geçici faaliyet belgesi verilmiştir. 3 adet Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi verilmiştir.

Kaynaklar

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
e-ÇED Yazılımı
e-İzin Yazılımı

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde İl Müdürlüğü tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

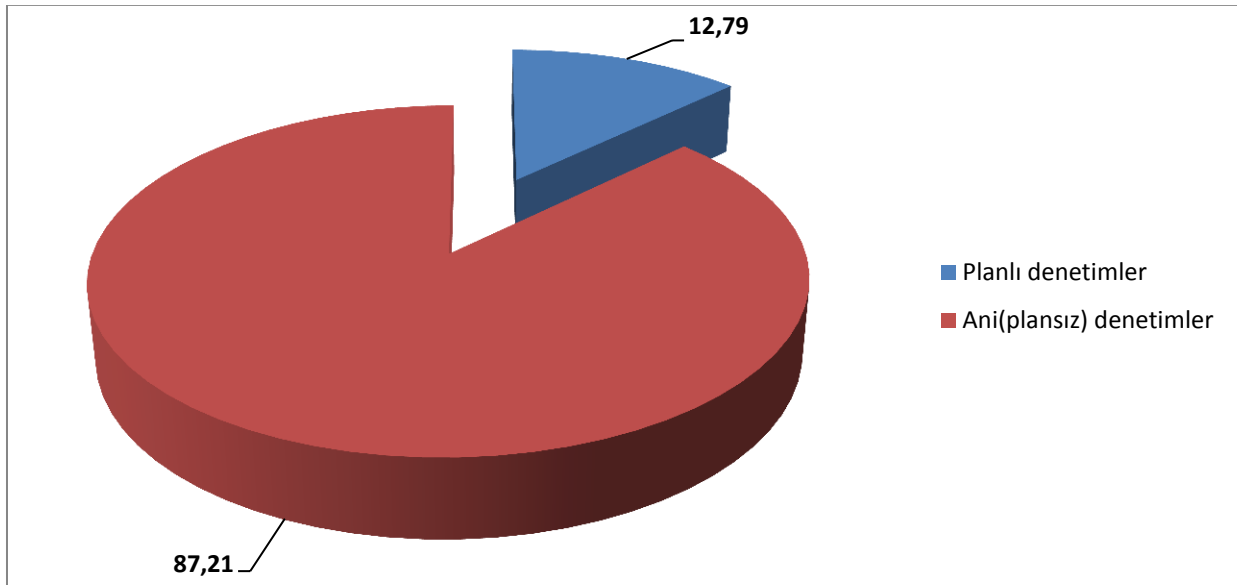
- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİM tarafından yapılan denetimlerdir.

Çizelge G.67 - Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı

(e-denetim yazılımı, 2020)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	22
Plansız (ani+şikayet) denetimler	150
Genel toplam	172

Grafik G.22 – Çankırı ilinde ÇŞİM tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı

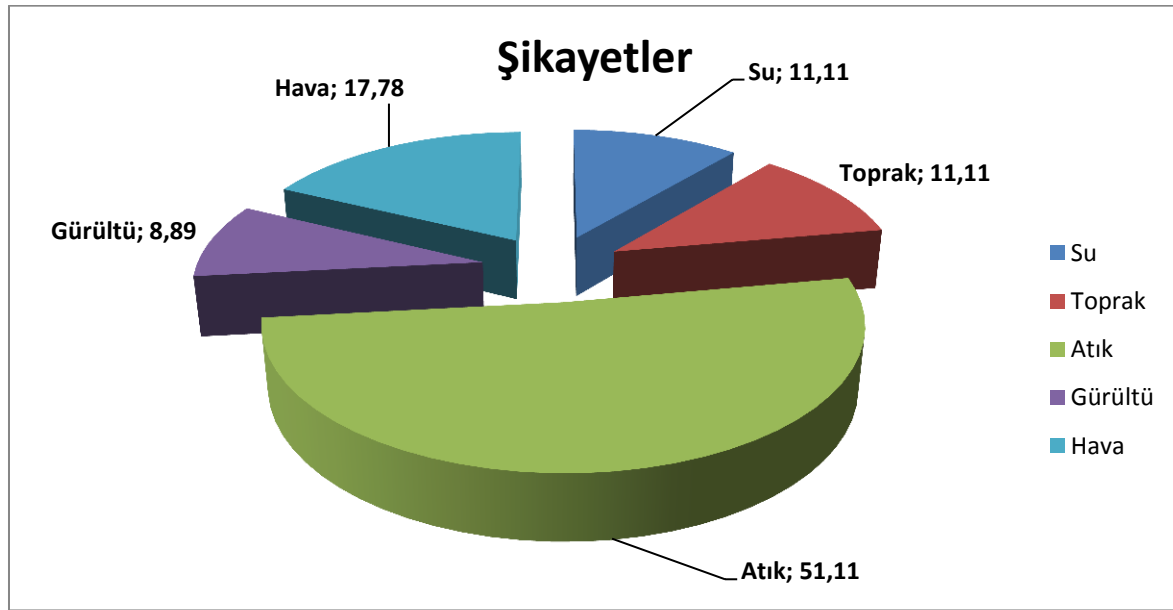
(e-denetim yazılımı, 2020)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

Çizelge G.68 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	8	5	5	23	-	4	-	45
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	8	5	5	23	-	4	-	45
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100	100	100	-	100	-	100

Grafik G.23 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı

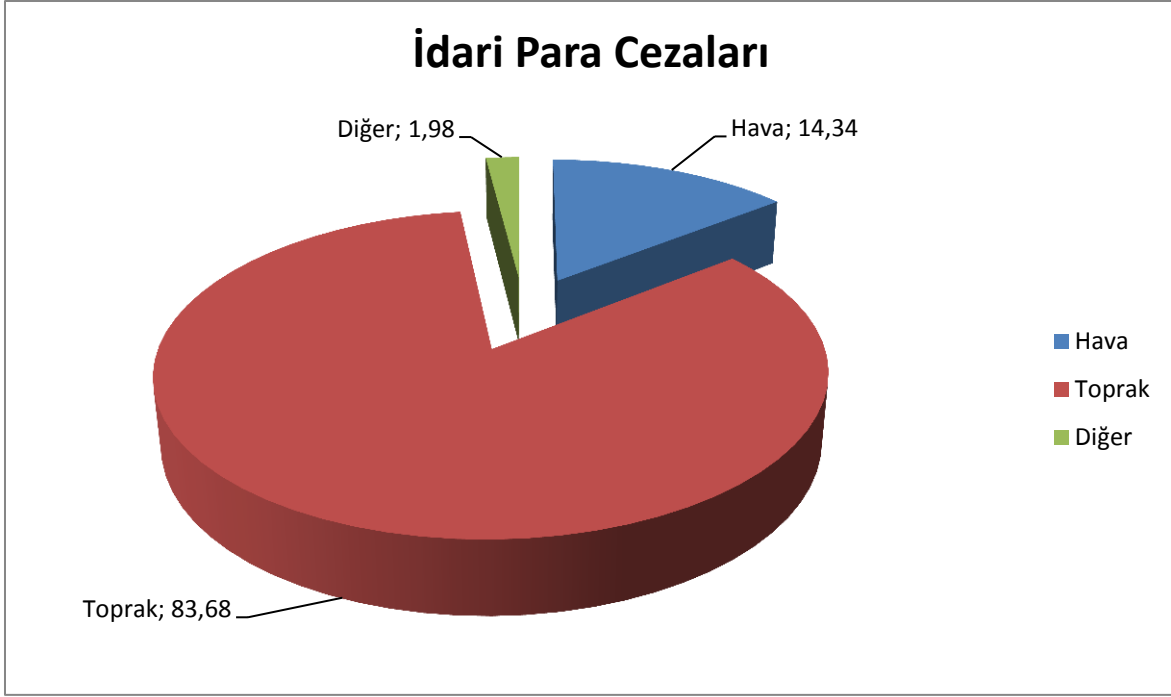
(Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2020)

G.3. İdari Yaptırımlar

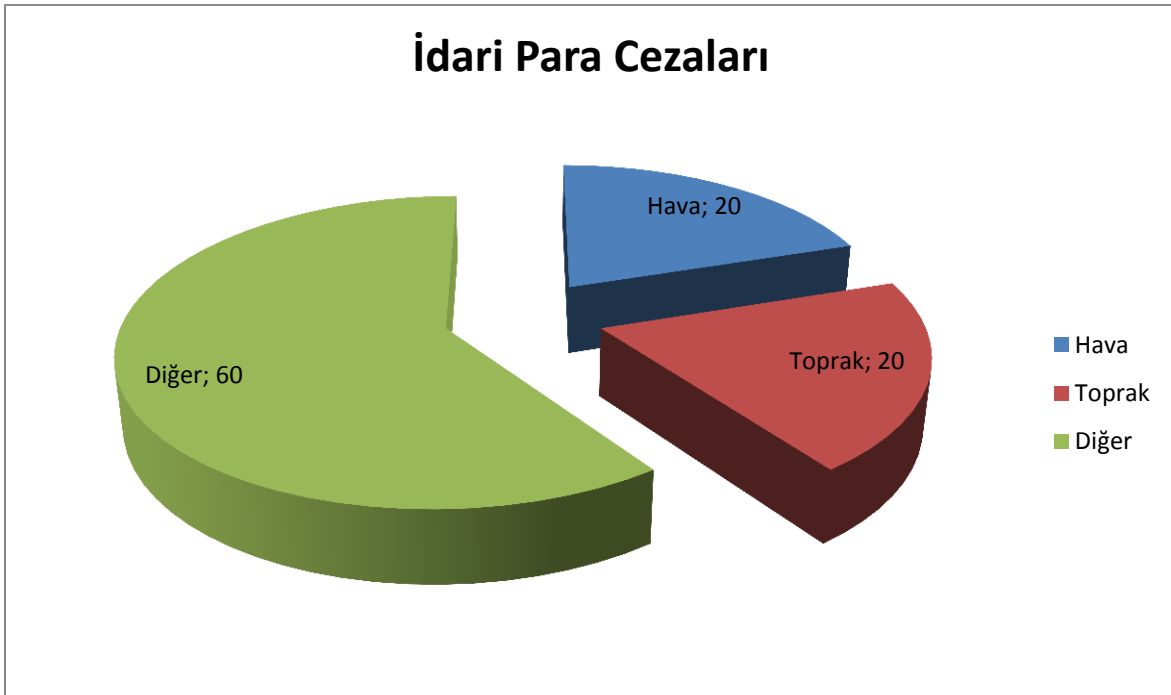
Çizelge G.69 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı

(e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	12.373	-	72.197	-	-	-	-	1.711,01	86.281,01
Uygulanan Ceza Sayısı	1	-	1	-	-	-	-	3	5

Grafik G.24 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2020)

Grafik G.25 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2020)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

Çankırı ilinde 2019 yılı içerisinde 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 10. Maddesi gereği faaliyeti durdurma kararı verilmemiştir.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüz tarafından 2019 yılında 22 Planlı, 150 plansız(ani) olmak üzere toplamda 172 denetim gerçekleştirilmiştir.

2019 yılı içerisinde hava, su, toprak, gürültü ve atık konularında toplam 45 adet şikâyet intikal etmiştir. Şikâyetlerle ilgili olarak ilgili mevzuatlar kapsamında gerekli önlemlerin alınması amacıyla plansız(ani) denetimler yapılmıştır. İl Müdürlüğümüzce 5 adet idari yaptırım uygulanmıştır.

Kaynaklar

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz öncülüğünde 05 Haziran Dünya Çevre günü dolayısıyla çeşitli sloganlar içeren, ilimizin merkezi yerlerine belli süre ile pankartlar asılmıştır. Muhtelif seminerler, paneller ve eğitimler düzenlenmiş Bakanlığımızdan temin edilen kitap, dergi, broşür dağıtılarak yerel basın yayın araçlarından çevre ile ilgili yayınlar yapılmıştır. Temel eğitim okulları öğrencileri arasında çevrenin önemi, çevre kirliliğinin önlenmesi ve olumlu tüketim alışkanlıklarının kazandırılması konusunda resim, şiir ve kompozisyon yarışmaları yapılmıştır. Dereceye giren öğrencilere hediyeleri verilmiştir.

Resim H.56 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü çelenk koyma

Resim H.57 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği

Resim H.58 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği

Resim H.59 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği

Bakanlığımız bünyesinde uygulamaya başlanan ve Ülkemiz genelinde bir kampanya olarak devam edilecek olan "Sıfır Atık Projesi" İl Müdürlüğümüzde başlatılmıştır.

Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğünce 157 okul ve kurumdan sıfır atık projesini yürütmek üzere Odak noktası kişi belirleme işlemi yapıldığı, projenin aksamadan yürütülmesi ve sıfır atık bilgi sistemine girişlerin yapılabilmesi için odak noktası olan kişilere eğitim talebinde bulunulmuştur. Sıfır Atık Projesi ve Sıfır Atık Bilgi Sistemine giriş kayıtlarının nasıl yapıldığına dair sunum Kurum ve Kuruluşların sıfır atık projesi ile ilgili yetkili ve odak noktalarının katılımı ile 13.02.2019 tarihinde 100.Yıl Kültür Merkezinde yapılmıştır

Resim H.60 - Kamu Kurum ve Kuruluşları Sıfır Atık Projesi bilgilendirme toplantısı

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzce "Sıfır Atık" projesi hakkında 11.04.2019 tarihinde Ilgaz Kaymakamlığı, 24.04.2019 tarihinde Çerkeş Kaymakamlığı, 26.04.2019 tarihinde Eldivan Kaymakamlığı, 03.05.2019 tarihinde Kızılırmak Kaymakamlığı, 07.05.2019 tarihinde Kurşunlu Kaymakamlığı, 09.05.2019 tarihinde Şabanözü Kaymakamlığı, 15.05.2019 tarihinde Yapraklı Kaymakamlığı, 16.05.2019 tarihinde Orta Kaymakamlığı, 22.05.2019 tarihinde Atkaracalar Kaymakamlığı, 23.05.2019 tarihinde Korgun Kaymakamlığı, 25.06.2019 tarihinde Bayramören Kaymakamlığı koordinesinde toplantılar yapılmıştır.

Yapılan toplantılara Başta Belediye Başkanlıkları olmak üzere ilçedeki Kamu Kurum ve Kuruluşlarının yetkilileri, büyük alışveriş merkezlerinin, site ve otopark yetkilileri ile birlikte Sıfır Atık Projesi odak noktası olarak görev yapacak yetkililerin katılımı sağlanmıştır.

Resim H.61 - Sıfır Atık Projesi bilgilendirme toplantısı

Resim H.62 - Sıfır Atık Projesi bilgilendirme toplantısı

Kaynaklar

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü